

World Stadium Index

Stadiums built for major sporting events – bright future or future burden

Jens Alm
Idrættens Analyseinstitut
Maj 2012

Danish Institute for Sports Studies

**IDRÆTTENS
ANALYSEINSTITUT**

Idrættens Analyseinstitut
Kanonbådsvej 12A
1437 København K
Tlf.: +45 3266 1030
Fax: +45 3266 1039
E-mail: idan@idan.dk
www.idan.dk

Titel

World Stadium Index

Stadiums built for major sporting events – bright future or future burden?

Författare

Jens Alm

Övriga medverkande

Lau Tofft-Jørgensen, Søren Bang och Henrik H. Brandt

Omslagslayout

Agnethe Pedersen

Övrigt grafiskt arbete och språkgranskning

Idrættens Analyseinstitut och Marie-Louise Rydén

Omslagsfoto

Jon Candy/Flickr, Allianz SE

Utgåva

Första utgåvan, Köpenhamn, maj 2012

ISBN

978-87-92120-46-5

978-87-92120-47-2 (elektronisk)

Utgiven av:

Idrættens Analyseinstitut/Play the Game

Kanonbådsvej 12 A

DK-1437 København K

T: +45 32 66 10 30

F: +45 32 66 10 39

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Återgivning av denna rapport är tillåten med tydlig källhänvisning

World Stadium Index

Stadiums built for major sporting events – bright future or future burden?

Innehållsförteckning

Förord.....	5
Sammanfattning.....	6
1. Inledning.....	8
2. Metod.....	12
3. De olympiska arenorna.....	17
4. Arenorna för världsmästerskapen i fotboll.....	28
Världsmästerskapet i Korea/Japan 2002.....	29
Världsmästerskapet i Tyskland 2006.....	33
Världsmästerskapet i Sydafrika 2010.....	38
5. Arenorna för Europamästerskapen i fotboll.....	48
Europamästerskapet i Portugal 2004.....	48
Europamästerskapet i Österrike/Schweiz 2008.....	60
6. Arenorna för de Afrikanska mästerskapen i fotboll.....	68
Afrikanska mästerskapet i fotboll i Ghana 2008.....	69
Afrikanska mästerskapet i fotboll 2010 i Angola.....	71
7. Arenorna för de kontinentala mästerskapen.....	74
Allafrikanska spelen.....	74
Asiatiska spelen.....	75
Panamerikanska spelen.....	77
Samväldesspelen.....	79
8. Kina och den kinesiska arenadiplomatien.....	82
9. Analys.....	86
10. Framtiden.....	93
Europamästerskapet 2012 i Polen/Ukraina.....	93
De olympiska spelen 2012.....	95
Källförteckning.....	97
Bilaga 1: World Stadium Index.....	105
Bilaga 2: Arenafrågeformulär – kvantitativ.....	111
Bilaga 3: Arenafrågeformulär – kvalitativ.....	113
Bilaga 4: Övernattningar på hotell i Algarve.....	116
Bilaga 5: Antal gäster på hotell, resorts och lägenheter i Algarve.....	118

Förord

Denna rapport från Idrættens Analyseinstitut/Play the Game har som mål att skapa en större insikt i vad det idrottsliga arvet är för arenor som har uppförts eller genomgått betydande renoweringar för att stå värd för stora internationella idrottsevenemang. Flera nya arenor har uppförts eller renowerats till ett specifikt mästerskap men i vilken utsträckning de används efter det att mästerskapet är över, är i många fall oklart.

Undersökningen är utförd mot bakgrunden av ett intresse av att studera huruvida idrottens och mästerskapens arenor är idrottsligt och ekonomiskt hållbara. Medverkar betydande investeringar i arenor till att arenorna används i en större utsträckning även efter det att mästerskapet är över? Är det möjligt för alla arenor att utnyttjas i en högre grad? Finns det en generell problematik närvarande och i så fall: Vilka är problemen och var finns de? Hur skulle man kunna undvika potentiella problem? Finns det några goda exempel? Och varför ha de lyckats?

Det samlade resultatet av rapporten ger oss möjlighet att åtminstone svara på några av frågorna kopplade till de arenor som har uppförts eller genomgått betydande renoweringar inför ett stort idrottsevenemang.

Vi skulle vilja bjuda in personer med intresse för ämnet som kan bidra med mer precis och kompletterande data, för att på så vis göra det möjligt att utveckla och precisera arenadatamängden. Författaren och Idrættens Analyseinstitut/Play the Game vill tacka de arenor som har valt att delta i undersökningen genom att bidra med information. Ett särskilt tack till de lokala informanterna Francisco Pinheiro, Sahr Morris Jr., Junmei HU, Clemens von Veltheim, Honorata Jakubowska, Simon Pile, Hiroto Shoji, Tolga Senel samt Özden Fedakar. Utan deras hjälp hade arbetet med rapporten blivit ännu mer problematiskt. Vi vill också tacka arenaexperten och grundaren av Xperiology.com, Ian Nuttall, för hans inspiration och delaktighet i utvecklandet av denna studie. Författaren vill även tacka kollegerna på Idrættens Analyseinstitut/Play the Game för deras input i processen samt för deras hjälp med att redigera och formge föreliggande rapport.

Slutligen vill Idrættens Analyseinstitut tacka Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI), Team Danmark, Dansk Firmaidræts Forbund (Firmaidrætten) samt Danmarks Idræts-Forbund (DIF) för deras ekonomiska stöd till denna rapport och annan forskningsverksamhet kopplad till den sjunde Play the Game-konferensen, som hölls i Köln, Tyskland, 3-6 oktober 2011.

Idrættens Analyseinstitut, Köpenhamn, Danmark, maj 2012

Jens Alm

*Analytiker och huvudförfattare till rapporten
jens.alm@idan.dk*

Henrik H. Brandt

*Direktör
henrik.brandt@idan.dk*

Sammanfattning

Föreliggande studie har tittat närmare på 75 arenor i drygt 20 länder, arenor som har uppförts eller genomgått betydande reoveringar inför ett stort idrottsevenemang. Syftet med studien har varit att undersöka i vilken utsträckning dessa arenor har utnyttjats efter det att mästerskapet är över.

Den huvudsakliga variabel vi tagit utgångspunkt ifrån är antalet åskådare per säsong/år för respektive arena. Genom att ta antalet åskådare i förhållande till arenans kapacitet har vi skapat ett index, vilket har gjort det möjligt för oss att på ett enkelt och överskådligt vis jämföra de arenor som ingår i studien och även synliggöra tillståndet för varje enskild arena. Indexet har även medfört att vi har kunnat jämföra vilket mästerskap som, sett till dess idrottsliga arv, kan ses som det mest hållbara och framgångsrika.

Även om studien påvisar att arenor har haft en bra och god utveckling efter respektive mästerskap, visar studien även att det finns en generell problematik närvarande kring arenor som uppförts inför stora mästerskap och kring deras efterföljande idrottsliga arv. Flertalet av arenorna i studien har haft det problematiskt att locka till sig en större publik och i förhållande till deras kapacitet är åskådartalen låga.

Avsaknaden av en högprofilerad hyresgäst och svaga publiksiffror är de huvudsakliga orsakerna till varför vissa arenaägare har finansiella problem och varför flera arenor har ett negativt idrottsligt arv.

De internationella idrottsfederationerna måste, utöver att bli mer flexibla i sina arenakrav, bli mer noggranna och precisa när de tilldelar någon ett mästerskap. De måste också i högre utsträckning tilldela mästerskap till länder och städer som har en realistisk chans att omvandla den kortlivade äran av att arrangera en stor internationell idrottsbegivenhet till ett långsiktigt positivt idrottsligt arv.

Emellertid är det inte bara de internationella idrottsfederationernas fel att flera arenor står tomma. Givetvis har även värdländer och städer ett ansvar då de till sist (nästan alltid) betalar notan för värdskapet. Länder och städer bör ha en större medvetenhet om den verkliga påverkan och vilka effekterna är och ha större fokus på mästerskapets efterföljande arv.

Som enskilt mästerskap bör världsmästerskapet i fotboll i Tyskland 2006 ses som det mest framgångsrika då en majoritet av arenorna har haft en god tillströmning av publik även efter det att mästerskapet är över. Den goda publik tillströmningen i Tyskland är inte en stor överraskning med tanke på Tysklands relativa välstånd, starka fotbollstradition samt att den tyska Bundesliga har bland de högsta åskådartalen i världen.

Det var heller inte överraskande att flera av arenorna som uppfördes eller reoverades inför EM 2004 i Portugal skulle få ett problematiskt idrottsligt arv. Med få undantag är publiksnittet i den portugisiska fotbollen lågt.

Som erfarenheterna från Portugal visar, skall inte mantrat "If you build it, they will come" ses som någon trovärdig lösning. Mer än en ny arena krävs för att öka publik tillströmningen. Flera portugisiska arenor som användes under mästerskapet 2004 har varit ute till försäljning och en majoritet av mästerskapets arenor har väldigt låga åskådartal i relation till sin kapacitet.

Flertalet arenaägare har i stor utsträckning, i stället för att ta hänsyn till de lokala idrottsliga behoven, valt att skräddarsy arenan efter externa krav, vilket har medverkat till att många arenor inte är anpassade till de dagliga behoven efter det att mästerskapet är över. Detta har inte bara medverkat till tomma arenor och ett negativt idrottsligt arv utan även till ett konstruktions- och underhållspris för arenaägarna, typiskt för städer och kommuner.

Kostnaden för en arena stannar inte bara för det att arenan är färdigställd. Återkommande evenemang är nödvändiga om arenan skall undvika att bli en ekonomisk börda och förlustaffär för respektive arenaägare.

1. Inledning

När den internationella fotbollsfederationen Fifa, den 2 december i 2010 i Zürich, Schweiz tilldelade Ryssland och Qatar värdskapet för världsmästerskapen i fotboll 2018 respektive 2022¹ beslutade man även indirekt att drygt 20 nya arenor skall uppföras.

Varken Ryssland eller Qatar har i nuläget inte en tillfredsställande arenainfrastruktur och möter således inte de arenakrav som Fifa ställer på värdländer.²

Emellertid kommer både Ryssland och Qatar, enligt Fifas utvärderingsrapport, att investera betydande summor för att kunna möta Fifas krav. Ryssland har inför mästerskapet 2018 en officiell arenabudget på 3,8 miljarder dollar medan Qatar inför 2022 har nöjt sig med den nätta summan på 3 miljarder.³

Men Ryssland och Qatar är inte ensamma om att ansöka om att få arrangera stora idrottsevenemang. Flertalet länder och städer investerar betydande summor för att få stå värd för stora kontinentala och internationella idrottsevenemang. Inte bara av idrottsliga skäl utan även i ett försök att främja landet eller staden eller nå andra ekonomiska och politiska mål.

Stora idrottsevenemang betyder stora arenor och det är endast stora arenor som har uppförts inför stora idrottsevents som föreliggande studie tar utgångspunkt i. Att även stora arenakonstruktioner också kan reflektera arkitektoniska och politiska ambitioner, är fokus i föreliggande rapport på det långsiktiga efterbruket av arenorna. Vad händer med arenorna efter det att det stora idrottsevenemanget är över? Blir de använda och i vilken utsträckning? Är det möjligt att se något mönster i investeringarna och i efterbruket? Medverkar de ofta ikoniska arenorna som uppförs till större internationella idrottsevenemang till ett positivt idrottsligt arv – eller skall arenorna ses som en symbol för den kapplöpning för internationella evenemang som har tillåtits att eskalera?

Den totala konstruktionskostnaden för de inkluderade arenorna i studien är nästan 14,5 miljarder dollar. Betydande investeringar krävs således för att arrangera ett mästerskap – investeringar som för med sig enorma förväntningar och löften. Men infrias löfena? Kan arenorna leva upp till de förväntningar som fanns innan arrangemanget?

Det här är inte någon ny fråga. Nya arenor har i alla tider uppförts inför stora idrottsevenemang. Ofta får arenans design och form stå i fokus, och utöver idrotten ses därför ofta arenor som själva symbolen för ett stort idrottsevenemang.

Då det har funnits anledning att tro att flera av de arenor som har uppförts till ett mästerskap inte har haft ett lika lysande eftermäle som många hade förhoppningar om, vill vi med föreliggande

---

¹ <http://www.fifa.com/worldcup/russia2018/news/newsid=1344698/index.html>

² http://transparencyinsport.org/The_documents_that_FIFA_does_not_want_fans_to_read/PDF-documents/%2815%29Stadium-Agreement.pdf

³ <http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/01/33/59/45/bidevaluationreport.pdf> p. 28 & 32

rapport försöka förmedla en bild om det finns några problem närvarande och hur dessa problem i så fall ser ut.

Det huvudsakliga syftet med studien har varit att undersöka i vilken utsträckning arenor som har uppförts eller genomgått betydande renoveringar till ett internationellt eller kontinentalt mästerskap används och hur de utnyttjas efter det att mästerskapet är över. Hur många besöker arenorna per säsong/år? Vilka evenemang äger rum på arenorna?

Studien tar huvudsakligen utgångspunkt i hur många åskådare som har besökt respektive arena på ett arrangemang som ägt rum på arenans innerplan under året 2010. Emellertid tar studien även hänsyn till kvalitativa data i diskussionen om varför vissa arenor har lyckats få en publiktillströmning, men andra inte. Vilka av de inkluderade arenorna har varit mest framgångsrika i fråga om antalet åskådare? Varför har dessa arenor varit framgångsrika? Vilka av arenorna har haft problem locka åskådare efter idrottsevenemanget? Och varför har problem uppstått för vissa arenor?

Utvecklingen av stora idrottsevenemang

De olympiska sommarspelen samt VM och EM i fotboll för herrar, har under de senaste åren påtagligt utvecklats och vuxit.

I fråga om deltagande länder, sportdiscipliner och idrottare har de olympiska sommarspelen utvecklats och vuxit från Atlanta 1996 till OS i Peking 2008.⁴ En liknande utveckling går att skönja kring de olympiska vinterspelen från OS i Lillehammer 1994 fram till Vancouver 2010.^{5 6}

I takt med att fotbollen har blivit alltmer globaliserad, kommersialiserad och professionaliserad har fotbollens världsorganisation Fifa samt den europeiska fotbollsfederationen Uefa valt att utöka sina respektive evenemang, Fifa World Cup och Uefa Euro, och gjort det möjligt för fler länder att delta i respektive turnerings slutspel. Fifa valde från och med VM i Frankrike 1998 att utöka antalet deltagande länder från 24 till 32. De konfederationer som främst fick ta del av denna utveckling var den Afrikanska fotbollskonfederationen (CAF) samt den Asiatiska fotbollskonfederationen (AFC). CAF erhöll ytterligare två och har numera fem VM-platser medan AFC fördubblade sina VM-platser från två till fyra.

Ytterligare en betydande förändring som också kan ses i ljuset av att fotbollen blivit en mer globaliserad, kommersialiserad och professionaliserad produkt, är att Fifa har valt att införa ett rotations-system för var man väljer att förlägga turneringen. Policyn uppkom efter det att Sydafrika missade att få VM 2006 efter hård konkurrens med Tyskland och stadgade att VM skulle rotera mellan kontinenterna.⁷ Således beslutades det att VM 2010 skulle gå till Afrika, medan 2014 års VM skulle tillfalla Sydamerika. Emellertid har Fifas policy genomgått förändringar sedan dess införande, och

---

⁴http://web.archive.org/web/20080822100835/http://www.olympic.org/uk/games/past/index_uk.asp?OLGT=1&OLGY=1996

⁵ <http://www.olympic.org/vancouver-2010-winter-olympics>

⁶ <http://www.olympic.org/lillehammer-1994-winter-olympics>

⁷ <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/7067187.stm>

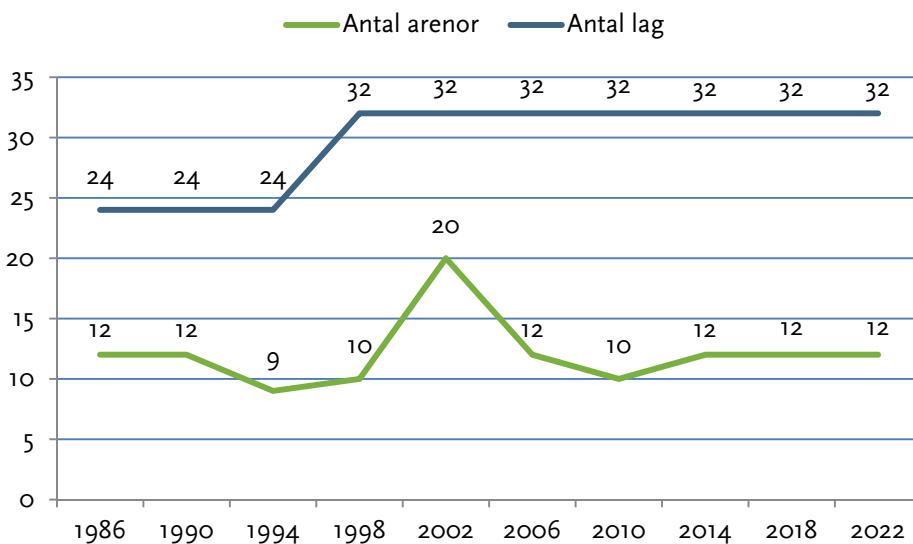
numera är det möjligt för alla Fifas medlemsländer att ansöka så länge som ett land, som är medlem i samma konfederation inte har arrangerat något av de två senaste VM-slutspelen.⁸

Precis som Fifa har Uefa även valt göra förändringar. Slutspelet för Europamästerskapet i fotboll har expanderat från 8 lag i EM i Sverige 1992 till 16 lag till EM i England 1996 och till Europamästerskapet 2016 i Frankrike kommer evenemanget ha vuxit från 16 till 24 deltagande lag, nästan hälften av Uefas 53 medlemsländer.

Till skillnad från Fifa har Uefa inget uttalat rotationssystem. Alla länder som är medlemmar i Uefa har samma möjlighet att ansöka. Emellertid, baserat på de sista mästerskapen, kan man skönja att Uefa önskar att ha en viss spridning i var man väljer att förlägga turneringen.

Man skulle lätt kunna få uppfattningen om att fler arenor har använts i VM och EM mot bakgrund av att både Fifa och Uefa har valt att utöka antalet deltagande länder i respektive turnering. Emellertid är det inte helt sant. Som figur 1.1 nedan visar användes 12 arenor till VM i Mexiko 1986 och under VM i Italien 1990 - turneringar innan Fifa valde att utöka VM med ytterligare åtta lag. Både vid VM 1998 och 2010 användes färre än 12 arenor och tendensen är att antalet arenor är tämligen konstant. Undantaget är Korea/Japan 2002. Vi återkommer till den turneringen och dess arenor senare i rapporten.

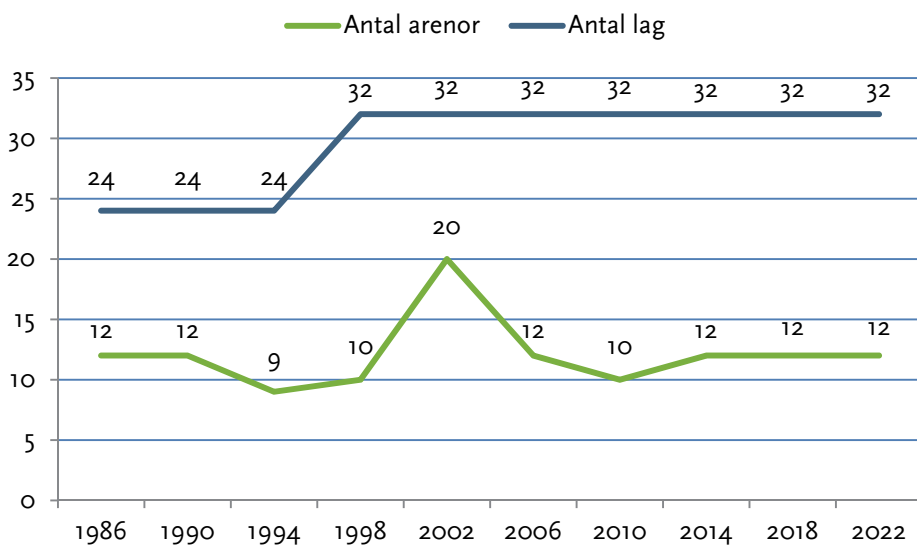
Figur 1.1: Antalet arenor och deltagande lag i VM 1986-2022

Antalet använda arenor har mot bakgrund av Uefas gradvisa expanderings av turneringen inte ändrat sig märkbart. Det enda som i viss utsträckning får ses som anmärkningsvärt är det låga antalet använda arenor under EM i Sverige 1992. Endast fyra arenor användes, vilket får ses som jämförelsevis lågt men även som ett bevis på att det går att arrangera ett stort mästerskap med ett fåtal arenor.

⁸ Ibid.

Figur 1.2: Antalet arenor och deltagande lag i EM 1984-2016

En sannolik bakgrund till att relativt få arenor användes, var att Sverige vid tidpunkten inte hade fler arenor som var ändamålsenliga för EM-matcher och från Sveriges sida valde man att inte heller uppföra några nya arenor inför mästerskapet.

Som tabell 1.2 ovan visar, är EM i Frankrike 1984 samt turneringen i Tyskland fyra år senare de mästerskap där flest arenor i förhållande till lag har använts. Tyskland hade redan inför EM 1998 en existerande och god arenainfrastruktur medan Frankrike uppförde två nya arenor och ett flertal andra genomgick renoveringar.

Som ovan nämns är det inte utökningar av lag i VM och EM som har medverkat till att fler arenor har uppförts inför turneringarna. I stället kan man finna svaret i de specifika arenakrav⁹ ¹⁰ som bland annat Fifa och Uefa ställer. Utvecklingen kan även ses vid de olympiska spelen och andra stora internationella idrottsevenemang, vilket har resulterat i att många länder har behövt uppföra nya arenor eller göra betydande renoveringar på existerande för att möjliggöra ett arrangörskap. En mer utförlig redogörelse av arenakraven från Fifa och Uefa kommer att ytterligare utvecklas i början kapitlen 4 och 5.

⁹http://transparencyinsport.org/The_documents_that_FIFA_does_not_want_fans_to_read/PDF-documents/%2815%29Stadium-Agreement.pdf

¹⁰ http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf

2. Metod

Urval

I studiens inledande skede ingick 65 arenor från 20 länder – arenor som har uppförts eller genomgått en betydande renovering för att kunna stå värd för ett internationellt eller kontinentalt idrottsevenemang. De idrottsevenemang som till en början låg till grund för studiens val av arenor, var de olympiska sommar- och vinterspelen, Fifa World Cup, Uefa Euro, Afrikanska mästerskapen i fotboll, Allafrikanska spelen, Asiatiska spelen, Panamerikanska spelen samt Samväldesspelen.

Under studiens gång har emellertid städer som har ansökt om att få arrangera ett stort mästerskap inkluderats i undersökningen, vilket har medfört att studien har utökats till 75 antal arenor i 20 länder.

Det hade varit möjligt att inkludera ytterligare nya och moderna arenor i studien om vårt fokus hade varit bredare. Under de senaste åren har flertalet nya arenor blivit uppförda för idrott eller huvudsakligen inriktats mot konserter och andra kulturella evenemang. Emellertid hade en inkludering av dessa arenor medverkat till ett alltför stort och ohanterligt omfång.

Ytterligare ett urval som har gjorts är att rapporten om de olympiska sommar- och vinterspelen, Allafrikanska spelen, Asiatiska spelen, Panamerikanska spelen samt Samväldesspelen endast valt att fokusera på ovanstående evenemangs huvudarena. Detta val innebär att flera mindre arenor, som har uppförts eller genomgått betydande moderniseringar för att bli en del av ett stort idrottsevenemang, inte har inkluderats i studien. Valet att endast inkludera huvudarenor i studien kan rättfärdigas genom att huvudarenor ofta är de arenor där den enskilt största investeringskostnaden görs, att dessa arenor ofta tillskrivs ett ikon- och symbolvärde, att deras kommande arv får mest uppmärksamhet samt att deras kapacitet är jämförbar med arenorna för de stora fotbollsturneringarna.

För världsmästerskapen och Europamästerskapen i fotboll för herrar samt Afrikanska mästerskapen i fotboll för herrar har vi valt att inkludera alla de arenor som har uppförts eller har genomgått en betydande renovering inför mästerskapet. Detta betyder att de arenor som fanns innan mästerskapen och som var ändamålsenliga och inte behövde genomgå någon renovering inte är inkluderade i studien.

I studien har vi valt att fokusera och vara mer djupgående på ett antal arenor per idrottsevenemang, både arenor det har gått bra för samt arenor det har gått mindre bra för efter det att respektive idrottsevenemang är över. Bakgrunden till att vi har valt att titta på specifika fall av de inkluderade arenorna är att vi har haft särskilt god information om de specifika arenorna samt att de har en intressant bakgrund och idrottsligt arv.

Precis som nämns i inledningskapitlet har vi i studien valt att endast studera evenemang som har ägt rum på arenornas innerplan. Detta innebär att studien inte tar hänsyn till om arenan har arran-

gerat många företagsevenemang eller andra evenemang kopplade till arenans faciliteter, till exempel arenarundvisningar. Det huvudsakliga skälet till detta urval är att studiens arenor från början är uppförda för att inhysa stora evenemang såsom idrottstillställningar och kulturella evenemang som just äger rum på innerplan. Hade man haft för avsikt att vara ett forum för konferenser och företagsevenemang hade en konferensanläggning både varit betydligt billigare att uppföra och att underhålla.

Vissa olympiska arenor har valt att reducera sin kapacitet efter OS. I studien har vi valt att använda oss av 2010 års kapacitet för att på så vis förmedla en rättvis bild av antalet åskådare i förhållande till varje arenas kapacitet. Om inte detta val hade gjorts, skulle rapportens siffror och tal bli vilseledande eftersom de flesta siffror och tal är från evenemang som har ägt rum på arenan efter det att det stora mästerskapet är över. Samma avvägning har gjorts i samband med att pris per plats redovisas.

Frågeformulär

När studien tog sin början i augusti 2011 inleddes en desk research där tillgänglig information kring de utvalda arenorna inhämtades via tillgänga källor – såsom arenornas hemsidor och material från pressen. Efter den inledande desk researchen utarbetades ett frågeformulär (se bilaga 1) som sedermera sändes ut till respektive arenaägare/arenaoperatör för att vi på så vis skulle kunna få svar på de frågor där vi saknade information, samt få verifierat den information som kommit fram via den inledande desk researchen. Fokus i frågeformuläret låg på antal sålda biljetter och antal evenemang på respektive arena. Frågeformuläret kompletterades med basfakta och tekniska uppgifter kring respektive arena.

Endast 14 arenor har valt att svara på rapportens frågeformulär, vilket ger en svarsprocent på relativt låga 18.6 procent. Det fanns tillfällen, speciellt kring vissa arenor i Afrika, där det inte var möjligt att finna några kontaktuppgifter till varken ägare eller operatör. Mot bakgrund av detta och den låga svarsfrekvensen samt att vi ville ha möjlighet till att fördjupa studien med ett mer kvalitativt inslag, tog vi kontakt med källor som antingen hade kännedom om en specifik arena, område eller talade det språk i det land där vi ville inhämta information.

Det inledande frågeformuläret kompletterades i detta skede med kvalitativa frågor (se bilaga 2). Det internationella nätverket av lokala informatörer gav oss en större möjlighet att skapa en riktig bild av de inkluderade arenorna och gav oss i viss utsträckning även möjlighet att komma till rätta med avsaknaden av siffror och tal kring vissa arenor.

Metodologiska problem

Det har inte varit möjligt att inhämta tillfredsställande information om alla inkluderade arenor, varken via primära eller sekundära källor, vilket har medfört att uppgifter kring arenor i vissa fall helt enkelt inte kan redovisas. Detta gäller särskilt för de mest betydande variablerna i vår studie: antal sålda biljetter och antal evenemang. Även om det generellt är svårt att inhämta information om antal sålda biljetter eller det totala åskådarantalet per säsong/år, är detta problem ännu mer fram-

trädande kring de afrikanska arenorna som antingen har stått värd för de Afrikanska mästerskapen i fotboll eller för de Allafrikanska spelen. Mot bakgrund av de betydande investeringarna i arenainfrastruktur och behovet av att arenan används i ett långsiktigt perspektiv, är det slående att det finns en avsaknad av en utsedd varaktig ledning, försäljnings- eller PR-avdelning hos flera av de inkluderade arenorna.

I vissa fall, när de ansvariga för arenan inte kunnat eller velat uppge något åskådartal, har det varit möjligt att via källor på internet inhämta det uppskattade åskådarantalet för de evenemang som har ägt rum på arenan. Dock har det varit problematiskt att hitta åskådarantalet när de ansvariga inte har specificerat exakt vilket evenemang som har ägt rum på arenan. Detta har medfört att det i vissa fall inte fullt ut går att redovisa det totala åskådarantalet eller göra en kvalificerad uppskattning. Emellertid framgår det i rapporten tydligt när så är fallet. Det är dock intressant att det finns vissa arenor som har uppförts till stora idrottsevenemang där det inte går att finna någon tillfredställande information.

Den huvudsakliga anledningen till att vi i vissa fall saknar adekvat information är att de ansvariga för arenan - ägare och/eller operatör - inte valt att svara, men också svårigheterna i att inhämta trovärdig information genom desk research eller lokala källor.

Ytterligare ett problem som har uppkommit under studiens gång är skillnaden mellan antalet sålda biljetter och antalet åskådare per säsong/år. I frågeformuläret har vi valt att utgå ifrån antal sålda biljetter eftersom man skulle kunna argumentera för det är ett mer precist mått på det verkliga arvet i fråga om ekonomisk hållbarhet. Under studiens gång har det dock blivit uppenbart att det totala åskådarantalet har varit betydligt enklare för oss och våra sekundära källor att finna, vilket har medverkat till att siffrorna som redovisas i studien är det totala åskådarantalet och inte antal sålda biljetter.

Våra utmaningarnas att inhämta tillförlitlig information från alla arenor medverkar till ett visst mått av osäkerhet, särskilt i fråga om användningen och efterbruket av vissa arenor. Trots dessa tillkortakommanden anser vi att de generella trenderna som beskrivs i föreliggande rapport är giltiga. Rapporten skall ses som ett första steg mot att få en mer heltäckande bild över arenainvesteringarna och fortsatt forskning behövs för att fylla de luckor som finns. Det är därför vi väljer att bjuda in personer med intresset för ämnet till att bidra med ytterligare och mer precis information om det är möjligt.

Jämförelse av arenor

En stor del av föreliggande rapport tar utgångspunkt i att jämföra olika arenor. Men hur skall man då jämföra olika arenor som har uppförts till olika mästerskap, vid olika tidpunkter och i olika länder?

För att jämförelsen av studiens utvalda arenor skall bli så likvärdig som möjligt och för att skapa en rättvisande bild, har vi valt att utgå ifrån olika variabler för att på så vis kunna förmedla en så hel-täckande bild som möjligt av hur tillståndet är för respektive arena.

Kapacitet, pris och World Stadium Index

Ett förhållandevis enkelt och överskådligt sätt att jämföra arenor på är en närmare blick på vad respektive arena har kostat att uppföra. Även om konstruktionspriset är av betydelse och medverkar till en fingervisning om vilket mästerskap som utifrån arenainvesteringar har varit dyrast respektive billigast att arrangera, kan det bli lite missvisande att endast fokusera på respektive arenas konstruktionspris.

I stället ger pris per plats en mer fullgod överblick över vad man har erhållit för de investerade pengarna i fråga om kapacitet. De båda prisvariablerna fyller en betydande funktion i föreliggande rapport, men är förhållandevis ytliga och ger varken möjlighet till fördjupning eller möjlighet att komma med en närmare förklaring på hur arenorna blir utnyttjade.

Vi har därför valt att komplettera prisvariablerna med ett index som går bortom pris och i stället fokuserar på antalet åskådare som varje säsong/år besöker respektive arena i förhållande till respektive arenas kapacitet – ett index vi kallar 'World Stadium Index'. Indexet tar utgångspunkt i förhållandet mellan antalet åskådare per säsong/år och arenans kapacitet. För att ytterligare tydliggöra indexet exemplifierar vi med en fiktiv arena.

Om vi antar att den fiktiva arenan Victoria Stadium har en kapacitet på 55 000 åskådare och att arenan totalt under 2010 hade 456 789 besökare skulle detta innebära att Victoria Stadium får ett index på 8,3. Indexet motsvarar hur många gånger det totala åskådarantalet per säsong/år fyller arenan. I Victoria Stadiums fall skulle det motsvara drygt åtta gånger.

Givetvis måste man även ta hänsyn till andra variabler för hur man skall mäta om en arena är framgångsrik eller ej, och även om indexet inte fullt ut kan visa på en arenas framgång, är det en värdefull indikator på det idrottsliga arvet och arenaoperatörernas förmåga att fylla arenan i förhållande till dess kapacitet. Indexet är också en värdefull och betydelsefull indikator på att rangordna de arenor som ingår i studien.

Ytterligare en metod, som inte är använd i föreliggande rapport, är att jämföra arenans kapacitet med det genomsnittliga åskådarantalet. Om Victoria Stadium med en kapacitet på 55 000 har haft sex evenemang med ett genomsnittligt åskådarantal på 53 123 skulle det resultera i en utnyttjandegrad på 96 procent. Detta indikerar att det är möjligt att fylla arenan vid särskilda tillfällen. Men siffran har även den nackdelen att den inte tar hänsyn till totala åskådarantalet per säsong/år. Trots Victoria Stadiums relativa höga utnyttjandegrad är antalet evenemang och antalet åskådare lågt.

GNI Index

För att ytterligare kunna jämföra de arenor som ingår i studien och som har uppförts vid olika tidpunkter, för olika pris och i olika länder, samt att ytterligare kunna fördjupa studiens analys, har vi valt att även inbegripa variabeln bruttonationalinkomsten (GNI) per capita, köpkraftsparitet (PPP) i studien.

Världsbankens definition av GNI per capita lyder:

“GNI per capita based on purchasing power parity (PPP). PPP GNI is gross national income (GNI) converted to international dollars using purchasing power parity rates. An international dollar has the same purchasing power over GNI as a U.S. dollar has in the United States. GNI is the sum of value added by all resident producers plus any product taxes (less subsidies) not included in the valuation of output plus net receipts of primary income (compensation of employees and property income) from abroad.”¹¹

GNI per capita är inkluderat i rapporten mot bakgrund av att vi vill inhämta ett indextal som gör det möjligt att göra en mer precis jämförelse av konstruktionspriserna mätt i pris per plats mellan länderna och arenorna. Detta har gjorts genom att dividera pris per plats för varje enskild arena med GNI per capita i det land arenan är uppförd.

Ett GNI Index understryker även vilket land och stad som gjort den dyraste respektive billigaste investeringen i förhållande till befolkningens köpkraftsparitet. Är det exempelvis ekonomiskt och moraliskt försvarbart att priset per plats är likvärdigt med den årliga köpkraftspariteten per capita? Tillsammans med World Stadium Index kommer GNI Index att fungera som en indikator för respektive arenas och evenemangs arv och indikera huruvida de investerade pengarna kan ses som en god eller mindre bra investering.

Återigen kan vi använda den fiktiva arenan Victoria Stadium som exempel: Victoria Stadium kostade 350 miljoner dollar att uppföra och har en kapacitet, som ovan nämns, på 55 000 vilket ger ett pris per plats på 6364 dollar. Arenan har uppförts i ett land vars årliga GNI per capita är 15 250 dollar, vilket medverkar till att arenans GNI Index hamnar på 0,40. Till skillnad från World Stadium Index bör GNI Index vara så lågt som möjligt. I Victoria Stadiums fall är indexet 0,40, vilket motsvarar cirka 50 procent av en persons köpkraftsparitet per år i landet där Victoria Stadium är uppförd.

Valuta

Om inget annat anges, står alla priser i amerikanska dollar. Vid de tillfällen när prisuppgifterna endast har funnits i den inhemska valutan har vi omvandlat respektive omkostnader till amerikanska dollar. Den inhemska valutan har konverterats till den genomsnittliga kursen för amerikanska dollar under det år som arenan stod färdig. Vi har även valt att ta hänsyn till inflationen och därför står, om inget annat anges, alla omkostnader i 2010 års penningvärde.

---

¹¹ <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD>

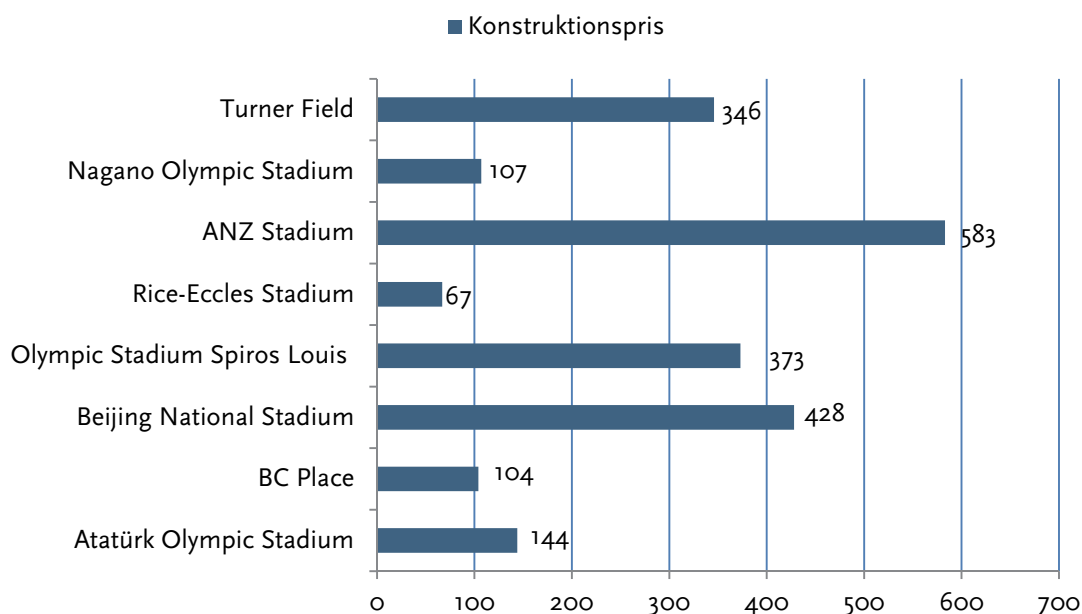

3. De olympiska arenorna

För de olympiska spelen har vi i studien inkluderat åtta arenor. Vi har valt att både inkludera arenor för sommar- och vinterspelen samt arenor som har uppförts till följd av att en stad har ansökt om de olympiska spelen, men som slutligen inte har erhållit spelen.

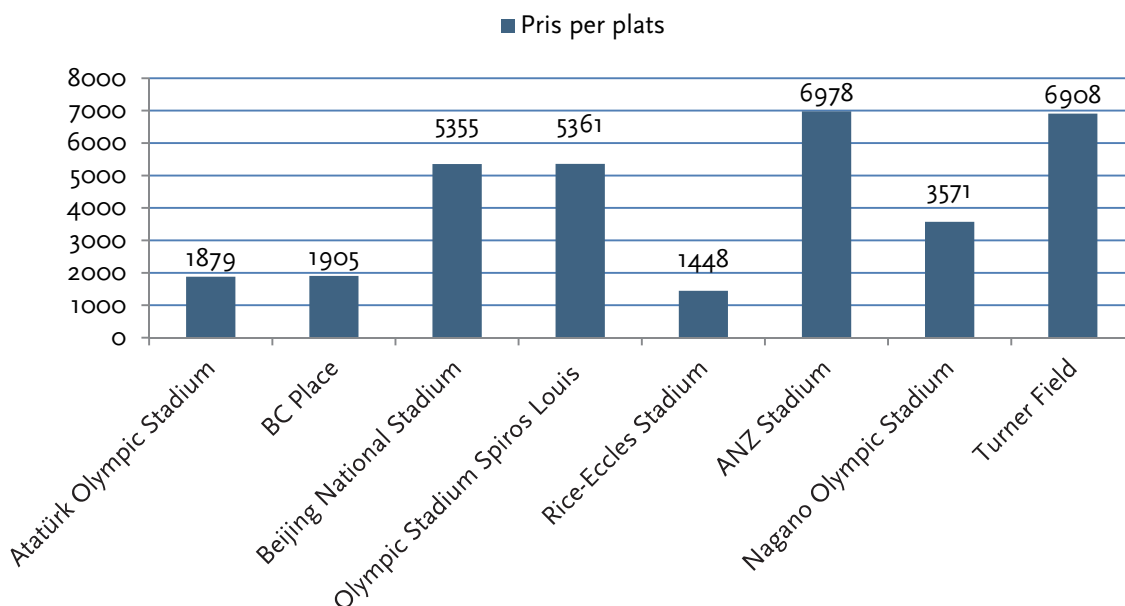
Som nedanstående tabeller visar, är huvudarenorna för de olympiska sommarspelen betydligt dyrare att uppföra och modernisera än motsvarande arenor för de olympiska vinterspelen. Det totala priset för de olympiska arenorna som ingår i rapporten är drygt 2 miljarder dollar, vilket ger ett genomsnittspris på nära 270 miljoner dollar per arena.

Figur 3.1: Konstruktionspris för de olympiska arenorna 1996-2010 (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

Figur 3.2: Pris per plats de olympiska arenorna 1996-2010 (dollar)

Alla priser 2010 års penningvärde

En av förklaringarna till varför arenorna till de olympiska sommarspelen är dyrare att uppföra, är att kapaciteten ofta är betydligt större för de arenorna än den är för de olympiska vinterspelens arenor. Ofta är det även nödvändigt för arrangörerna av sommar-OS att uppföra en ny huvudarena, eftersom majoriteten av kandidater saknar en tillräckligt stor arena som dessutom innehar nödvändiga löparbanor.

Samma problematik finns inte vid de olympiska vinterspelen. De arenor som ingår i studien och som har arrangerat öppnings- och avslutningsceremonierna vid vinter-OS, har inte behövt ta hänsyn till någon idrott på det olympiska programmet. Arenorna har endast använts till ceremoniella ändamål.

Av de åtta olympiska arenor, är det bara Beijing National Stadium som saknar en fast hyresgäst. Övriga arenor har en eller flera fasta hyresgäster. Det finns emellertid en stor skillnad mellan de olympiska arenorna i vilken utsträckning hyresgästerna utnyttjar arenan och hur många andra evenemang som äger rum på arenan.

De olympiska sommarspelen 1996, Turner Field, Atlanta, USA

Konstruktionspris: 346 miljoner dollar

Kapacitet: 49 586

Åskådarantal 2010: 2 510 119

World Stadium Index: 50,6

Efter OS valde basebollaget Atlanta Braves att ta bort löparbanorna, sänka publikkapaciteten och anpassa OS-arenan Centennial Olympic Stadium, numera Turner Field, till en basebollarena.¹² En investering som kostade 40 miljoner dollar motsvarande 54 miljoner i 2010 års penningvärde - en lyckad investering har det visat sig. De tre senaste säsongerna har arenan stått värd för drygt 80 matcher per säsong, inklusive den årliga matchen mellan collegelagen Georgia – Georgia Tech i baseboll.¹³

Den senaste säsongen hade man drygt 2,5 miljoner åskådare. Givetvis har basebollens många matcher per säsong haft en betydande inverkan på hur det rent publikmässigt har gått för arenan. Major League Baseball (MLB) är publikmässigt den populäraste ligan i världen sett till totala antalet åskådare. Hade inte Braves valt att konvertera arenan till en arena som mötte de lokala behoven, hade arenan med största sannolikhet inte haft samma konkurrenskraft och säkerligen haft det problematisk då ytterligare en stor arena, Georgia Dome, med plats för drygt 70 000 åskådare¹⁴, finns närvarande i Atlanta.

De olympiska vinterspelen 1998, Nagano Olympic Stadium, Nagano, Japan

Konstruktionspris: 107 miljoner dollar

Kapacitet: 30 000

Åskådarantal 2010: 17 828

World Stadium Index: 0,6

Efter vinterspelen i Nagano 1998 har den olympiska arenan huvudsakligen använts till baseboll på professionell men också på semiprofessionell nivå. Arenan används också vid Nagano Olympic Commemorative Marathon där löparna går i mål inne på den olympiska arenan.

Den huvudsakliga hyresgästen är det semiprofessionella basebollaget Shinano Grandserows som spelar i Baseball Challenge League. Ligan grundades 2007 och innehåller sex lag. Till skillnad från Atlanta Braves har inte Shinano Grandserows ett späckat spelschema och under 2010 spelade man endast 11 matcher på Nagano Olympic Stadium. Laget har heller inte samma popularitet som Atlanta Braves. Då Atlanta Braves under 2010 hade cirka 2,5 miljoner åskådare hade Shinano Grandserows endast runt 18 000 under hela säsongen, vilket givetvis är dåliga siffror för en arena av Nagano Olympic Stadiums storlek.

De olympiska sommarspelen 2000, ANZ Stadium, Sydney, Australien

Konstruktionspris: 583 miljoner dollar

Kapacitet: 83 500

Åskådarantal 2010: 1 195 696 (2006)

World Stadium Index: 14,3

ANZ Stadium, Sydney, har som tabellerna 3.1 och 3.2 ovan visar, både den högsta investeringskostnaden gällande konstruktion och pris per plats. Precis som Turner Field, Atlanta, valde man i

---

¹² <http://www.nytimes.com/specials/olympics/0730/oly-stadium-braves.html>

¹³ <http://www.georgiadogs.com/sports/m-basebl/spec-rel/042810aab.html>

¹⁴ <http://www.gadome.com/about/Default.aspx>

Sydney att efter OS ta bort löparbanorna och minska arenans kapacitet. Argumenten var liknande: huvudsakligen för att möta lokala idrottsliga behov och inneha möjligheten att arrangera så många evenemang som möjligt. Både rugby och australiensisk fotboll, som i nuläget inte är på det olympiska programmet, har en betydande popularitet i landet och inte mindre en fem lag tillhörande dessa idrotter använder i någon utsträckning ANZ Stadium som sin hemmaplan. Dessutom har friidrott, utöver OS och världsmästerskapet i friidrott, problem att locka åskådare till arenorna och det var därför inte överraskande att ANZ Stadium valde att ta bort löparbanorna.

Då ANZ Stadium har valt att inte medverka i studien, är de senaste tillgängliga och tillförlitliga uppgifterna kring arenans totala antal åskådare från 2006. I 'Idrættens største arenaer' (2007) redovisar författarna att ANZ Stadium under 2006 hade nästan 1,2 miljoner åskådare.¹⁵

Precis som Rice-Eccles Stadium i Salt Lake City och Turner Field har inget internationellt eller kontinentalt mästerskap ägt rum på ANZ Stadium sedan arenan stod värd för OS. Emellertid kommer 2015 bli ett stort år för Australien, då två större mästerskap kommer att arrangeras i landet.

Landet kommer för första gången arrangera Asiatiska mästerskapen i fotboll¹⁶, motsvarigheten till Europamästerskapet i fotboll och Copa América. ANZ Stadium förväntas bli finalarena i turneringen.¹⁷ ¹⁸ Det andra stora mästerskapet, världsmästerskapet i cricket, skall arrangeras tillsammans med Nya Zeeland¹⁹ där ANZ Stadium förväntas bli en av de arenorna.²⁰

Australien ansökte om att få arrangera fotbolls-VM 2022 där ANZ Stadium, enligt den australiensiska ansökan antingen skulle stå värd för öppningsmatchen eller finalmatchen i turneringen.²¹ Emellertid valde Fifa att tilldela mästerskapet till Qatar, vilket omöjliggör ett eventuellt VM i Australien för en överskådlig framtid. Detta beror på att både Australien och Qatar är medlemmar i den Asiatiska fotbollskonfederationen och att en medlem enligt Fifas rotationssystem först får arrangera ett slutspel tolv år efter det ett annat land i samma konfederation har varit värd. Australien ansökte även om att få arrangera dam-VM i fotboll 2011, men valde sedermera att dra tillbaka sin ansökan.²²

De olympiska vinterspelen 2002, Rice-Eccles Stadium, Salt Lake City, USA

Konstruktionspris: 67 miljoner dollar

Kapacitet: 46 178

Åskådarantal 2010: 332 482

World Stadium Index: 7,2

---

¹⁵ Idrættens største arenaer – fra OL til hverdag. Almlund, U, Bang, S & Brandt H.H (2007) p. 15

¹⁶ <http://www.the-afc.com/en/news-centre/news/32028-australia-to-host-2015-afc-asian-cup>

¹⁷ <http://www.austadiums.com/news/news.php?id=461>

¹⁸ <http://theworldgame.sbs.com.au/asian-cup/news/1015189/Cities-fight-for-Asian-Cup-motza>

¹⁹ http://icc-cricket.yahoo.net/events_and_awards/CWC/overview.php

²⁰ <http://www.cricketworldcup2015.in/venues>

²¹ <http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/01/33/74/50/b3ause.pdf> p. 11

²² <http://www.fifa.com/aboutfifa/footballdevelopment/news/newsid=614495/index.html>

Rice-Eccles Stadium stod värd för öppnings- och avslutningsceremonierna under vinter-OS i Salt Lake City 2002. Två arenor har tidigare funnits på den plats där Rice-Eccles Stadium nu är uppförd och då Rice-Eccles stod klar 1998 ersatte den då Rice Stadium. Den nya arenan har en kapacitet på 46 178 och kostade drygt 66 miljoner att uppföra. Fyra parter delade på investeringskostnaden där ibland Salt Lake Citys olympiska kommitté samt Utahs universitet.²³

Arenan ägs och drivs av Utah universitet och hyresgäst är det amerikanska fotbollslaget Utah Utes, som spelar i den amerikanska collegeligan NCAA. Emellertid spelade laget endast sex hemmamatcher under 2010 och utöver lagets matcher ägde endast tre andra evenemang rum på arenan. Visserligen har Utah Utes ett högt publiksnitt, 45 459, men då säsongen är förhållandevis kort och övriga evenemang få blir utfallet i World Stadium Index förhållandevis lågt.

De olympiska sommarspelen 2004, Olympic Stadium Spiros Louis, Aten, Grekland

Konstruktionspris: 373 miljoner dollar

Kapacitet: 69 618

Åskådarantal 2010: 1 234 379

World Stadium Index: 17,7

Den olympiska stadion i Aten, Olympic Stadium Spiros Louis uppfördes 1982 men genomgick betydande renoveringar till OS 2004. Mycket tack vare att två av de största fotbollsklubbarna i Grekland, Panathinaikos FC och AEK Athen FC har valt att spela sina hemmamatcher på arenan, har den olympiska arenan ett bra åskådartal.

Arenan är inte idealisk för fotbollsmatcher, eftersom ägaren har valt att ha löparbanorna kvar. Men då de båda klubbarnas planer om varsin egen arena uppförd huvudsakligen för fotboll, inte har realiserats och med tanke i vilket tillstånd den grekiska ekonomin i nuläget befinner sig, är det sannolikt att både Panathinaikos FC och AEK Athen FC även för ett par år framöver kommer att fortsätta spela sina hemmamatcher på Olympic Stadium Spiros Louis, vilket är utmärkt för ägaren och operatören OAKA och den grekiska regeringen.

Båda klubbarna tillhör de mest framgångsrika och populära fotbollsklubbarna i Grekland och hade tillsammans under säsongen 2009/10 drygt en miljon åskådare på sina hemmamatcher. Arenan har även under åren varit förhållandevis bra på att dra till sig betydande idrotts- och kulturella evenemang. Sedan 1982 har arenan stått värd för tre Uefa Champions League finaler, senast 2007, en final i den numera avsnade Uefa Cupvinnarcupen, två världsmästerskap i friidrott, ett OS och åtskilliga konserter med stora artister. Emellertid finns det ingen större konkurrens för närvarande i Grekland till de stora evenemangen, vilket medverkar till att arenan allt som oftast får stå som värd när de stora artisterna kommer förbi Grekland under sina respektive turnéer.

Under de senaste åren har flera nya moderna fotbollsarenor, blivit uppförda och den olympiska arenan i Aten kommer utan ytterligare renoveringar att bli utmanad om att få arrangera någon av finalerna i Uefa Champions League eller Uefa Europa League.

---

²³ <http://utahutes.cstv.com/trads/utah-trads-ricestadium.html>

Tillsammans med Turkiet ansökte Grekland om att få arrangera Europamästerskapet i fotboll 2008.²⁴ Olympic Stadium Spiros Louis skulle vid ett eventuellt evenemang bli finalarena,²⁵ men i stället för Grekland/Turkiet tilldelades Österrike/Schweiz evenemanget. Fyra år senare gjorde Grekland ett nytt försök, men 2012 års Europamästerskap tilldelades Polen/Ukraina. Sannolikt skulle Olympic Stadium Spiros Louis även då blivit finalarena, eftersom den är den största fotbollsarenan i landet.

De olympiska sommarspelen 2008, Beijing National Stadium, Peking, Kina

Konstruktionspris: 428 miljoner dollar

Kapacitet: 80 000

Åskådarantal 2010: N/A (inte tillgängligt)

World Stadium Index: N/A

Det är tämligen problematiskt att inhämta uppgifter kring vilket åskådarantal evenemangen har haft som har ägt rum på Beijing National Stadium under 2010. Den information som vi har erhållit tyder på att arenan har haft 19 evenemang under 2010, där majoriteten av evenemangen har varit idrottsevenemang. Trots att det har ägt rum förhållandevis få evenemang på innerplan har arenan, enligt vår källa en nettoinkomst på 370 miljoner renminbi under perioden april 2008 till januari 2010, vilket motsvarar cirka 54 miljoner dollar. Drygt 14 miljoner dollar av denna summa kommer från biljettintäkter från rundvisningar. Från det att arenan öppnade har cirka 13 miljoner personer tagit en rundvisning.

Enligt en artikel i China Sport Science²⁶ framgår det att arenans driftsbudget under 2009 var drygt 187 miljoner RMB motsvarande drygt 27 miljoner dollar och att denna budget, enligt artikeln inte kommer att stiga nämnvärt de närmaste tio åren. Driftstalen stämmer någorlunda överens med den siffra som framkommer i China Daily där man pekar på att de årliga driftskostnaderna ligger på cirka 150 miljoner renminbi motsvarande drygt 22 miljoner dollar.²⁷

Den olympiska arenan ägs av Beijing State-Owned Assets Management Co. Ltd (BSAM) och China International Trust and Investment Company (CITIC Group) som båda har tydlig en koppling till den kinesiska staten. CITIC Group är också operatör på arenan. Fotbollslaget Beijing Guoan FC som är tätt knuten till delägaren och operatören till arenan, CITIC Group, har förtråde att spela på arenan, men spelar i dagsläget sina matcher på Workers Stadium.²⁸

De olympiska vinterspelen, BC Place, Vancouver, Kanada

Konstruktionspris: 104 miljoner dollar

Kapacitet: 54 320

Åskådarantal 2010: 1 miljon (2009)

World Stadium Index: 18,3

²⁴ <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/europe/1321498.stm>

²⁵ http://www.scotland-mad.co.uk/feat/edz4/greeceturkey_euro2008_78131/index.shtml

²⁶ China Sport Science. Vol. 30, No. 1 2010

²⁷ http://www.chinadaily.com.cn/metro/2010-06/30/content_10039597.htm

²⁸ http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=da&rurl=translate.google.dk&sl=zh-CN&tl=en&u=http://fcguoan.sina.com.cn/fixtures-reports/index.shtml&usg=ALkJrhiN3c3lpvw7Z5eH4Ya5bDDJoeBcFQ

BC Place stod värd för öppnings- och avslutningsceremonierna under de olympiska vinterspelen 2010 i Vancouver, Kanada.

Arenan som ursprungligen uppfördes 1983 genomgick mellan 2009-2011 en komplett ombyggnation som kostade 565 miljoner kanadensiska dollar²⁹ motsvarande 548 miljoner dollar, vilket var cirka 194 miljoner dollar dyrare än beräknat.³⁰ Ombyggnationen av arenan utfördes i två faser. Den första fasen, som gjorde innan de Olympiska spelen, kostade mer än 103 miljoner dollar och innebär att man byggde nya offentliga mötesplatser, nya toaletter, uppdaterade mediafaciliteter, kiosker, nya platser för personer med funktionshinder samt ny belysning och skyltning.³¹

Den andra fasen, som var den mest kostsamma, påbörjades efter det att de olympiska spelen var över och inkluderade en installation av ett nytt tak – ett tak som är möjligt att öppna och stänga på tjugo minuter. Det tidigare taket, som var uppblåsbart, revs sönder under en storm 2007. Fasen inkluderade även ett nytt underlag på innerplan, nya storbildskärmar och högtalare samt nya säten. Den andra delen av renoveringen kostade 445 miljoner och den 30 september 2011 öppnade arenan återigen portarna.³²

Då arenan även genomgick renoveringar efter de olympiska spelen, finns inga siffror för antalet åskådare under 2010 tillgängliga eftersom arenan var stängd. Emellertid är arenan, enligt BC Places kommunikations- och marknadsföringschef Duncan Blomfield, under 2012 uppbokad vid 231 tillfällen. Bara ett fåtal av dessa uppbokade evenemang är för de två huvudsakliga hyresgästerna: fotbollslaget Vancouver Whitecaps (MLS) och BC Lions (CFL) i amerikansk fotboll. Majoriteten av de uppbokade evenemangen under 2012 är antingen konserter eller andra sammankomster.³³ Enligt Blomfield hade arenan fram till starten av renoveringen 2009, under en treårsperiod cirka 200 evenemangsdagar per år och årligen cirka en miljon besökare.

Atatürk Olympic Stadium, Istanbul, Turkiet

Konstruktionspris: 144 miljoner dollar

Kapacitet: 76 092

Åskådarantal 2010: N/A

World Stadium Index: N/A

Atatürk Olympic Stadium i Istanbul är ett bevis på att devisen "If you build it, they will come" inte stämmer.

Turkiet och Istanbul har sökt de olympiska sommarspelen fyra gånger (2000, 2004, 2008 och 2012) utan att lyckas.³⁴ Efter två misslyckade ansökningsförfaranden om att få erhålla OS 2000 och 2004,

---

²⁹ <http://www.theglobeandmail.com/sports/football/bc-place-to-be-gussied-up-in-time-for-2011-grey-cup/article1781720/>

³⁰ <http://www.canada.com/vancouver/news/westcoastnews/story.html?id=c5dd17do-de39-4019-98cc-b70a6e50d73e>

³¹ <http://www.winnipegfreepress.com/sports/football/bombers/two-stadiums-similar-sagas-134483063.html>

³² <http://www.winnipegfreepress.com/sports/football/bombers/two-stadiums-similar-sagas-134483063.html>

³³ Ibid.

³⁴ <http://www.gamesbids.com/english/bids/ist2012.shtml>

rekommenderade den före detta IOK-presidenten, Juan Antonio Samaranch, Turkiet och Istanbul att visa på påtagliga förbättringar i sin ansökan för att på så vis, visa på en beslutsamhet inför IOK. Om det var denna rekommendation som medverkade till att Atatürk Olympic Stadium blev uppförd kan inte bekräftas, men Atatürk Olympic Stadium uppfördes och sedan dess har Istanbul ytterligare två misslyckade ansökningar om att få arrangera OS bakom sig. Trots idel misslyckanden har Turkiet åter igen valt att kandidera. I juli 2011 bekräftade Turkiets premiärminister, Recep Tayyip Erdogan, att Turkiet och Istanbul lämnat in en ansökan om att få arrangera OS 2020.³⁵

Turkiet och Atatürk Olympic Stadium har inte bara misslyckande olympiska ansökningar utan även ansökningar för att arrangera Europamästerskapet i fotboll som inte nått ända fram. Som nämns ovan, ansökte Turkiet tillsammans med Grekland om att gemensamt få arrangera Europamästerskapet i fotboll 2008. Atatürk Olympic Stadium skulle hålla öppningsmatch³⁶ om Grekland och Turkiet tilldelades evenemanget. Turkiet ansökte även om att få arrangera Europamästerskapet 2016, men fick se sig slagen i slutomröstningen av Frankrike.³⁷ Vid ett eventuellt Europamästerskap skulle Atatürk Olympic Stadium stå värd för gruppmatcher, 16-dels-, kvarts-, semifinal samt final.³⁸ Turkiet valde i mitten av april 2012 att formellt ansöka om världskapet för Europamästerskapet i fotboll 2020.³⁹

Fotbollsklubben İstanbul Büyükşehir Belediye Spor Kulübü (İBB) har arenan som sin hemmaplan. Det är emellertid stor konkurrens i Istanbul med lag som Fenerbahce, Galatasaray och Besiktas som alla är hemmahörande i Istanbul och İBB får ses som det minst populära laget i staden bland de lag som spelar i den högsta divisionen.

Fallet med İBB synliggör problemet om möjligheten att få tillgång till exakta uppgifter kring det totala antalet åskådare per säsong/år. Varken via klubbens eller det Turkiska fotbollsförbundet (TFF) hemsida går det att finna några uppgifter och trots förfrågningar till de båda har de inte velat eller kunnat svara på våra frågor.

Emellertid uppger vår källa i Turkiet och den turkiska tidningen Haber3, att İBB under 2010 hade 200 åskådare i genomsnitt.⁴⁰ Snittet har emellertid, enligt Hürriyet Futbol, höjts under 2011 och İBB hade ett genomsnitt på 4 000.⁴¹ Trots att klubben har höjt sitt genomsnitt, är åskådarantalet i förhållande till arenans kapacitet fortfarande mycket lågt.

---

³⁵ <http://www.insidethegames.biz/olympics/summer-olympics/2020/13679-turkey-prime-minister-confirms-istanbul-bid-for-2020-olympics>

³⁶ http://www.scotland-mad.co.uk/feat/edz4/greeceturkey_euro2008_78131/index.shtml

³⁷ <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/europe/8711016.stm>

³⁸

http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/MediaRelease/uefaorg/MediaReleases/01/48/83/27/1488327_DOWNLOAD.pdf p. 3

³⁹ http://www.stadionwelt.de/sw_stadien/index.php?folder=sites&site=news_detail&news_id=7344

⁴⁰ <http://www.haber3.com/turkler-tv-taraftari--556356h.htm>

⁴¹ <http://hurasiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=19541776>

Sammanfattning av de olympiska arenorna

Tittar man rent mästerskapsmässigt på de olympiska arenorna, är Atatürk Olympic Stadium den arena som får ses som den sämsta investeringen. Nästan 150 miljoner dollar i konstruktionskostnad, men inget stort mästerskap, vilket får ses som ett smärre misslyckande och en dålig offentlig investering. Turkiet har trots åtskilliga försök, hittills inte haft något betydande mästerskap och först 2020 kan det första stora mästerskapet äga rum på arenan – 18 år efter det att arenan invigdes.

Emellertid är priset per stol, i förhållande till GNI per capita lågt, vilket medverkar till ett förhållandevis lågt GNI Index, vilket får ses positivt för en arena som används av ett fotbollslag med ett beskedligt publiksnitt. Även om det turkiska landslaget i fotboll i kvalificeringen till VM 2010 och EM 2012 har valt spela sina matcher på flera olika arenor, har Atatürk Olympic Stadium inte varit en av dem. De flesta av evenemangen som äger rum på arenan kan sammankopplas med fotbollslaget IBB, som är den huvudsakliga hyresgästen. Men då laget har ett lågt publiksnitt, har inte de många matcherna någon större inverkan på det totala åskådantalet.

Den arena som helt klart har det lägsta kända indexet är Nagano Olympic Stadium, endast 0,6. Anledningen till arenans låga index är att Nagano Olympic Stadium inte har lyckats att finna en publikdragande hyresgäst, vilket ger utslag på den årliga publiktillströmningen. Sett till antalet evenemang ligger arenan också klart under genomsnittet.

Det är möjligt att arenan fyller ett lokalt idrottsligt behov, men detta behov skulle med största sannolikhet även kunna fyllas med en betydligt mindre arena. Om de lokala myndigheterna hade en hållbar plan för vad arenan skulle användas till efter OS 1998 har denna plan ej visat sig fungera på ett tillfredsställande vis. 17828 åskådare under 2010 är svårslaget.

Ytterligare en arena som har ett lågt index är Rice-Eccles Stadium i Salt Lake City. Det låga indexet har sin bakgrund i arenans få evenemang. Utah Utes har ett högt publiksnitt, men spelar alldeles för få matcher per år för att detta skall ge utslag på indexskalan. Investeringskostnaden var emellertid låg, vilket resulterar i ett lågt GNI Index. De årliga kostnaderna för arenan är endast 133 000 dollar⁴² och eftersom arenan helt är finansierad av privata medel⁴³ påverkar inte heller arenans eventuella negativa resultat de offentliga finanserna, vilket är positivt.

En arena som uppenbart har haft ett positivt idrottsligt arv efter de olympiska spelen är Turner Field i Atlanta. Före detta Centennial Olympic Stadium, har ett index på 50,1 vilket i jämförelse med de andra olympiska arenorna och indexgenomsnittet på 18 får ses som högt. Det som huvudsakligen har medverkat till Turner Fields framgång är utan tvekan att man modifierade arenan för att anpassa arenan till lokala idrottliga behov efter spelen. Man visade inte någon nostalgi över den olympiska arenan och Atlanta hade inte intresse av att låta arenan stå som ett monument för spelen. Ytterligare en betydelsefull aspekt som är en del av framgången är arenans hyresgäst. Atlanta

---

⁴² <https://law.marquette.edu/assets/sports-law/pdf/sports-facility-reports/v12-college-facilities.pdf> p.49

⁴³ Ibid.

Braves spelar i genomsnitt mer än en match i veckan och lockar mer än två miljoner åskådare per säsong. Emellertid har inte basebollen ett lika stark fäste världen över och kan inte ses som en universell lösning.

Tabell 3.1: Översikt över de olympiska arenorna 1996-2010

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Pris per plats (dollar)	World Stadium Index	Antal evenemang	GNI Index	Ägarskap
Turner Field, Atlanta (USA)	346 052 868	6 908	50,6	85	0,15	Privat
Nagano Olympic Stadium, Nagano (JPN)	107 127 879	3 571	0,6	11	0,10	Offentlig
ANZ Stadium, Sydney (AUS)	582 685 890	6 978	14,3	44	0,18	Privat
Rice-Eccles Stadium, Salt Lake City (USA)	66 888 036	1 448	7,2	9	0,03	Privat
Olympic Stadium Spiros Louis, Aten (GRE)	373 209 963	5 361	17,7	49	0,20	Offentlig
Beijing National Stadium, Peking (CHN)	428 406 780	5 355	N/A	19	0,71	Offentlig
BC Place, Vancouver (CAN)	103 843 500	1 905	18,3	200	0,05	Offentlig
Atatürk Olympic Stadium, Istanbul (TUR)	144 238 715	1 879	N/A	46	0,12	Offentlig
Genomsnitt	269 056 704	4 176	18	58	-	-

Alla priser i 2010 års penningvärde

En arena som verkar ha valt en annan väg än de övriga olympiska arenorna är Beijing National Stadium. Arenan har ingen huvudsaklig hyresgäst och har tillsammans med Nagano Olympic Stadium och Rice-Eccles Stadium minst antal evenemang per år. Det finns inga uppgifter om det totala antalet åskådare tillgängliga, vilket omöjliggör att få fram ett World Stadium Index. I stället för att ha en fast hyresgäst och fler evenemang per år, har man från kinesiskt håll valt att använda arenan som en turistattraktion, ett historiskt och möjligen även ett politiskt monument. Sett till Beijing National Stadiums val har det varit framgångsrikt – 13 miljoner personer har tagit en rundvisning på arenan sedan den öppnade 2008 och "Fågelboet" är välkänt världen över.

Beijing National Stadiums GNI Index är däremot ingen succé. 0,71 är ett högt indextal och klart över genomsnittet. Man skulle kunna tro att det kan finnas ett samband mellan det höga indexet och i hur Beijing National Stadium har valt att arenan skall utnyttjas efter OS. Arenans konstruktion och utmärkande design har säkerligen både bidragit till att kostnaden för uppförandet var hög, nästan 430 miljoner dollar, samt till att arenan snarare är ett utflyktsmål och en identifieringssymbol för Kina än en idrottsarena.

Ett flertal av de olympiska arenorna har ett relativt högt konstruktionspris, men finns där en korrelation mellan investerade pengar och ett högt totalt åskådartal? Ja och nej. Turner Field i Atlanta kostade nästan 7000 dollar per plats att uppföra, men har utan tvekan varit framgångsrik i att dra till sig åskådare. Rice-Eccles Stadium har det lägsta konstruktionspriset och även ett av de lägsta World Stadium Index av de olympiska arenorna. Även om det är lockande att dra slutsatsen om att det finns ett samband mellan investerade pengar och framgången för en arena, är det inte möjligt. De olympiska fallen är för få, och samtidigt har Beijing National Stadium, en av de dyraste arenorna per plats att uppföra, förmodligen ett lågt World Stadium Index, vilket gör det problematiskt att fastställa ett säkert samband.

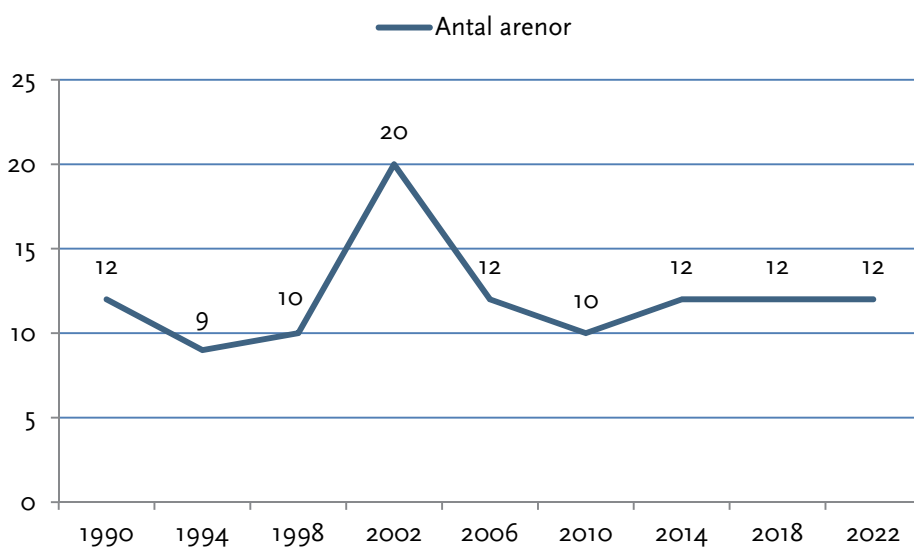
4. Arenorna för världsmästerskapen i fotboll

Fifa har vissa specifika krav på arenor som skall stå värd för VM-matcher. För final och öppningsmatch kräver Fifa att arenan har en nettokapacitet på minst 80 000. För övriga gruppspelsmatcher och åttondels- och kvartsfinaler samt match om tredje pris är kravet 40 000 medan Fifa för turneringens semifinaler kräver att en arena har en nettokapacitet på minst 60 000.⁴⁴

Vid det första världsmästerskapet i fotboll för herrar, som arrangerades i Uruguay 1930, deltog 13 lag. Med tiden har antalet lag utökats och som nämndes i kapitel 1, utökades antalet deltagande länder till 32 vid VM i Frankrike 1998.

Utökningen har, som påvisats, inte medverkat till att fler arenor har uppförts. Som figur 4.1 nedan visar, har antalet VM-arenor, oavsett om det har varit 24 eller 32 deltagande länder, legat på mellan 9-12 arenor per mästerskap. Undantaget är VM i 2002 i Korea/Japan där hela 20 arenor användes och sannolikt kommer Ryssland att använda sig av 14 när de arrangerar världsmästerskapet 2018.

Figur 4.1: Antal VM-arenor 1990-2022

Även för framtida världsmästerskap kommer antalet arenor att ligga på ungefär samma nivå. Fifa uttryckte inför ansökningarna till VM 2018 samt 2022, att 16 till 18 arenor skulle presenteras i respektive ansökan, arenor som på ett skäligt vis skulle vara utspridda över hela landet. Av dessa 16 till 18 presenterade arenor, kommer Fifa sedan välja att ut 12 arenor.⁴⁵ Beroende på vilka arenor Fifa utser kommer majoriteten av de arenorna för VM 2018 i Ryssland vara nybyggda eller ha genomgått betydande renoweringar. Till VM 2022 i Qatar kommer alla arenor ha genomgått betydande renowe-

⁴⁴http://transparencyinsport.org/The_documents_that_FIFA_does_not_want_fans_to_read/PDF-documents/%2815%29Stadium-Agreement.pdf

⁴⁵ Ibid. p.8-9

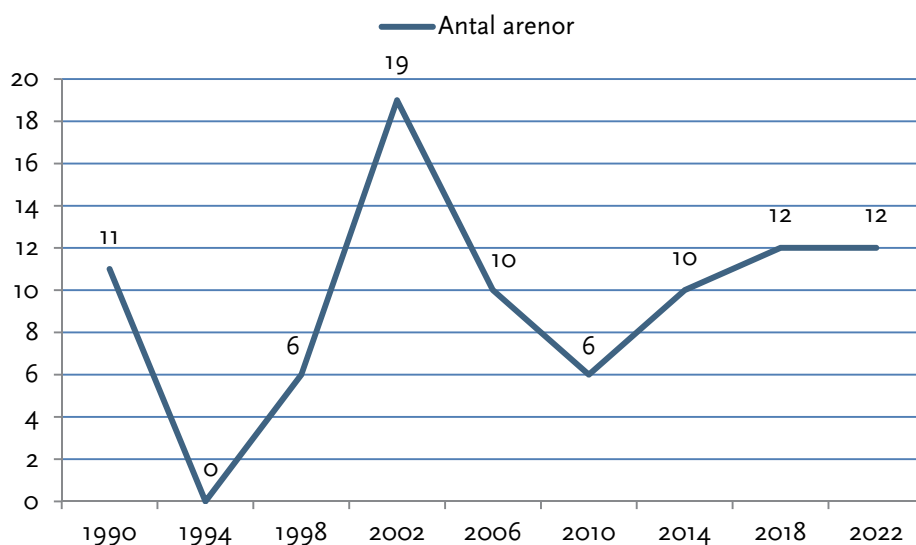
ringar eller att vara helt nybyggda. Motsvarande siffra i Brasilien 2014 är sex medan fyra arenor skall genomgå betydande renoveringar.

Som figur 4.2 visar nedan har det varierat mellan värdnationerna i hur många arenor de har valt att uppföra eller göra betydande renoveringar på inför ett världsmästerskap. Fifa beslutade inför VM 1998 i Frankrike att arenorna endast skulle ha sittplatser vilket ledde att Frankrike var tvunget att se över de arenor som skulle användas under VM 1998. Delvis på grund av dessa förändringar, uppförde Frankrike en ny arena och gjorde betydande renoveringar på fem.

1990, åtta år innan kravet om att endast sittplatser skulle finnas infördes, var Italien värd för VM. Trots att ståplats fortfarande var tillåtet gjorde Italien betydande investeringar i arenor. 11 arenor var nya eller hade genomgått betydande renoveringar till mästerskapet. Sedan 1990 ha få av de italienska VM-arenorna genomgått någon betydande renovering.

Som figur 4.2 nedan visar, ägde 1994 års världsmästerskap rum utan några nya eller renoverade arenor. Mycket tack vare ett stort intresse för framför allt amerikansk fotboll, på både professionell och college nivå, kunde USA arrangera VM utan att göra några betydande arenainvesteringar.

Figur 4.2: Antal nya eller renoverade arenor inför VM

Världsmästerskapet i Korea/Japan 2002

Den totala kostnaden för de 19 nya eller renoverade arenorna till VM 2002 var drygt 4,6 miljarder dollar, vilket ger ett genomsnittspris på 243 miljoner dollar per arena. Som tabellerna 4.1 samt 4.2 ovan visar, är världsmästerskapet i Korea/Japan det VM där hittills flest arenor har använts samt uppförts.

Den huvudsakliga bakgrunden till de många arenorna, är att de båda länderna till en början hade för avsikt att enskilt ansöka om VM. Emellertid tog de båda länderna sent omsider ett beslut om att gemensamt ansöka om att få arrangera VM.

Miyagi Stadium, Rifu, Japan

Konstruktionspris: 318 miljoner dollar

Kapacitet: 49 133

Åskådare 2010: 73 767

World Stadium Index: 1,5

Efter VM 2002 är det vissa arenor i Japan som har haft det förhållandevis problematiskt att dra till sig en större publik. En av dessa arenor är Miyagi Stadium. Arenan med en kapacitet på 49 133 kostade nästan 320 miljoner dollar att uppföra och arrangerade två gruppspelsmatcher samt en åttondelsfinal under VM.

Miyagi Stadium hade under 2010 nästan 80 evenemang, men endast totalt 73 767 åskådare, vilket givetvis är en dålig siffra för en arena med Miyagi Stadiums kapacitet.

Ytterligare en del i problematiken är att de två stora lagen i prefekturen (subnationellt statligt organ), Vegalta Sendai och Tohoku Rakuten Golden Eagles har valt att spela sina hemmamatcher på andra arenor - arenor som existerade innan VM och innan Miyagi Stadium uppfördes. Båda lagen lockade större åskådartal under 2010 än evenemangen på Miyagi Stadium gjorde.

Fotbollslaget, Vegalta Sendai, som har valt att spela majoriteten av sina hemmamatcher på den betydligt mindre arenan Yurtec Stadium Sendai, med plats för 20 000 åskådare, hade under 2010 ett publiksnitt på 17 332.⁴⁶ Under säsongen 2010 valde man att endast spela tre matcher i J-League på Miyagi Stadium.

Basebollaget i Miyagi, Tohoku Rakuten Golden Eagles, har precis som Vegalta Sendai valt att förlägga sina matcher på en annan arena. Laget spelar sina hemmamatcher på Miyagi Baseball Stadium med en kapacitet 23 026 åskådare och hade under säsongen ett publiksnitt på 15 876.⁴⁷ De båda lagen har ett liknade publiksnitt, men eftersom Tohoku Rakuten Golden Eagles spelar betydligt fler hemmamatcher per säsong, minst 72, i jämförelse med Vegalta Sendais 17, medverkar detta till att basebollaget totalt sett har fler åskådare. Under 2010 hade Tohoku Rakuten Golden Eagles drygt 1,1 miljoner åskådare medan Vegalta Sendai hade knappt 300 000.

Miyagi Stadium behöver en högprofilerad hyresgäst om arenan skall öka sina åskådartal. Ett fåtal högprofilerade idrottsevenemang per år är inte nog och det idrottsliga arvet kan ifrågasättas. Redan in VM 2002 var det lokala idrottsliga behovet uppfyllt och den nya arenan har inte inneburit ett uppsving för idrotten i prefekturen.

---

⁴⁶ <http://www.worldfootball.net/zuschauer/jpn-j-league-2010/1/>

⁴⁷ http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=da&rurl=translate.google.dk&sl=ja&tl=en&u=http://blog.goo.ne.jp/renee_2008/e/29c6b80b97cf5cc9b1e79309b2f59ebf&usg=ALkJrhgtoyatqm-MPWAe4uLaTX8xjPkjw

Sapporo Dome, Sapporo, Japan

Konstruktionspris: 426 miljoner dollar

Kapacitet: 42 328

Åskådare 2010: 1 965 944 (endast baseboll och fotboll)

World Stadium Index: 46,4

Alla arenor som uppfördes för VM 2002 har inte haft ett problematiskt idrottsligt arv. Ett exempel är Sapporo Dome på ön Hokkaido. Även om arenan har ett relativt högt konstruktionspris, strax över 426 miljoner dollar, har arenan tack vare sin multifunktionalitet och sitt tak haft möjligheten att arrangera olika typer av evenemang.

Betydande evenemang som har ägt rum i arenan efter VM och något som exemplifierar arenans multifunktionalitet är sprinttävlingarna i FIS Nordic World Ski Championship 2007 samt en specialsträcka i Rally Japan 2008 och 2010.

Under 2010 arrangerade arenan 188 evenemang och majoriteten av dessa evenemang var idrottsrelaterade. Det lokala basebollaget, Hokkaido Nippon-Ham Fighters, spelade under 2010 matcher i Sapporo Dome. Arenans andra hyresgäst, fotbollslaget Consadole Sapporo, spelar sina matcher i arenan om de inte sammanfaller med basebollagets. Under 2010 spelade Consadole Sapporo elva matcher i den japanska högsta ligan J-League i Sapporo Dome.

Ser man endast till Hokkaido Nippon-Hams och Consadole Sapporos matcher hade Sapporo Dome under 2010 drygt två miljoner åskådare. Den totala siffran är dock högre då siffror för de övriga evenemangen saknas.

Sammanfattning av världsmästerskapet 2002 i Korea/Japan

Tyvär saknar vi uppgifter kring den totala publik tillströmningen till de koreanska arenor som uppfördes inför VM, vilket medverkar till att vi inte kan ge en samlad bild över hur det har gått för de 19 arenorna som uppfördes eller genomgick betydande renoveringar inför VM i fotboll 2002. Emellertid har vi funnit hur mycket Korea valde att investera i de 10 arenor som uppfördes, vilket var närmare 1,7 miljarder dollar. Motsvarande siffra för Japan var drygt 2,5 miljarder.

Tabell 4.1: Översikt över VM-arenorna 2002

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Pris per plats (dollar)	Antal åskådare 2010	World Stadium Index
Ecopa Stadium, Fukuroi (JPN)	300 837 055	5 859	184 296	3,6
Kashima Soccer Stadium, Kashima (JPN)	194 968 272	4 787	415 273	10,2
Miyagi Stadium, Rifu (JPN)	317 965 217	6 472	73 767	1,5

Nissan Stadium, Yokohama (JPN)	621 135 687	8 588	541 04	7,5
Ôita Bank Dome,	202 549 576	5 064	535 516	13,4
Saitama Stadium, Saitama (JPN)	359 630 596	5 646	882 182	13,8
Misaki Park Stadium, Kobe (JPN)	232 345 610	7 711	242 979	8,1
Sapporo Dome, Sapporo (JPN)	426 303 684	10 071	1 965 944	46,4
Tohoku Denryoku Big Swan Stadium, Niigata (JPN)	283 348 305	6 699	572 099	13,5
Busan Asiad Stadium, Busan (KOR)	223 623 410	4 159	N/A	N/A
Daegu Stadium, Daegu (KOR)	293 203 898	4 414	N/A	N/A
Daejeon World Cup Stadium, Daejeon (KOR)	141 821 986	3 499	N/A	N/A
Gwangju World Cup Stadium, Gwangju (KOR)	156 506 820	4 090	N/A	N/A
Incheon Munhak Stadium, Incheon (KOR)	121 402 939	2 562	N/A	N/A
Jeju World Cup Stadium, Seogwipo (KOR)	124 426 864	3 660	N/A	N/A
Jeonju World Cup Stadium, Jeonju (KOR)	131 177 945	3 144	N/A	N/A
Seoul World Cup Stadium, Seoul (KOR)	197 111 864	2 951	N/A	N/A
Suwon World Cup Stadium, Suwon (KOR)	149 065 847	3 452	N/A	N/A
Ulsan Munsu Football Stadium, Ulsan (KOR)	149 213 681	3 500	N/A	N/A
Genomsnitt	243 507 329	5 070	601 456	13,1

Alla priser i 2010 års penningvärde

Den information som vi har tillgänglig angående publiktillströmningen i Korea, är för några av de fotbollsmatcher som har ägt rum på VM-arenorna. Enligt vår information har sju arenor mindre än 150 000 åskådare under 2010. Den koreanska VM-arenan med högst åskådartal är Seoul World Cup stadium, som under 2010, enligt vår desk research hade drygt 680 000 åskådare.

Världsmästerskapet i Japan resulterade i överdriven konstruktion av arenor, vilket medverkade till ökad konkurrens mellan nya och redan existerande arenor. Detta är särskilt tydligt i Miyagi och Fukuroi. I båda fallen fanns redan innan VM arenor som användes av de lokala lagen och som fyllde ett lokalt idrottsligt behov. Dessa äldre arenor har fortsatt att spela en betydelsefull roll, vilket har resulterat i problem för Miyagi Stadium och Ecopa Stadium att locka åskådare.

Miyagi Stadium och Ecopa Stadium har, som tabell 4.1 visar, ett mindre bra World Stadium Index och uppförandet av de båda arenorna kan ifrågasättas. Arenorna ägs av Miyagi prefekturen och Shizouka prefekturen och med låga åskådartal är det en uppenbar risk att lokalbefolkningen bär betydande årliga kostnader eftersom de årliga intäkterna från arenorna sannolikt är minimala.

Den överetablering av arenor som för närvarande finns i Japan kunde tämligen enkelt ha undvikits genom att inte uppföra så många arenor som gjordes inför VM 2002. I den japanska ansökan för VM 2022⁴⁸ framlade Japan arenor som existerade innan världsmästerskapet 2002. Om dessa arenor hade använt för 2002 års evenemang hade troligtvis arenaproblemen inte funnits i samma utsträckning.

Som John Horne framhåller i sin artikel *Four Knowns of Sports Mega-Events* gav inte världsmästerskapen någon önskad turistutveckling för de båda värdländerna. Japan och Korea räknade med en miljon extra turister under 2002, men till Japan kom endast 30 000 mer turister än föregående år och till Korea kom samma antal turister som under 2001.⁴⁹

De båda ländernas beräkningar innan VM är typiska för den optimism som ofta ses i samband med uppförandet av arenor. Förhoppningar och visioner resulterar inte till något som kan kallas en hållbar succé. Miyagi Stadium och Ecopa Stadium är två exempel på detta.

Emellertid finns det arenor som har lyckats och har haft ett positivt idrottsligt arv efter VM. Som nämnt ovan är Sapporo Dome ett utmärkt exempel, men även Saitama Stadium med nära 900 000 åskådare kan nämnas. De båda arenorna har lyckats bli en naturlig del av den lokala idrotten och fyllt ett lokalt idrottsligt behov.

Världsmästerskapet i Tyskland 2006

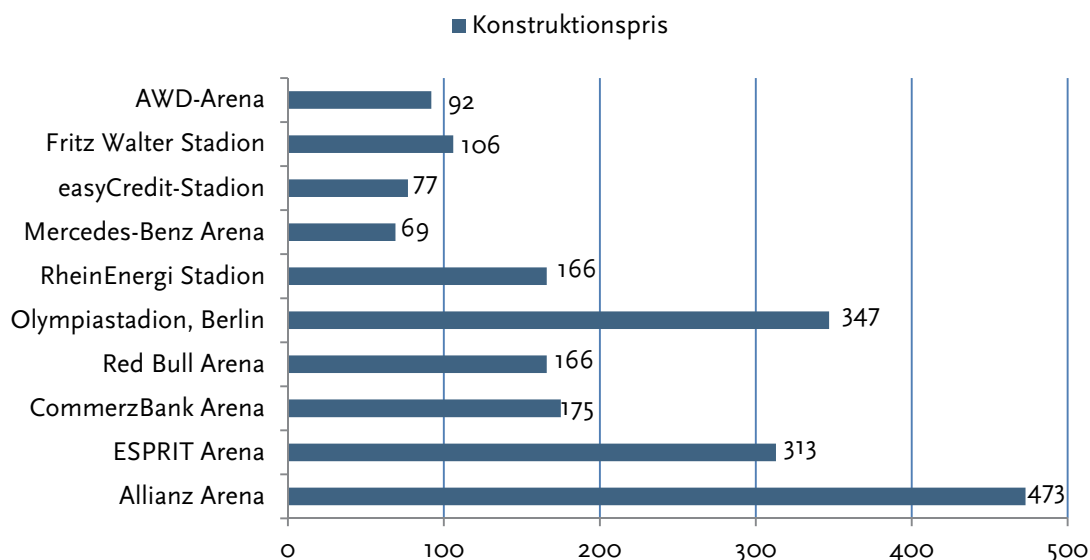
Även om Tyskland hade tämligen uppdaterade arenor före VM 2006, gjorde landet betydande investeringar i arenor inför mästerskapet. Nästan två miljarder dollar satsades på arenor som antingen uppfördes eller genomgick betydande investeringar inför evenemanget. De tyska investeringarna är jämförbara med de investeringar som Korea gjorde inför 2002, men med den skillnaden att arenainfrastrukturen i Tyskland var mer uppdaterad före turneringen 2006 än den koreanska före 2002 års turnering.

---

⁴⁸ <http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/01/33/74/42/b1jpne.pdf>

⁴⁹ Horne, John. *Four Knowns of Sports Mega-Events*. p. 86

Figur 4.3: Konstruktionspris för VM-arenorna 2006

Alla priser i 2010 års penningvärde

Allianz Arena, München

Konstruktionspris: 473 miljoner dollar

Kapacitet: 69 901

Åskådare 2010: 2 326 000

World Stadium Index: 33,3

I mitten av 1990-talet blev en modernisering av Olympiastadion i München aktuell då det tyska fotbollsförbundet (DFB) började visa intresse för att ansöka om VM 2006. Moderniseringen var nödvändig om arenan skulle leva upp till Fifas arenakrav.

Moderniseringsförslaget stöddes av fotbollsklubben FC Bayern München som ville omvandla Olympiastadion till en renodlad fotbollsarena. Emellertid lade en av arkitekterna bakom Olympiastadion, Günther Behnisch, in sitt veto mot en eventuell omvandling av arenan och i stället utvecklades planerna på en ny fotbollsarena i München.

Som figur 4.3 visar var Allianz Arena i München den tyska VM-arena som var dyrast att uppföra och som kostade drygt 472 miljoner dollar. FC Bayern München och den andra stora klubben i München, TSV 1860 München betalade för uppförandet av arenan medan staden München stod för den omgivande infrastrukturen.

Arenan ägs av klubbarna genom bolaget Allianz Arena München Stadion GmbH, där de båda klubbarna till en början ägde 50 procent vardera. I april 2006 köpte FC Bayern München emellertid ut TSV 1860 Münchens andel för cirka 11 miljoner euro motsvarande nästan 15 miljoner dollar. TSV 1860 Münchens administrativa direktör, Stefan Ziffer, menade att affären skulle motverka insolvens för klubben. Till en början fastslog avtalet att klubben hade rätt att köpa tillbaka sin andel för priset

vid försäljningen plus ränta innan juni 2010, men TSV 1860 München frånträdde sig den rätten 2007 och FC Bayern München är numera ensam ägare till arenan.⁵⁰

FC Bayern München betalar fortfarande av på de lån som gjorde det möjligt att uppföra Allianz Arena, men mottar, enligt våra källor årligen cirka 6,6 miljoner dollar (5 miljoner euro) från TSV 1860 München i hyresintäkter.

Våren 2004 åtalades presidenten för TSV 1860 München, Karl-Heinz Wildmoser Sr samt hans son och tillika VD för Allianz Arena München Stadion GmbH, Karl-Heinz Wildmoser Jr, samt två andra personer för korruption i samband med tilldelningen av byggnadskontrakt för arenan. Åtalet mot Karl-Heinz Wildmoser Sr lades ned, men han avgick som president för klubben. Inte riktigt lika bra gick det för sonen, Karl-Heinz Wildmoser Jr. Han åtalades för bedrägeri, korruption samt skatteflykt. I utbyte mot drygt fyra miljoner dollar, hade Wildmoser Jr givit det österrikiska entreprenören Alpine insidesinformation som möjliggjorde att företaget kunde vinna anbudsförbandet. Wildmoser Jr dömdes sedermera i augusti 2006, till fyra och ett halvt år i fängelse.⁵¹

FC Bayern München är en av de mest framgångsrika klubbarna i Tyskland - både sportsligt och åskådarmässigt. Allianz Arenas andra hyresgäst, TSV 1860 München, har inte lika stor publiktillströmningen som lokalkonkurrenten, men tillsammans bidrar de årligen till att arenan har ett stort åskådarantal.

Under säsongen 2009/10 användes arenan uteslutande till fotboll och lockade på 48 matcher drygt två miljoner åskådare. Arenans framgångsrecept är således ganska enkelt – två profilerade fotbollslag varav ett som är framgångsrikt både på det nationella och europeiska planet medan det andra har en förhållandevis stor och trogen supporterskara.

ESPRIT Arena, Düsseldorf

Konstruktionspris: 313 miljoner dollar

Kapacitet: 54 500

Åskådartal 2010: 576 522

World Stadium Index: 10,6

En arena som det inte går fullt lika bra för som Allianz Arena är ESPRIT Arena i Düsseldorf. Det diskuterades när arenan skulle uppföras om det fanns ett reellt behov för en VM-arena i Düsseldorf eftersom det lokala fotbollslaget, Fortuna Düsseldorf, vid denna tidpunkt spelade 4:e divisionen. Men när VM närmade sig beslutade man sig ändå för att arenan skulle uppföras.

Slutligen visade det emellertid sig att 310 miljoners-arenan slutligen inte fick möjligheten att stå värd för några VM-matcher – ett stort bakslag.

---

⁵⁰ <http://bayernow.com/2011/05/25/allianz-arena/>

⁵¹ Ibid.

Arenan finansierades både genom offentliga och privata medel, men ägs numera av staden. Då Fortuna Düsseldorf höll till i de lägre divisionerna vid uppförandet av arenan fanns det under de första åren fanns en problematik hur mycket klubben kunde betala i hyra till staden. Klubbens mediokra sportsliga resultat avspeglade sig även publikmässigt och under ESPRIT Arenans första år, hade klubben i förhållande till arenans kapacitet förhållandevis mediokra publiksiffror. Emellertid har klubben de senaste åren avancerat i seriesystemet och spelar för närvarande i 2. Bundesliga. Klubbens sportsliga uppgång har resulterat i fler åskådare och under säsongen 2009/10 hade klubben totalt 511 522 åskådare.

Klubben är betydelsefull för arenan som utöver fotbollsmatcher inte står värd för många evenemang. ESPRIT Arena har heltäckande tak, vilket möjliggör konserter och andra evenemang under vintertid och under vintern 2010 stod arenan värd för Race of Champions – ett ovanligt evenemang under fotbollssäsongen eftersom spelschemat för säsongen är fastställt relativt sent, vilket gör det vårt att planera och ha framförhållning för andra evenemang på innerplan.

Red Bull Arena, Leipzig (före detta Centralstadion)

Konstruktionspris: 166 miljoner dollar

Kapacitet: 44 345

Åskådare 2010: 181 000

World Stadium Index: 4,1

Före VM 2006 genomgick Centralstadion i Leipzig betydande reoveringar som kostade över 165 miljoner dollar. Tyska staten var den huvudsakliga finansiären med ekonomiska tillskott från staden Leipzig och privata finansiärer. Då staten stod för merparten av finansieringen fanns ingen större debatt om arenans idrottsliga arv.

Sedan arenan uppfördes har mindre profilerade lag haft Red Bull Arena som sin hemmaplan. Den numera nedlagda klubben FC Sachsen Leipzig, spelade på arenan mellan 2004-2007. Laget hade under denna period 3 926 som sitt bästa publiksnitt. Inför säsongen 2008/09 beslöt klubben att flytta tillbaka till sin gamla och mer ändamålsenliga arena Alfred Kunze-Sports Park.

Först 2010 fick arenan åter igen en hyresgäst. Den nybildade klubben RB Leipzig med företaget Red Bull som ägare och sponsor beslöt att förlägga sina matcher till arenan. Red Bull köpte vid denna tidpunkt även namnrättigheterna till arenan fram till och med 2040 för 55 miljoner dollar, RB Leipzig spelar för närvarande i Regionalliga Nord (4:e divisionen) och har inte någon större publik tillströmning. Trots att arenan utöver RB Leipzigs hemmamatcher under säsongen 2009/10 arrangerade fler evenemang, hade inte arenan mer än 181 000 åskådare, vilken är den lägsta totala publiksiffran för 2006 års VM-arenor.

Om arenan skall få ett positivt idrottsligt arv, är det betydelsefullt att antingen RB Leipzig blir mer framgångsrika eller att arenaägaren ändrar fokus och satsar på att bli en evenemangsarena. Det sistnämnda alternativet är föga troligt då Red Bull har startat ett nytt lag samt, som nämnts ovan, köpt namnrättigheterna till arenan. Då Leipzig även har en inomhusarena med plats för upp till 12

300 åskådare, känns det även mindre troligt att Red Bull arena skulle lyckas som en evenemangsarena.

Sammanfattning av världsmästerskapet i Tyskland 2006

Både ESPRIT Arena och Red Bull Arena är tydliga bevis på att flertalet arenor uppförs för stora mästerskap utan att det finns en tydlig plan för det idrottsliga arvet och det är ganska uppenbart att de två tyska arenorna uppfördes utan att ha lokala idrottsliga behov i åtanke.

När arenorna öppnade, hade klubbarna i Düsseldorf och Leipzig ingen tillfällig sportslig nedgång då de spelat i de lägre divisionerna under ett par år. Den lokala situationen väcker därför frågan varför de båda arenorna uppfördes. Då ESPRIT Arena inte fick stå värd för någon match under VM blir den logiska grunden till uppförandet än mer ifrågasatt. Fortuna Düsseldorf har, när fem omgångar återstår av 2. Bundesliga, en förhållandevis stor chans att nå Bundesliga och kanske kan klubbens sportsliga renässans resultera i bättre publiksiffror.

Det skiljer endast cirka 700 platser för kapaciteten på Olympiastadion i München och Allianz Arena, vilket gör det möjligt att på ett relativt enkelt vis jämföra arenorna. Säsongen innan FC Bayern München och TSV 1860 München valde att förlägga sina matcher till Allianz Arena hade de båda klubbarna mer än 1,5 miljoner åskådare, vilket är en bra publiksiffra och skulle resultera i ett World Stadium Index på 23.

Under säsongen 2009/10 hade Allianz Arena nästan en miljon mer besökare än vad Olympiastadion hade under de båda klubbarnas sista säsong på den olympiska arenan. Allianz Arena hade under säsongen ett World Stadium Index på 33,3, vilket är det bästa indexet av de arenor i Europa som har blivit uppförda till ett stort idrottsevenemang och som är ingår i studien.

Framför allt är det Bayern München som är en bidragande orsak till Allianz Arenas goda åskådartal, men betydelsefulla parametrar är även att München ligger i en välmående region och i ett stort upptagningsområde, vilket också medverkar till att arenan årligen har bra publiksiffror.

Även om den offentligt ägda Olympiastadion i München miste två betydelsefulla aktörer till Allianz Arena gick det förhållandevis bra för arenan under 2010. Arenan hade 85 evenemang och lockade över 515 000 åskådare under 2010⁵², vilket får ses som ett bevis på att Olympiastadion har lyckats anpassa sig till marknaden och fyllt ett behov samt bevisat att en arena kan klara sig förhållandevis bra även utan en fast hyresgäst under de rätta förhållandena.

Emellertid, som ovan nämns, är Münchenområdet och Bayern en välmående och tätbefolkad region med strax över 12,5 miljoner invånare⁵³, vilket möjliggör att två så pass stora arenor årligen kan ha bra publiksiffror. Det verkar även finnas ett tyst medgivande mellan arenorna om att Allianz Arena endast arrangerar fotbollsmatcher medan Olympiastadion arrangerar de andra stora evene-

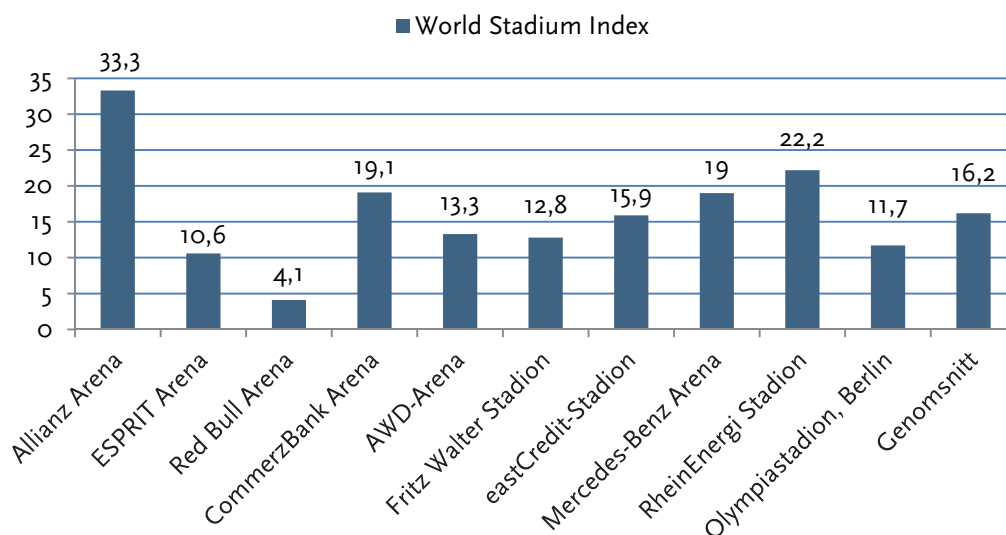
---

⁵² <http://www.olympiapark.de/Geschaeftsbericht2010/>

⁵³ http://www.statistik-portal.de/Statistik-Portal/de_zs01_by.asp

mangen. Detta möjliggör att båda arenorna kan samexistera utan en större konkurrens arenorna emellan.

Figur 4.4: World Stadium Index för VM-arenorna 2006

Förutom ESPRIT Arena och Red Bull Arena avser alla siffror som har inkluderats för att få fram indexet för respektive arena, endast fotbollsmatcher. Trots detta har både ESPRIT Arena och Red Bull Arena de lägsta indexen. Huvudorsaken till detta är avsaknaden av ett framgångsrikt fotbollslag. Åskådartalen från de övriga tyska arenorna indikerar att fotbollen har en enorm popularitet i Tyskland och att de flesta lag i Bundesliga har ett imponerande publiksnitt.

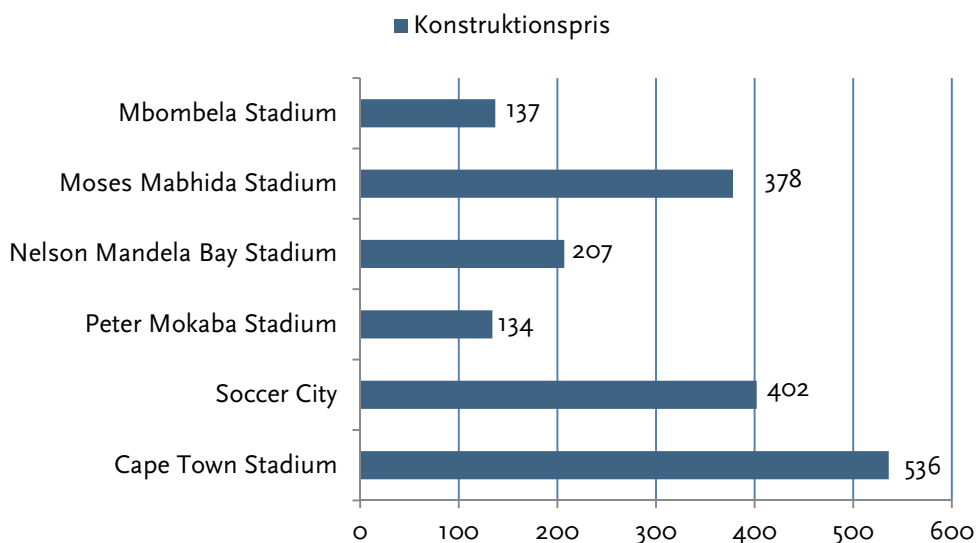
Majoriteten av lagen som spelar på VM-arenorna har över en 10-årsperiod ökat sitt publiksnitt. Endast Olympiastadion i Berlin samt Fritz Walter Stadion i Kaiserslautern hade ett bättre publiksnitt under säsongen 1999/00 än under säsongen 2009/10.

Världsmästerskapet i Sydafrika 2010

Då Sydafrika arrangerade världsmästerskapet i rugby 1995 hade landet redan relativt många arenor för VM 2010. Free State Stadium i Bloemfontein och Loftus Versfeld Stadium i Pretoria arrangerade matcher både under VM i rugby 1995 samt VM i fotboll 2010 och ingen av dessa arenor genomgick några betydande reoveringar inför 2010 års mästerskap.

Trots en förhållandevis god arenainfrastruktur, valde Sydafrika att göra betydande reoveringar på en arena och uppföra fem helt nya arenor för nästan 1,8 miljarder dollar. Även om det har varit problematiskt att genomskåda finansieringen bakom respektive arena är alla arenor offentlig ägda, vilket indikerar på att den offentliga sektorn var den huvudsakliga finansören för arenorna.

Figur 4.5: Konstruktionspris för VM-arenorna 2010 (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

Cape Town Stadium

Konstruktionspris: 536 miljoner dollar

Kapacitet: 55 000

Åskådare: 849 840

World Stadium Index: 15,5

De lokala myndigheterna i Kapstaden hade initialt planer på att uppgradera den redan existerande arenan Athlone Stadium. Arenan är förlagd i ett förhållandevis missgynnat område med hög arbetslöshet och där en majoritet av invånarna, som utgör majoriteten av fotbollssupportrarna i landet.

Men då Kapstaden fick påtryckningar från Fifa och den sydafrikanska regeringen, med hot om att Kapstaden inte skulle få några VM-matcher om inte en ny arena uppfördes, valde Kapstaden att uppföra Cape Town Stadium⁵⁴ och Athlone Stadium genomgick renoveringar för att kunna användas som träningsfacilitet under VM.⁵⁵

Cape Town Stadium kostade drygt 530 miljoner dollar att uppföra och blev därmed drygt 130 miljoner dyrare än beräknat.⁵⁶ Arenan stod värd för åtta VM-matcher, däribland semifinalen mellan Uruguay och Nederländerna.

Ytterligare en arena i Kapstaden som skulle kunna ha använts under VM i stället för Cape Town Stadium, är Newlands Stadium. Arenan genomgick betydande renoveringar mellan 1990-1995 för att kunna vara en av arenorna för VM i rugby 1995 och arenans nuvarande kapacitet är 51 900. Det hade förmodligen varit nödvändigt med ytterligare renoveringar för att arenan skulle kunna uppfylla

⁵⁴ <http://pitchinvasion.net/blog/2010/06/21/2010-world-cup-stadiums-a-questionable-legacy-in-south-africa/>

⁵⁵ <http://www.capetown.gov.za/en/Pages/AthloneStadiumclosedforpitchrenovation2010.aspx>

⁵⁶ <http://www.iol.co.za/news/south-africa/western-cape/stadium-cost-cape-seeks-answers-1.1020510>

Fifas krav, men kostnaderna för dessa renoveringar hade troligen inte hamnat i den storleksordning som uppförandet av Cape Town Stadium gjorde. Dessutom hade man undvikit en överetablering av arenor i Kapstaden. Dock menade Fifa att varken Athlone Stadium eller Newlands Stadium var lämpliga för VM och som nämnts, var det nödvändigt för Kapstaden att uppföra Cape Town Stadium om de överhuvudtaget skulle få några VM-matcher.⁵⁷

Den före detta arenaoperatören för Cape Town Stadium, Sail Stadesfrance Operating Company (SSOC) valde att under hösten 2010 att bryta det 30-åriga leasingavtalet med ägaren Kapstaden. Bakgrunden till tillbakadragandet var arenans höga underhållskostnader, problematiken i att finna en högprofilerad hyresgäst samt de affärsbegränsningar som arenan hade. Det skulle helt enkelt inte vara ekonomiskt hållbart för företaget att driva arenan och företaget ville inte riskera betydande ekonomiska förluster.

Myndigheterna i Kapstaden valde i avsaknaden av en arenaoperatör att driva arenan själv. Den totala driftsbudgeten för att arenan beräknas vara cirka 6 miljoner dollar efter det att intäkterna är borträknade. Underhållkostnaderna är på cirka 2 miljoner dollar - pengar som årligen skall betalas av skattebetalarna i Kapstaden.⁵⁸

Sedan säsongen 2011/12 är fotbollslaget Ajax Cape Town hyresgäst på arenan. Klubben har skrivit under ett treårigt hyresavtal, vilket är uppbyggt kring fem olika åskådarkategorier: publik på 7 000, 10 000, 15 000, 22 500 samt 40 000.⁵⁹ Vilken hyra laget skall betala beräknas således på hur många åskådare som kom till varje match. Under nuvarande säsong när rapporten skrivs, har Ajax Cape Town, spelat tio matcher i Premier League Soccer (PSL) och har totalt haft 40 000 åskådare, vilket ger ett genomsnitt på 4000⁶⁰ på en arena som har en kapacitet på 55 000.

Trots att avtalet mellan Ajax Cape Town och Kapstaden är mer gynnsamt för fotbollslaget och inte i så hög utsträckning hjälper Kapstaden att betala de höga årliga kostnaderna, var det viktigt för staden och arenan att få en fast hyresgäst. Detta inte minst ur ett prestigehänseende eftersom de lokala och mer publiktilldragande rugbylagen, Western Province Rugby och The Stormers, har valt att inte spela på Cape Town Stadium utan att i stället fortsätter att spela sina hemmamatcher på Newlands Stadium.

Valet var inte särskilt överraskande då Western Province äger Newlands Stadium⁶¹ – en arena där skulden är avbetald och Western Province kan som ägare styra alla rättigheter kopplade till arenan, vilket talar emot en flytt till Cape Town Stadium.

Cape Town Stadiums totala åskådarantal under 2010 är, som tabell 4.2 visar nedan, förhållandevis bra. Dock skall man ha i åtanke att drygt 500 000 av det totala åskådarantalet är från 2010 års VM. Cape Town Stadium var helt klart den dyraste arenan som uppfördes inför VM 2010. Det höga kon-

---

⁵⁷ <http://www.iol.co.za/news/south-africa/western-cape/what-now-for-cape-town-stadium-1.684199>

⁵⁸ <http://www.iol.co.za/capetimes/ratepayers-to-fork-out-r44m-to-cover-costs-of-running-stadium-1.1105131>

⁵⁹ <http://www.iol.co.za/sport/soccer/ajax-sign-stadium-deal-1.1110510>

⁶⁰ <http://stats.football365.co.za/dom/SAF/PR/attend.html>

⁶¹ <http://www.iol.co.za/sport/demolish-absa-stadium-newlands-jordaan-1.604232>

struktionspriset resulterar i ett förhållandevis högt pris per plats och GNI Indexet på 0,95 är väldigt högt.

De övriga VM-arenorna 2010

Majoriteten av arenorna som uppfördes inför VM 2010 har ett fotbollslag som sin huvudsakliga hyresgäst. Undantaget är 200 miljonersarenan Nelson Mandela Bay Stadium i Port Elizabeth som har rugbylaget Eastern Province Kings som sin fasta hyresgäst. Den information kring antalet åskådare som är tillgänglig indikerar att Eastern Province King har lågt genomsnitt⁶² och att VM-arenan är för stor i förhållande till det reella behovet.

Under 2010 var det totala åskådarentalet 405 530⁶³, vilket är en relativt bra siffra, med mer än hälften av det totala åskådarentalet närvarande vid någon av de åtta VM-matcherna som arenan stod värd för. Nelson Mandela Bay Stadium har ett World Stadium Index på 8,8, men det skulle vara betydligt lägre om man inte hade arrangerat VM-matcherna. Under 2011 hade arenan cirka 20 evenemang som ägde rum på innerplan.

Peter Mokaba Stadium i Polokwane används nästan uteslutande för fotbollsmatcher. Det lokala fotbollslaget Black Leopards spelar, precis som Ajax Cape Town, i PSL och har efter åtta spelade matcher ett genomsnitt på 10 063.⁶⁴ Den information som vi har erhållit för det totala åskådarentalet i Polokwane är motstridiga. De två tjänstemännen vi har varit i kontakt med uppger olika siffror. En av dem uppger ett totalt åskådartal på 340 000 medan den andra tjänstemannen menar att arenan hade 654 500 åskådare under 2010. Som tabell 4.2 nedan visar, har vi valt att inkludera 654 500 i studien.

Soccer City i Johannesburg med en kapacitet på 94 736 var värd för åtta matcher under VM, bland annat finalen mellan Spanien och Nederländerna. PSL-laget Kaizer Chiefs spelar majoriteten av sina matcher på arenan, men har också valt att förlägga vissa av sina matcher till Peter Mokaba Stadium. Laget har det högsta publiksnittet i PSL. När rapporten skrivs har laget ett genomsnitt på 14 563⁶⁵ under säsongen 2011/12. Precis som vid uppförandet av Cape Town Stadium överskred Soccer City sin ursprungliga budget och det slutgiltiga priset blev 395 miljoner dollar, 136 miljoner dollar mer än beräknat.⁶⁶

Utöver Soccer City, arrangerade Ellis Park också VM-matcher i Johannesburg, men arenan genomgick endast mindre renoveringar inför turneringen. Ytterligare en arena som är lokaliserad i Johannesburg är Orlando Stadium med en kapacitet på 40 000. Arenan genomgick en komplett renovering i mitten av 2000-talet och öppnade 2008. Om man bortser från Fifas krav på endast två arenor per stad hade Orlando Stadium, i fråga om kapacitet, kunnat arrangera matcher under turneringen. Precis som Athlone Stadium blev arenan i stället använd som träningsanläggning under turneringen.

---

⁶² <http://www.nmbstadium.com/earlierevents/4>

⁶³ Ibid.

⁶⁴ <http://stats.football365.co.za/dom/SAF/PR/attend.html>

⁶⁵ <http://stats.football365.co.za/dom/SAF/PR/attend.html>

⁶⁶ <http://www.sport24.co.za/Soccer/WorldCup/TournamentNews/Soccer-City-R1bn-over-budget-20100303>

Moses Mabhida Stadium i Durban kostade nästan 380 miljoner dollar att uppföra och arrangerade sju matcher under VM. Vi har inte tillgång till det samlande åskådaranantalet för arenan under 2010, men den huvudsakliga hyresgästen på arenan, fotbollslaget AmaZulu FC, har, när rapporten skrivs, ett genomsnitt PSL på 3 111.⁶⁷

Nära Moses Mabhida Stadium ligger Kings Park Stadium med en kapacitet på 55 000 och där det lokala rugbylaget, Natal Sharks, spelar sina hemmamatcher. Arenan genomgick betydande renoveringar under 90-talet och stod för matcher under världsmästerskapet i rugby 1995. Kings Park Stadium var även en av arenorna för Afrikanska mästerskapen i fotboll 1996.

Situationen i Durban är snarlikt den i Kapstaden. Precis som i Kapstaden, har det lokala rugbylaget en bredare popularitet än det lokala fotbollslaget och precis som Wester Province äger Natal Sharks den konkurrerande arenan i staden. Sharks Pty Ltd. har finansierat arenan och är skuldfria. I början av 2011 slöt man ett avtal med det börsnoterade detaljhandelsföretaget Mr. Price om namnrättigheterna för arenan.⁶⁸ Avtalet gäller fram till 2016.⁶⁹ Med ovanstående faktorer i åtanke är det förståeligt att Natal Sharks inte har några intentioner att flytta till Moses Mabhida Stadium.

I förbindelse med uppförandet av Mbombela Stadium i Nelspruit, har bevis framkommit att upphandlingsförfarandet för att uppföra vissa delar av arenan var korrupta samt att de företag som vann anbudet felaktigt blev tilldelade kontraktet. Den före detta talmannen för Mbombela kommun, Jimmy Mohlala, var en av dem som hade bevis mot korruptionen och oegentligheterna kopplade till arenan, men han mördades utanför sitt hem.⁷⁰ Ytterligare tre personer har mördats i förbindelse med affären och ytterligare tre har mystiskt avlidit.⁷¹

Oberoende utredare har kommit fram till att miljoner dollar har i onödan slösats på stora kontrakt och den slutgiltiga rapporten från utredarna föreslår åtal mot den före detta kommundirektören samt direktörerna för de tre företagen som har haft ansvar för arenaprojektet.⁷²

När arenan skulle uppföras försökte kommunen övertala markägare att sälja 173 tunnland av sin mark för 1 rand motsvarande 13 cent. Emellertid avbröt en domare affären och det slutgiltiga priset för marken hamnade till slut på omkring en miljon dollar.⁷³

Det fanns en oro för att VM-arenan efter turneringen skulle stå utan en fast hyresgäst och endast användas för politiska möten.⁷⁴ Farhågorna har till en viss del besannats. Rugbylaget Pumas använder Mbombela Stadium vid väldigt få tillfällen och utnyttjar i stället huvudsakligen den mindre arenan Puma Stadium, som de delar tillsammans med fotbollslaget Mpumalanga Black Aces. Den andra hyresgästen på Mbombela Stadium, fotbollslaget Bidwest Wits, har förlagt huvuddelen av

⁶⁷ <http://stats.football365.co.za/dom/SAF/PR/attend.html>

⁶⁸ <http://www.sharksrugby.co.za/article.aspx?id=394629>

⁶⁹ http://www.sharksrugby.co.za/news/general/101119/Sharks_to_Stay_Put

⁷⁰ <http://www.nytimes.com/2010/03/13/world/africa/13stadium.html>

⁷¹ <http://www.bbc.co.uk/news/10217817>

⁷² <http://www.nytimes.com/2010/03/13/world/africa/13stadium.html>

⁷³ <http://www.nytimes.com/2010/03/13/world/africa/13stadium.html>

⁷⁴ Ibid.

sina matcher till arenan, men använder även den betydligt mindre arenan Bidwest Stadium för vissa av sina hemmamatcher. Laget har hittills under säsongen 2011/12 haft ett publiksnitt på 9 404.⁷⁵

Sammanfattning om världsmästerskapet i Sydafrika 2010

VM 2010 har medverkat till en överetablering av arenor i Sydafrika - i ett land där fotbollen redan innan VM-turneringen hade en viss problematik att locka de större åskådarmassorna till matcherna i PSL.

Det finns matcher i PSL som lockar upp emot 40 000 åskådare, men dessa tillfällen är få. Vissa av arenorna som existerande innan VM kunde ha använts som VM-arenor med mindre renoveringar och det är en paradox att de äldre arenorna för närvarande har ett högre samlat åskådartal än de nyligen uppförda VM-arenorna.

Tabell 4.2: Översikt över VM-arenorna 2010

Namn	Pris per plats (dollar)	Antal åskådare 2010	World Stadium Index	GNI Index
Cape Town Stadium, Kapstaden	9 749	849 840	15,5	0,95
Soccer City, Johannesburg	4 245	N/A	N/A	0,41
Peter Mokaba Stadium, Polokwane	2 946	654 500	14,4	0,29
Nelson Mandela Bay Stadium, Port Elizabeth	4 510	405 530	8,8	0,44
Moses Mabhida Stadium, Durban	6 996	N/A	N/A	0,68
Mbombela Stadium, Nelspruit	3 347	N/A	N/A	0,33
Genomsnitt	5 299	636 623	12,9	0,52

Alla priser i 2010 års penningvärde

Med det publikgenomsnitt som Ajax Cape Town och AmaZulu FC har – och mot bakgrund av hur få större evenemang som äger rum på respektive arena – kan man ifrågasätta varför de två arenorna uppfördes. Både Kapstaden och Durban hade arenor med en kapacitet på 50 000 innan VM. Trots detta uppfördes två nya arenor för nästan 1 miljard dollar. Efter påtryckningar från Fifa och den sydafrikanska regeringen var Kapstaden tvunget att överge sin ursprungliga plan om att använda sig av en redan existerande arena medan Durban uppförde en ny arena, inte bara för 2010 års VM-turnering, utan även för sin ansökan till de olympiska sommarspelen 2020 samt 2022 års Samväldesspel.⁷⁶ Under 2011 drog emellertid Durban tillbaka sin OS-ansökan⁷⁷ och har valt att fokusera på att bli tilldelad Samväldesspelen 2022⁷⁸ samt OS 2024.⁷⁹

⁷⁵ <http://stats.football365.co.za/dom/SAF/PR/attend.html>

⁷⁶ Sport Stadia, Sporting Events and Urban Development: International Experience and the Ambitions of Durban. P. 68

⁷⁷ <http://www.eyewitnessnews.co.za/Story.aspx?Id=72249>

⁷⁸ http://www.gamesbids.com/eng/commonwealth_games_bids/1216135725.html

⁷⁹ <http://www.eyewitnessnews.co.za/Story.aspx?Id=72249>

Det problem som Sydafrika nu står inför är hur de skall lyckas att locka fler åskådare till en majoritet av de nya arenorna för att på så vis hjälpa arenorna att bli idrottsligt och ekonomiskt hållbara. Detta är en utmaning eftersom arenorna saknar en större publik. Investeringskostnaderna för arenorna har också varit höga och köpkraftspariteten i landet är inte jämförbar med Koreas, Japans eller Tysklands. Det är en uppenbar risk att flertalet städer kan komma att hamna i samma situation som Kapstaden med betydande årliga underskott och där invånarna får bära den ekonomiska bördan.

Sydafrika satsade 6 miljarder dollar i olika projekt kopplade till VM.⁸⁰ En stor del av befolkningen har emellertid betydande problem att få tillgång till rent vatten och elektricitet⁸¹ och man kan ifrågasätta om delar av investeringarna som gjordes inför turneringen snarare skulle ha blivit investerade i nödvändigheter till befolkningen.

Det är fortfarande lite för tidigt att fastställa arenornas tillstånd och idrottsliga arv. Vi saknar vissa av åskådartalen och VM-arenorna har endast haft ett normalt år utan stora evenemang. Talen som är inkluderade i studien är från 2010, vilket innebär att åskådartalen från 2010 års VM-turnering ingår. Cape Town hade nära 850 000 åskådare under 2010, en förhållandevis bra siffra, men den huvudsakliga hyresgästen på arenan, Ajax Cape Town måste med nuvarande publiksnitt spela runt 212 matcher per säsong för att nå de åskådartal som arenan hade under 2010.

Sammanfattning av världsmästerskapen i fotboll

Att arrangera ett världsmästerskap i fotboll kostar pengar – enormt mycket pengar. Den samlade notan för de tre inkluderade världsmästerskapen är nästan 8,5 miljarder dollar endast i arenainvesteringar. Siffran skulle vara betydligt högre om vi hade valt att inkludera de mindre renoveringarna på arenorna samt de övriga nödvändiga investeringarna som behöver göras innan ett VM.

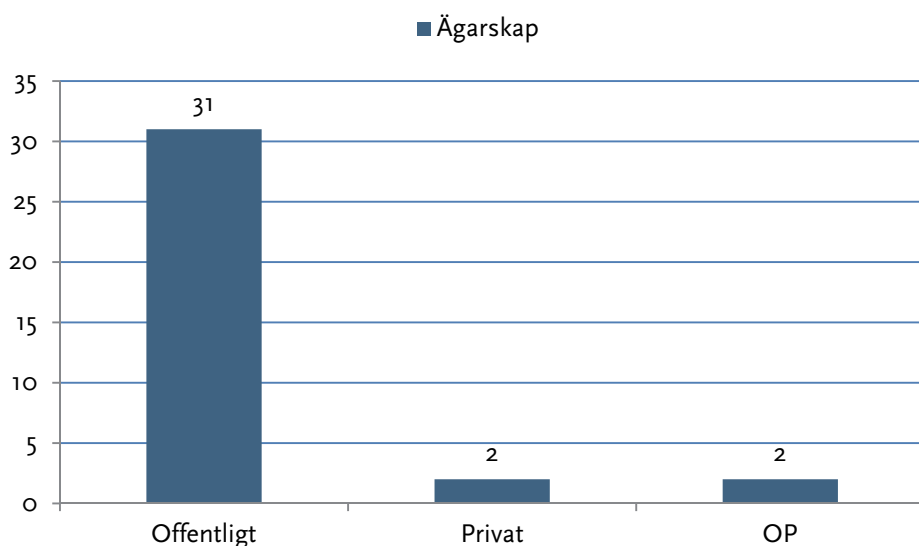
Även om det har funnits privata investeringar i vissa av VM-arenorna, särskilt i Tyskland, är majoriteten av de VM-arenorna som ingår i studien offentligt finansierade. Som figur 4.6 nedan visar, resulterar detta i en klar övervikt av offentligt ägda arenor.

---

⁸⁰ <http://www.nytimes.com/2010/03/13/world/africa/13stadium.html>

⁸¹ Ibid.

Figur 4.6: Nuvarande ägarskap VM-arenorna 2002-2010

Världsmästerskapet i Korea/Japan 2002 är det dyraste mästerskapet som ingår i föreliggande studie. De två länderna investerade över 4,6 miljarder i arenor, vilket är cirka det dubbla mot vad Tyskland och Sydafrika gjorde. Anledningen till att Korea/Japan spenderade så mycket var att 19 arenor var nya eller hade genomgått betydande reoveringar inför VM.

I fråga om genomsnittligt pris per arena, är VM-turneringen i Sydafrika det dyraste, nära 300 miljoner dollar per arena. Motsvarande siffra för 2006 års turnering i Tyskland var cirka 200 miljoner dollar medan Korea/Japan i genomsnitt spenderade cirka 243 miljoner dollar.

Sydafrika är även i topp gällande GNI Index. Endast Kapstaden hade ett GNI Index på 0,95, vilket är mer än det samlade indexet för de tio tyska VM-arenorna. Konstruktionspriset för en plats på Cape Town Stadium är ungefär på samma nivå som det årliga GNI per capita i landet. Det genomsnittliga indexet för Sydafrika är emellertid lägre, 0,52, men Sydafrika ligger fortfarande klart över de övriga världsländerna för VM.

Tabell 4.3: Översikt över VM-arenorna 2002-2010

Namn	Totalt konstruktionspris (dollar)	Genomsnittligt konstruktionspris (dollar)	Genomsnittligt pris per plats (dollar)	Genomsnittligt GNI Index
Korea/Japan	4 626 639 256	243 507 329	5 070	0,16
Tyskland	1 985 883 219	198 588 322	3 442	0,09
Sydafrika	1 794 379 401	299 063 234	5 299	0,52

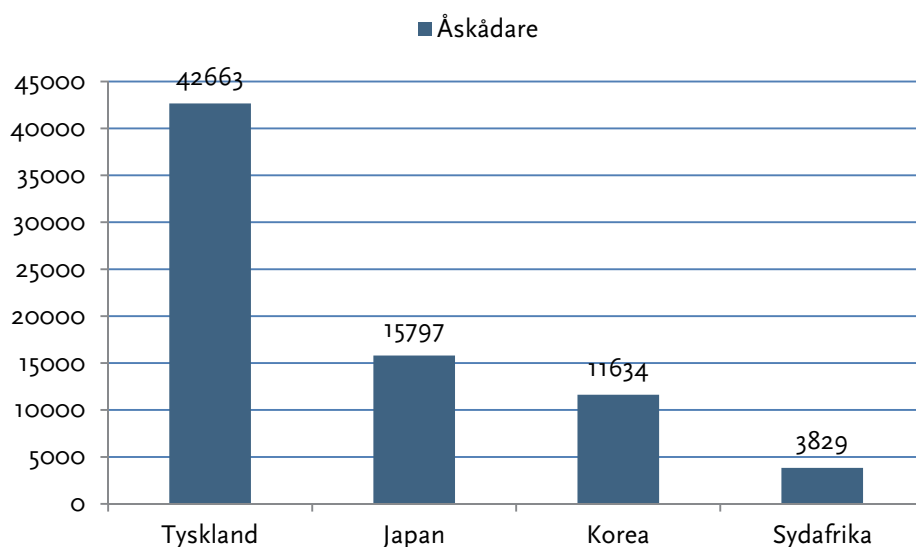
Alla priser i 2010 års penningvärde

Både VM i Korea/Japan och turneringen i Sydafrika medverkade till en överetablering av arenor i respektive land. Även innan in VM fanns en särskild problematik närvarande i Sydafrika att locka

åskådare till den inhemska ligan och som figur 4.10 nedan visar, var det genomsnittliga åskådartalet under säsongen 2010/11 lågt i förhållande kapaciteten på VM-arenorna. Även om baseball, i fråga om publiksiffror, är stor i Japan och även om rugby i många av VM-städerna har en större supporterbas, har majoriteten av de arenor som uppfördes inför VM-turneringarna 2002 och 2010 ett fotbollslag som huvudsaklig hyresgäst.

I Sydafrika hade det varit möjligt, som nämns ovan, att använda sig av arenor som existerade innan landet blev tilldelade VM. Uppförandet av de nya arenorna i Kapstaden och Durban samt Fifas sätt att välja ut VM-arenor kan ifrågasättas. Det är uppenbart att det varken fanns ett behov för en ny arena i Kapstaden eller Durban och en bättre övervägning av det reella behovet hade varit önskvärt. Det är lika uppenbart att städerna och deras invånare inte har haft någon större ekonomisk fördel av VM-arenorna och tillsammans med det idrottsliga arvet bör man fråga sig vem eller vilka som har tjänat på att de nya arenorna har uppförts.

Figur: 4.10 Publikgenomsnitt för inhemska ligorna säsongen 2010/11

I Japan finns en liknande problematik - framför allt i Miyagi och Fukuroi där de lokala lagen har valt andra arenor framför VM-arenorna – arenor som är mer ändamålsenliga och är mer anpassade efter de åskådartal som respektive lag innehar. Detta har medverkat till att de båda arenorna Miyagi Stadium och Ecopa Stadium årligen har låga åskådartal.

Den problematik som finns närvarande i Sydafrika och Japan har inte påverkat Tyskland på samma vis. Redan innan VM fanns det ett stort intresse för den inhemska fotbollen⁸² och det verkar överlag ha funnits en medvetenhet om att majoriteten av arenorna skulle användas i hög utställning även efter VM.

Emellertid har det funnits en viss problematik i Tyskland, särskilt för Leipzig. Det var sannolikt politiskt omöjligt för Tyskland att inte inkludera någon stad från forna Östtyskland som t.ex. Leipzig när landet valde ut vilka orter som skulle inbegripas i den tyska VM-ansökan. Även Fifa framhåller i

⁸² <http://www.worldfootball.net/zuschauer/bundesliga-2003-2004/1/>

sina dokument⁸³ att värdorterna och arenorna skall vara utspridda över hela landet. Det var därför inte oväntat att Leipzig blev en av de tolv städer som Fifa slutligen valde.

Före detta östtyska lag och lag från Leipzig speciellt, har haft betydande problem sedan återföreningen av Tyskland 1990. Endast under säsongen 1993/94 har ett lag från Leipzig varit representerat i Bundesliga. Under pågående säsong, 2011/12, finns inget lag från före detta Östtyskland representerat.

Troligen tog inte Fifa hänsyn till arenans idrottsliga arv och det verkar inte heller som man tog den lokala idrottsliga situationen i beaktning när man tog beslutet om att förlägga VM-matcher till Leipzig. Om så var fallet skulle det varit osannolikt att Fifa valde Leipzig som en av värdstäderna. Andra intressen än arenans arv har varit rådande.

Man måste även ifrågasätta de lokala myndigheterna och deras val att kandidera som värdstad. Även om den tyska staten stod för merparten av finansieringen, borde de lokala myndigheterna visat på en större medvetenhet kring om en total renoverad arena var det staden och idrotten i Leipzig var i behov av.

Fifa skulle också kunna frånga idén om att VM skall vara utspritt över hela landet och i stället fokusera på att välja rätt arenor i ett hållbart idrottsligt perspektiv. En noggrannare granskning bör göras för att på så sätt undgå att VM-arenor slutar som ekonomiskt och idrottsligt ohållbara. Fifa och respektive värdland borde också i större utsträckning utnyttja redan existerande arenor i stället för att uppföra nya, som efter turneringen troligtvis inte kommer att spela betydande roll det lokala idrottsliga och kulturella livet.

Även om värdländerna också har ett ansvar då de officiellt väljer vilka arenor som skall presenteras i ansökan, kunde Fifa inta en mer kritisk roll i sitt val av arenor om orden från Fifas officiella uttalande 'Develop the game, touch the world, build a better future' skall tas på större allvar.

---

⁸³ http://transparencyinsport.org/The_documents_that_FIFA_does_not_want_fans_to_read/PDF-documents/%2815%29Stadium-Agreement.pdf

5. Arenorna för Europamästerskapen i fotboll

Precis som Fifa har Uefa krav⁸⁴ på arenor som skall användas under ett mästerskap. För EM 2016 i Frankrike har Uefa krav om två arenor med en nettokapacitet på minst 50 000, helst en med en kapacitet på 60 000, tre arenor med 40 000 som minimumkapacitet och fyra arenor som har en nettokapacitet på minst 30 000.⁸⁵ Eftersom EM i Frankrike kommer att ha 24 deltagande lag och nio arenor är kraven från tidigare EM något annorlunda, men de generella kraven är i stort sett de samma.

Europamästerskapet i Portugal 2004

En av de bärande punkterna i den portugisiska ansökan, vilket medverkade till att Portugal erhöll Europamästerskapen i fotboll 2004, var att det redan fanns garantier om de nödvändiga arenainvesteringarna samt samarbetet på olika nivåer mellan det Portugisiska fotbollsförbundet (FPF) och den portugisiska staten.⁸⁶

Vid tidpunkten när Portugal erhöll EM uppskattade man att det fanns behov om en total investering i de portugisiska EM-arenorna på cirka 415 miljoner euro⁸⁷ motsvarande drygt 579 miljoner dollar. Denna uppskattning skulle i efterhand visa sig var grovt felaktig när de reella priserna blev offentliga.

Tio arenor användes under EM 2004. Sex arenor uppfördes inför turneringen medan fyra arenor genomgick betydande renoveringar. Flertalet av arenorna överskred sina ursprungliga budgetar och värst var uppförandet av arenan Estádio Dr. Magalhães Pessoa i Leiria, som överskred budgeten med cirka 56 miljoner dollar.

Lokala politiker i Leiria hemlighöll den totala investeringskostnaden för Estádio Dr. Magalhães Pessoa och redovisade officiellt att arenan hade kostat drygt 64 miljoner dollar. Först när en ny borgmästare tillträdde framkom arenans faktiska kostnad på drygt 120 miljoner dollar.

Den totala notan för Portugal i rena arenainvesteringar slutade på nästan 1 miljard dollar. Nästan den dubbla kostnaden mot vad man beräknade när man tilldelades turneringen 1999.

Som nämns ovan var en av de bidragande orsakerna till att Portugal erhöll EM 2004 samarbetet på olika nivåer mellan FPF och den portugisiska staten. Ungefär 50 procent av de investerade pengarna kom från offentliga medel och framför allt tog en majoritet av värdkommunerna ett ekonomiskt ansvar.

---

⁸⁴ http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf

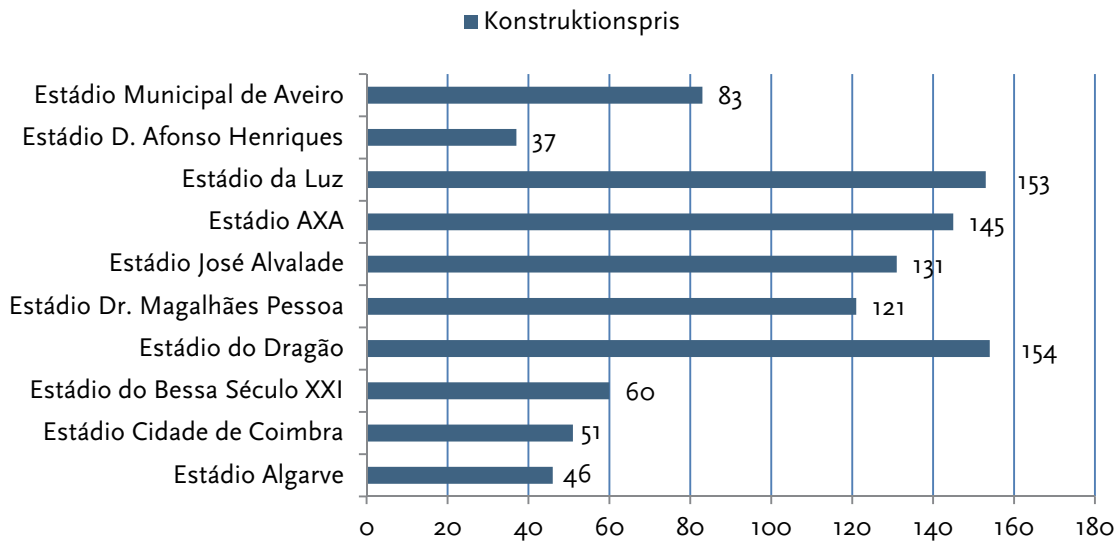
⁸⁵ Ibid. Sector 08. Page 8.

⁸⁶ <http://www.uefa.com/uefaeuro/news/newsid=8612.html>

⁸⁷ Ibid.

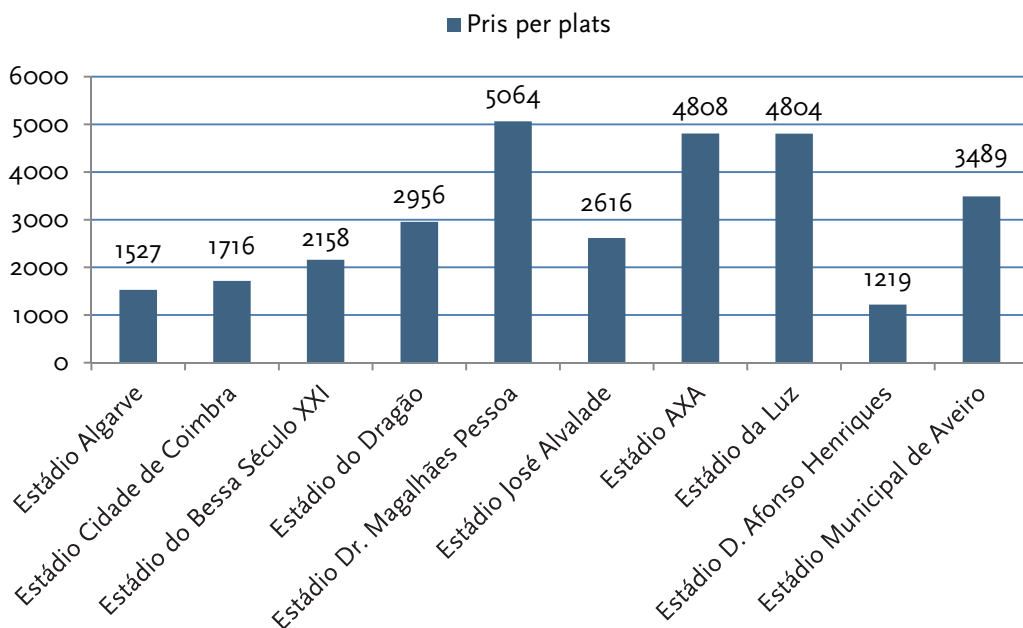

Figur 5.1: Konstruktionspris för EM-arenorna 2004

Alla priser i 2010 års penningvärde

Figur 5.2: Pris per plats för EM-arenorna 2004

Alla priser i 2010 års penningvärde

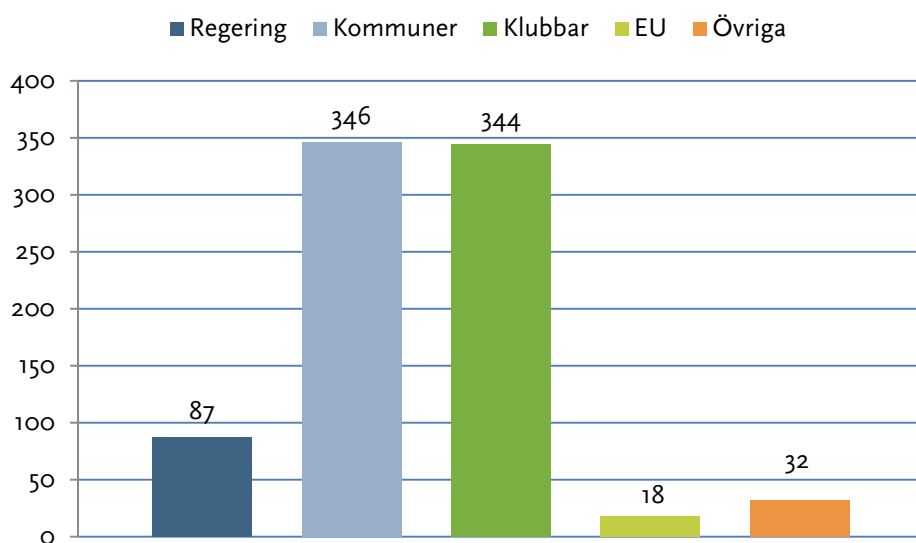
I studien har det framkommit ett mönster mellan arenainvesteringar från kommunens sida och ekonomiskt stöd från EU:s strukturfonder med den lokala huvudsakliga hyresgästens oförmåga eller ovilja till att medverka ekonomiskt. Kommuner är den huvudsakliga finansiären bakom sex av EM-arenorna och dessa arenor har således inte erhållit något ekonomiskt stöd från någon av de huvudsakliga hyresgästerna.

Undersökningen visar även på att tre av de fyra klubbar som själva valde att stå för den huvudsakliga finansieringen av respektive arena också erhöll det största stödet från den portugisiska staten. Estádio da Luz och Estádio José Alvalade XXI i huvudstaden Lissabon samt Estádio do Dragão i Porto, erhöll alla ett enskilt statligt stöd på i genomsnitt 26 miljoner dollar. Motsvarande stöd till de övriga sju arenorna låg sammanlagt på drygt 20 miljoner dollar.

Det var ingen överraskning att SL Benfica, Sporting Lissabon samt FC Porto i en stor utsträckning valde att finansiera sina arenor själv. De tre klubbarna dominerar portugisisk fotboll både sportsligt och åskådarmässigt. Endast två gånger sedan 1930-talet har någon annan klubb vunnit den portugisiska ligan och publikmässigt är de tre nämnda klubbarna klart dominanta.

Det var emellertid mer överraskande att FC Boavista, den andra stora klubben från Porto, valde att i hög grad finansiera sin arena utan stöd från varken kommun eller EU, vilket förvånade något eftersom många trodde att klubben inte hade en solid ekonomisk bas. Korruptionsanklagelser framfördes, men beskyllningarna resulterade inte något åtal.

Figur 5.3: Översikt arenainvesteringar för EM-arenorna 2004 (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

Estádio Algarve, Faro

Konstruktionspris: 46 miljoner dollar

Kapacitet: 30 002

Åskådare 2010: N/A

World Stadium Index: N/A

Estádio Algarve, som blev 5 miljoner dyrare än beräknat och kostade drygt 46 miljoner att uppföra. De båda kommunerna Faro och Loulé stod för 36 miljoner av denna summa.

Arenan ägs av de båda kommunerna och drivs genom det kommunala bolaget Empresa de Concepção, Execução e Gestão do Parque das Cidades Loulé/Faro – Entidade Empresarial Intermunicipal (EEIM).

Estádio Algarve har två fasta hyresgäster i fotbollsklubbarna Sporting Clube Farense och Louletano Desportos Clube. Emellertid är ingen av de två klubbarna särskilt framgångsrika och återfinns i nuläget i division 2 respektive division 3.

Det finns inga uppgifter tillgängliga om det totala antalet åskådare som årligen besöker Estádio Algarve. E.E.I.M redogör inte för åskådarstatistik i sina årsrapporter och varken det Portugisiska fotbollsförbundet eller någon av de två klubbarna har inte några publiksiffror tillgängliga. Emellertid finns det uppgifter som tyder på att de båda klubbarna inte lockar de största åskådarmassorna till sina matcher, vilket är förståeligt eftersom de båda klubbarna spelar i de lägre divisionerna.

Estádio Algarve står årligen för drygt ett trettiotal evenemang. Merparten av dessa evenemang utgörs av de lokala fotbollsklubbarnas matcher, men man har även årligen återkommande evenemang som får ses som förhållandevis stora, som matcher i Algarve Cup och specialsträckor i det Portugisiska VM-rallyt.

Under 2011 års Algarve Cup stod arenan värd för två matcher - en gruppsspelmatch samt finalen. Finalmatchen mellan USA och Island lockade 1500 åskådare.⁸⁸ Två specialsträckor under det Portugisiska VM-rallyt ägde rum på arenan. Men vi har inte talen över hur många åskådare som kom till specialsträckorna då EEIM inte har haft möjligheten eller varit ovilliga att publicera de officiella siffrorna. Till hela rallyt kom totalt cirka 550 000 åskådare.⁸⁹

Mellan säsongerna 2007/08 och 2009/10 var Estádio Algarve finalarena för den portugisiska ligacupen och säsongen 2008/09 stod arenan för finalen i den portugisiska supercupen. De fyra evenemangen lockade drygt 107 000 åskådare.

Trots att arenan har återkommande årliga evenemang och två fasta hyresgäster, har de två kommunerna omfattande årliga kostnader med anknytning till arenan. Faro och Loulé betalar årligen 3 miljoner dollar för de lån de tog i samband med uppförandet av arenan och arenan kostar varje år mer än en miljon i underhållkostnader. De årliga kostnaderna för Estádio Algarve är en börda för de båda kommunerna och precis som för stora delar av övriga Portugal, är den nuvarande ekonomiska situationen märkbar för de båda kommunerna.

Även om det inte finns några uppgifter tillgängliga om den årliga publiktillströmningen till arena kan man, mot bakgrund av de ekonomiska problemen kopplade till arenan, ifrågasätta kommunernas val att stå som huvudfinansiär till Estádio Algarve.

Både Faro och Loulé samt de två klubbarna Sporting Clube Farense och Louletano Desportos Clube är för små i förhållande till Estádio Algarves storlek och det borde funnits en större medve-

---

⁸⁸ <http://www.womenssoccerunited.com/group/algarvecup/forum/topics/us-wnt-defeats-iceland-for>

⁸⁹ http://www.esafetychallenge.eu/en/esafety_challenge/news_events/news/rallyportugal.htm

tenhet hos de ansvariga politikerna om den stora risk som fanns i att investera betydande summor i en arena i Algarve - en region utan några stora klubbar eller sportsliga framgångar.

Fortfarande, snart åtta efter det att turneringen är över, betalar de båda kommunerna betydande summor kopplade till arenan. Visserligen har arenan drygt trettio evenemang per år och fyller till en viss grad ett lokalt idrottsliga behov, då den fungerar som hemmaplan för två lokala klubbar. Men de båda klubbarna skulle klara sig med en betydligt mindre arena. Endast tre klubbar i Portugal lockar kontinuerligt över 30 000 åskådare.

Uppförandet av en mindre arena hade resulterat i att Algarveregionen inte hade fått några EM-matcher och sannolikt inte heller ekonomiskt stöd från varken den portugisiska staten eller EU. Dock hade man fått en mer ändamålsenlig arena för det lokala idrottsliga behovet och sannolikt hade de båda kommunerna inte befunnit sig i samma ekonomiska situation som de gör i nuläget.

Utöver de båda kommunernas ekonomiska problem kopplade till Estádio Algrave, tyder siffror från den portugisiska turistbyrån, *Turismo de Portugal*, på att EM 2004 turismässigt inte blev någon succé för Algarveregionen. I förhållande till 2002 och 2003 sjönk antal övernattningar under 2004 i Algarve⁹⁰ ⁹¹ och även antal gäster som övernattade i regionen sjönk i jämförelse med 2002 och 2003.⁹² ⁹³

Även om det är svårt att fastställa, är det möjligt att turister medvetet valde bort att besöka Algarveregionen på grund av EM-turneringen. Liknande effekter har tidigare blivit registrerade vid stora internationella evenemang. Algarve var redan innan EM ett välkänt turistmål, men kanske inte för den vanliga fotbollspubliken.

Estádio Municipal de Aveiro, Aveiro

Konstruktionspris: 83 miljoner dollar

Kapacitet: 30 127

Åskådare 2010: 59 007

World Stadium Index: 2,0

Även om kommunerna Faro och Loulé har ekonomiska problem kopplade till Estádio Algarve finns det kommuner i Portugal som har det betydligt mer problematiskt. En av dessa kommuner är Aveiro.

Estádio Municipal de Aveiro kostade drygt 83 miljoner dollar att uppföra. Kommunen stod för merparten av finansieringen och investerade nästan 78 miljoner i arenan. Återstående del av kostnaden stod den portugisiska centralregeringen samt EU för. Kommunen äger arenan och driver arenan genom bolaget Empresa Municipal de Aveiro (EMA).

---

⁹⁰http://www.turismodeportugal.pt/Portugu%C3%AAs/ProTurismo/estat%C3%ADsticas/quadrosestatisticos/dormidas/Documents/Dormidas%202004-2010%20Algarve_Tipologias.pdf

⁹¹ Se bifogat document 1

⁹² Se bifogat dokument 2

⁹³http://www.turismodeportugal.pt/Portugu%C3%AAs/ProTurismo/estat%C3%ADsticas/quadrosestatisticos/hospedes/Documents/H%C3%B3spedes%202004-2010%20Algarve_Tipologias.pdf

Arenan har en nuvarande kapacitet på 30 127 och hyresgäst på arenan är fotbollsklubben Sport Clube Beira-Mar. Laget spelar sedan säsongen 2010/11 åter igen i den portugisiska högsta divisionen efter att ha tillbringat tre säsonger i division 1. Som ett resultat av klubbens sportliga resultat hade klubben under säsongen 2009/10 ett genomsnitt på 1 600 åskådare och den totala åskådarsiffran var drygt 59 000. Säsongen 2010/11 var genomsnittet något högre, 3 892⁹⁴, men Sport Clube Beira-Mar har fortfarande det problematiskt att locka en större publik. Det är endast när någon av de tre storklubbarna SL Benfica, Sporting Lissabon eller FC Porto kommer på besök som Estádio Municipal de Aveiros kapacitet är ändamålsenlig.

Som ägare och operatör till arenan har kommunen drabbats av ekonomiska problem. Arenan visade åren 2005-2008 upp ett negativt resultat och de årliga kostnaderna för kommunen ligger på runt 5,3 miljoner dollar och enligt våra källor motsvarar det tre procent av kommunens årliga budget.

Under 2009 framförde en betydande lokal politiker i Aveiro ett förslag om att man skulle riva Estádio Municipal de Aveiro på grund av arenans höga driftkostnader och i stället uppföra en ny, mindre arena mer centralt belägen. Förslaget lever vidare även om det inte har realiserats. Kommunen har både försökt att sälja arenan och namnrättigheterna till arenan utan att lyckas. Från kommunens sida har man även försökt att finna en operatör som kan dela på ansvaret och kostnaderna för att driva arenan, men inte heller där har man lyckats finna någon intressent.

Precis som i fallet med Estádio Algarve, är det tydligt att de lokala politikerna inte hade någon realistisk och hållbar plan för arenans framtida bruk. Det var en betydande investering för en kommun av Aveiros storlek och det är problematiskt att kommunen som ägare och operatör att de endast måste förlita sig till Sport Clube Beira-Mars matcher. Avriga evenemang på arenan är ovanliga och intäkterna från Sport Clube Beira-Mar är för låga för att det över huvud taget skall vara möjligt att driva arenan utan ett negativt ekonomiskt resultat.

Estádio Dr. Magalhães Pessoa, Leiria

Konstruktionspris: 121 miljoner dollar

Kapacitet: 23 835

Åskådare 2010: 64 292

World Stadium Index: 2,7

Leiria är ytterligare en portugisisk kommun som dras med ett negativt idrottsligt arv och ekonomiska problem efter EM-turneringen 2004 är Leiria. Arenan, Dr. Magalhães Pessoa med en nuvarande kapacitet på nästan 24 000 kostade drygt 120 miljoner att uppföra, vilket var nästan det dubbla mot vad som först presenterades från lokalt politiskt håll under 2004.

Kommunen äger och driver arenan genom det kommunala bolaget Leirisport – Desporto, Lazer e Turismo de Leiria, E.M. Precis som de två ovanstående portugisiska fallen, har arenan i Leiria inneburit en ekonomisk belastning för kommunen. Cirka åtta procent av kommunens årliga budget går

---

⁹⁴ http://soccernet.espn.go.com/stats/attendance/_/league/por.1/year/2010/portuguese-liga?cc=5739

till att betala för lån de tog i samband med uppförandet av arenan och från kommunens sida betalar man årligen drygt 2,4 miljoner i underhållskostnader.

Kommunen försökte sälja arenan under 2011 för drygt 85 miljoner dollar (63 miljoner euro) men fann igen intressent. Kommunen har haft obetalda skulder kopplade till arenan, vilket har lett till att portugisiska skattemyndigheten har drivit en process gentemot kommunen.

Det är sannolikt att problemen för kommunen kommer att fortsätta. Från och med säsongen 2011/12 står arenan utan en fast hyresgäst. Den före detta hyresgästen, União Desportiva de Leiria var inte villiga att betala 23 000 dollar per match i hyreskostnader och valde till säsongen 2011/12 att förlägga sina matcher till den närliggande kommunen Marinha Grande och den mindre arenan Estádio Municipal da Marinha Grande med plats för 6 000 åskådare.

Åskådarmässigt är klubbens flytt inget stort problem för kommunen. União Desportiva de Leirias genomsnitt på 4 000 är inte imponerande, men förlusten av den enda hyresgästen och en behövlig hyresintäkt är en betydande förlust för kommunen i fråga om politisk prestige och en förlust för arenans idrottsliga arv.

Situationen med Estádio Dr. Magalhães Pessoa är ganska lik de två andra portugisiska fallen som nämns ovan – en liten kommun som den huvudsakliga finansiären av en arena, en arena som efter turneringen inte fyller ett reellt lokalt idrottsligt behov och där kommunen och dess invånare måste betala för arenans ekonomiska underskott.

Estádio do Bessa Século XXI, Porto

Konstruktionspris: 60 miljoner dollar

Kapacitet: 27 590

Åskådare 2010: 74 796

World Stadium Index: 2,7

Det är inte bara kommuner som har ekonomiska problem kopplat till en EM-arena. Även Boavista FC har haft sportsliga och ekonomiska bekymmer.

Redan när Estádio do Bessa Século XXI uppfördes uppkom en debatt i Portugal, kring varför den förhållandevis lilla klubben från Porto valde att inte motta ekonomiskt stöd från varken kommunen eller EU, utan i stället valde att själv stå för den huvudsakliga finansieringen. Arenan kostade drygt 59 miljoner att uppföra, varav klubben stod för drygt 48 miljoner medan den portugisiska staten stod för den resterande delen.

Vid tidpunkten för uppförandet av arenan spelade FC Boavista i den portugisiska högsta divisionen. Klubben hade i slutet av 1990-talet och i början av 2000-talet stora sportsliga framgångar där man som sämst placerade sig fyra mellan säsongerna 1998/99 – 2001/02. Klubben vann också sitt hittills enda ligaguld säsongen 2000/01. Det var första gången sedan mitten av 1940-talet som varken SL Benfica, Sporting Lissabon eller FC Porto vann ligan. Det sportsliga framgångarna fortsatte och FC Boavista gick till semifinal i Uefa-cupen säsongen 2002/03.

Under 2008 började emellertid de ekonomiska problemen för klubben att bli uppenbara. Klubben hade stora skulder kopplade till arenan och fick även problem att betala ut löner till spelarna. Emellertid ger sig en investerare till känna under våren 2008, som säger sig vara villig att investera drygt 57 miljoner dollar i klubben. Dock grips den potentiella investeraren av den portugisiska polisen och åtalas för grovt bedrägeri och urkundsförfalskning.

Problemen för klubben fortsätter under 2008. På grund av skulder på över 7 miljoner till den portugisiska skattemyndigheten valde myndigheten att sätta ut Estádio do Bessa Século XXI till försäljning för nästan 44 miljoner (29,5 miljoner euro). Ingen köpare hittades och klubben blev tvungen att omförhandla sina skulder med skattemyndigheten.

I maj 2009 döms FC Boavista till nedflyttning till division 1 på grund av en korrupsionsskandal där klubben hade mutat domare. João Loureiro, som vid tidpunkten var ordförande i FC Boavista, fick böter och stängdes av i fyra år.

Då klubben numera återfinns i division 2, finns det inga uppgifter tillgängliga om hur många åskådare som kom till arenan under de två föregående säsongerna. Emellertid hade arenan under 2008/09 totalt 74 796 besökare. I denna summa inkluderas ej de tre cupmatcher som Boavista spelade på Estádio do Bessa Século XXI under säsongen, men eftersom cupmatcher i Portugal generellt har avsevärt lägre publiksiffror än matcher i ligan, påverkar inte de saknade publiksiffrorna det totala åskådartalet i någon högre utsträckning.

Boavista FC lockade under säsongen endast 44 796 åskådare. De resterande 30 000 är från 15th Super Bock Super Rock Festival som ägde rum på arenan under sommaren 2009.

Även om problematiken kring Estádio do Bessa Século XXI inte är helt samstämmig med de två ovanstående portugisiska fallen, finns det mönster som går igen. FC Boavista har aldrig varit något publiklag och FC Porto har helt klart varit och är det dominerande laget i Porto, både sportsligt och åskådarmässigt. Även innan de ekonomiska skandalerna och under klubbens framgångsrika år, hade FC Boavista ett ganska beskedligt publiksnitt⁹⁵, vilket klubben måste ha varit medveten om när man uppförde och finansierade arenan. Uppförandet av arenan resulterade inte i någon sportslig eller ekonomisk framgång för klubben.

De tre stora

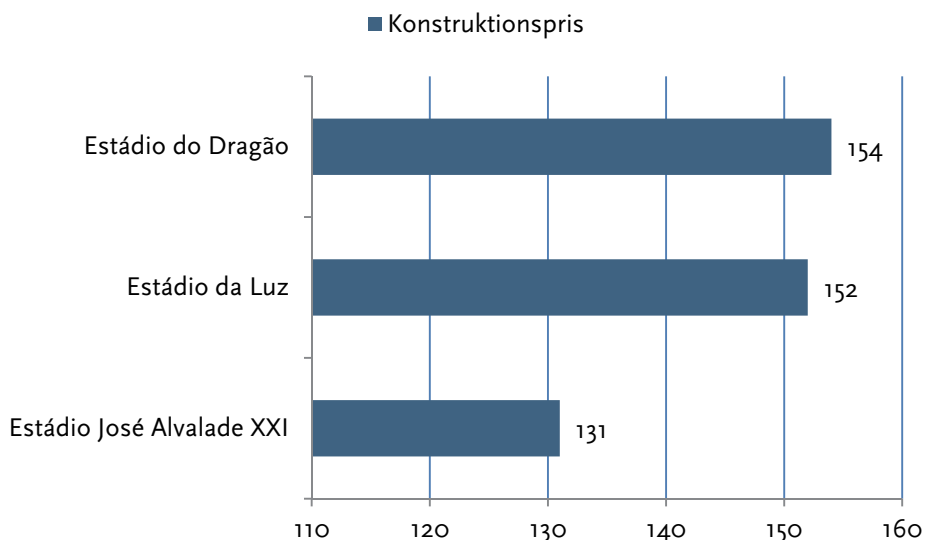
EM 2004 innebar att de tre storklubbarna i Portugal: SL Benfica, Sporting Lissabon samt FC Porto fick betydande ekonomiskt stöd att från den portugisiska staten att uppföra eller renovera sina arenor. De tre klubbarna var i behov av nya och uppdaterade arenor och EM-turneringen kom lägligt. Både SL Benfica och FC Porto rev sina gamla arenor och uppförde helt nya arenor medan Sporting Lissabon valde att göra betydande renoveringar, vilket kan förklara varför både Estádio da Luz och Estádio do Dragão blev något dyrare än Estádio José Alvalade XXI. Gemensamt för de tre arenorna var att samtliga kraftigt överskred sina ursprungliga budgetar med i genomsnitt 21 miljoner dollar.

---

⁹⁵ <http://www.bigsoccer.com/forum/archive/index.php/t-87307-p-18.html>

Emellertid täcktes dessa kostnader i viss utstäckning av det ekonomiska stöd de tre arenorna fick från den portugisiska statens som i genomsnitt var 26 miljoner dollar.

Figur 5.4: Konstruktionspris de tre stora (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

De tre klubbarna har alla valt att upprätta liknande konstruktioner för hur de driver respektive arena där arenorna drivs genom bolag som ägs av respektive klubb. Estádio da Luz, SL Benficas hemmaarena, drivs av Benfica Estádio. Under säsongen 2009/10 gjorde bolaget en vinst på drygt en miljon dollar. Benfica SAD, som är ansvarig för den professionella fotbollen i Benfica, skrev under 2010 under ett avtal som fram till 2014 innebar att de årligen skall betala drygt 1,5 miljoner dollar till Benfica Estádio för att använda arenan.

Porto Estádio, som är en del av FC Porto Group, driver Estádio do Dragão. Utöver Estádio do Dragão driver bolaget även fyra andra byggnader som tillhör FC Porto Group. Porto Estádio har under säsongerna 2007/08-2009/10 visat på ett genomsnittligt positivt resultat på drygt 125 000 dollar. FC Porto betalar årligen drygt 2,5 miljoner på det lån som klubben tog i samband med uppförandet av arenan.

Sporting SAD, som är ansvarig för den professionella fotbollen i Sporting, betalar årligen drygt 6,5 miljoner till operatören Sporting Patrimonies and Marketing S.A. Fram till 2007 var denna kostnad ungefär 3 miljoner dollar. Under säsongen hade Sporting Lissabon drygt 11 miljoner i biljettintäkter. Motsvarande siffra för SL Benfica var drygt 16 miljoner medan FC Portos biljettintäkter var nästan 15 miljoner dollar.

Förhållandevis stora biljettintäkter är ett resultat av att många åskådare har besökt de evenemang som har ägt rum på arenan. Som figur 5.5 nedan visar, har de tre stora arenorna haft ett betydligt bättre World Stadium Index än de övriga portugisiska EM-arenorna.

Den arena som utöver de tre stora har de bästa åskådartalen per säsong, är Estádio D. Afonso Henriques i Guimarães, som under säsongen 2009/10 hade nästan 300 000 åskådare.

Tack vare de goda åskådartalen har det gått bra för arenorna och de har ett positivt idrottsligt arv. De årliga åskådartalen varierar något beroende på lagens sportsliga resultat samt vilka motståndare de tre lagen möter i någon av de europeiska cuperna.

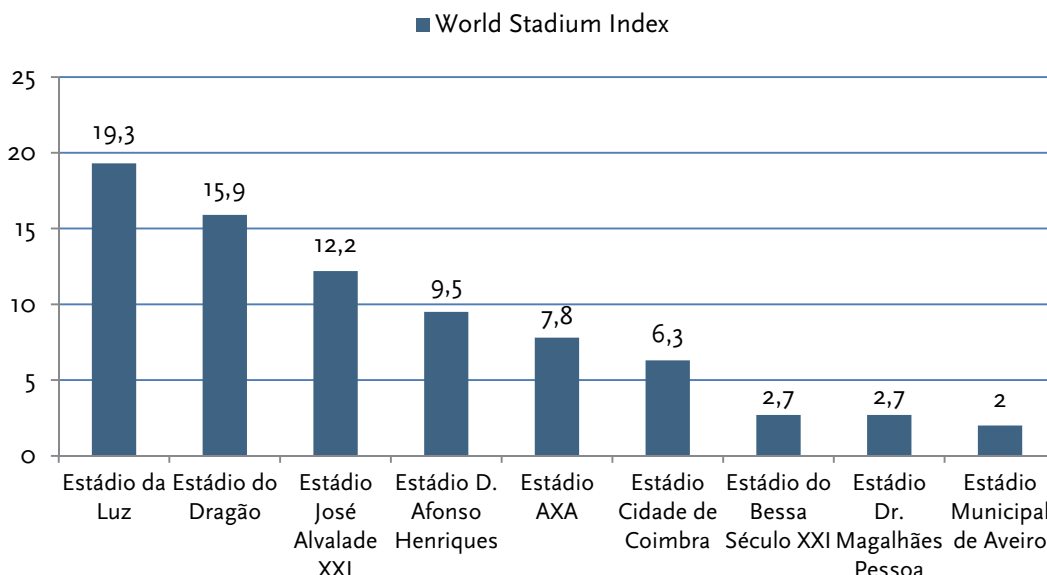
Sammanfattning för Europamästerskapet i Portugal 2004

Som figuren nedan visar, är många arenors åskådartal väldigt låga i förhållande till dess kapacitet. De tre sämsta arenorna har ett indextal på drygt 2, vilket är mindre bra. Om uppgifterna till Estádio Algarve hade varit tillgängliga hade även dess index troligtvis varit väldigt lågt.

Det var tämligen väntat att arenorna med de tre största klubbarna som hyresgäster även skulle ha de högsta indexen. Som figuren även visar, går det att ifrågasätta om Portugal, i fråga om det idrottsliga arvet, skulle ha samarrangerat turneringen eller om man skulle ha stått värd för turneringen över huvud taget. Portugal kunde även ha arrangerat mästerskapet med ett mindre antal arenor.

De tre arenorna, som har de främsta indexen finansierades huvudsakligen av klubbarna och skulle med största sannolikhet även ha uppförts om inte Portugal arrangerade EM 2004.

Figur 5.5: World Stadium Index för EM-arenorna 2004

Betydande ekonomiska problem, kopplade till flera av 2004 års EM-arenor är ett stort problem för många av de berörda kommunerna och vissa av klubbarna. Fallen i Leiria, Aveiro samt Faro och Loulé visar tydligt hur en arena kan bli en ekonomisk börda för en kommun om en realistisk och hållbar plan har negligerats.

Portugals val att använda sig av tio arenor under mästerskapet är förvånande, då Uefa endast ställer krav om åtta arenor. Åtta arenor har blivit använda under Europamästerskapen 1996, 2000 och 2008 och åtta arenor kommer även att användas under 2012 års EM i Polen/Ukraina.

Vad som gör Portugals val än mer förvånande är att de som ensam arrangör väljer att uppföra eller renovera tio arenor. Sedan Uefa expanderade turneringen till 16 lag har EM blivit samarrangerat två gånger och kommer även att sammarrangeras 2012. Ett samarrangemang medverkar till att endast fyra arenor behöver uppföras.

Ett delat mästerskap med Spanien 2004 hade kanske varit önskvärt. Det hade säkerligen bidragit till att några portugisiska kommuner inte hade behövt investera betydande belopp i arenor och därmed inte haft betydande ekonomiska problem. Arenorna som uppfördes eller renoverades inför Europamästerskapen 2004 medverkade till politiska förhoppningarna om en positiv ekonomisk påverkan av mästerskapet. Dock har dessa förhoppningar gått i sank och samtidigt visat på vilken negativ inverkan ett mästerskap med ett beskedligt idrottsligt arv kan få på den lokala offentliga ekonomin. De ekonomiska problem som finns kopplade till arenorna blir än mer betungande för de drabbade kommunerna eftersom Portugal tillsammans med många andra länder befinner sig i en ansträngande finansiell situation. Detta har medverkat till stora krav på besparingar och nedskärningar i de offentliga finanserna både internt och utifrån.

Man kan förundras över kommunernas uppenbara negligering av traditionens makt inom fotbollen i Portugal, då ingen klubb förutom SL Benfica, Sporting Lissabon och FC Porto har ett publiksnitt som kan rättfärdiga att man uppför en arena med plats för 30 000. Den uppenbara negligeringen har resulterat i tomma arenor och långsiktiga ekonomiska problem.

I Uefas 'Tournament Requirement 2016'⁹⁶ (2004 års version ej tillgänglig), framhäver Uefa att man i planeringen av en ny arena till ett mästerskap skall ta hänsyn till arenans framtida bruk. Från Uefas sida uppmuntrar man till att en fast hyresgäst använder arenan efter det att mästerskapet är över för att på så vis garantera att arenan används även efter turneringen.

Även om värdkommuner och klubbar i Portugal också bär ett ansvar, borde Uefa som är den institution som tilldelar rättigheterna till att arrangera EM-turneringen, ta ett större ansvar när de fastställer kraven för att stå värd för Europamästerskap. Det idrottsliga arvet borde få en mer framträdande roll i bedömningen av ansökningarna och Uefa skulle kunna vara mer flexibel i frågan om arenornas kapacitet. Uefa skulle också kunna ta mer hänsyn till om ett land som t.ex. Portugal kan arrangera ett Europamästerskap utan efterföljande offentliga underskott och tomma arenor.

Striktare regler betyder inte att mindre länder som Portugal inte skall få möjligheten att arrangera mästerskapet utan endast att evenemanget skall samarrangeras av två eller flera länder för att på så vis undvika tomma arenor och tomma offentliga plånböcker. Eller att mindre antal arenor/mer temporära konstruktioner tas med i beräkningen för en ökad hållbarhet i ansökningarna.

---

⁹⁶ http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf Section 08. Page 11-12.

EM 2004 i Portugal bör ses som en tankeställare för mindre länder och kommuner som i framtiden ansöker om att få arrangera mästerskap.

Tre av arenorna som stod värd för EM-matcher har på grund av ekonomiska problem varit ute till försäljning och många andra arenor dras med sviktande publiksiffror. I Portugal är det uppenbart att publiken inte kommer bara för att en ny arena uppförs och heller inte om inte ett lokalt behov finns. Även om SL Benfica och FC Porto har de bästa publiksiffrorna har avkastningen från de båda lagens arenor varit modest.

En arenans verkliga liv börjar först när mästerskapet är över. Detta är något som vissa kommuner i Portugal uppenbarligen inte har tagit med i beräkningarna då de årligen använder offentliga medel för att betala för mer eller mindre tomma arenor. Det är av betydelse att ha en vision och ett mål med arenan, men en vision och ett mål är meningslöst om det inte finns en hållbar ekonomisk plan som backar upp visionen och målet.

Vad som blir än mer problematiskt för de berörda portugisiska kommunerna, är att de inte verkar ha någon reservplan när publiken sviker eller när klubben förlägger sina matcher till andra arenor. Övriga evenemang utöver fotbollen är lästräknade, vilket gör att kommunerna bli sårbara när ursprungsplanerna fallerar.

Tabell 5.1: Översikt över EM-arenorna 2004

Namn	Antal åskådare 2010	Antal evenemang 2010	Publiksnitt	World Stadium Index
Estádio da Luz, Lissabon	1 268 988	27	47 000	19,3
Estádio do Dragão, Porto	827 380	25	30 800	15,9
Estádio José Alva- lade XXI, Lissabon	609 312	26	23435	12,2
Estádio D. Afonso Henriques, Guimarães	286 067	20	13 934	9,5
Estádio AXA, Braga	236 613	19	13 531	7,8
Estádio Cidade de Coimbra, Coimbra	185 529	20	9 276	6,3
Estádio do Bessa XXI, Porto	74 796	19	2 799	2,7
Estádio Dr. Magalhães Pes- soa, Leiria	64 292	18	2 527	2,7

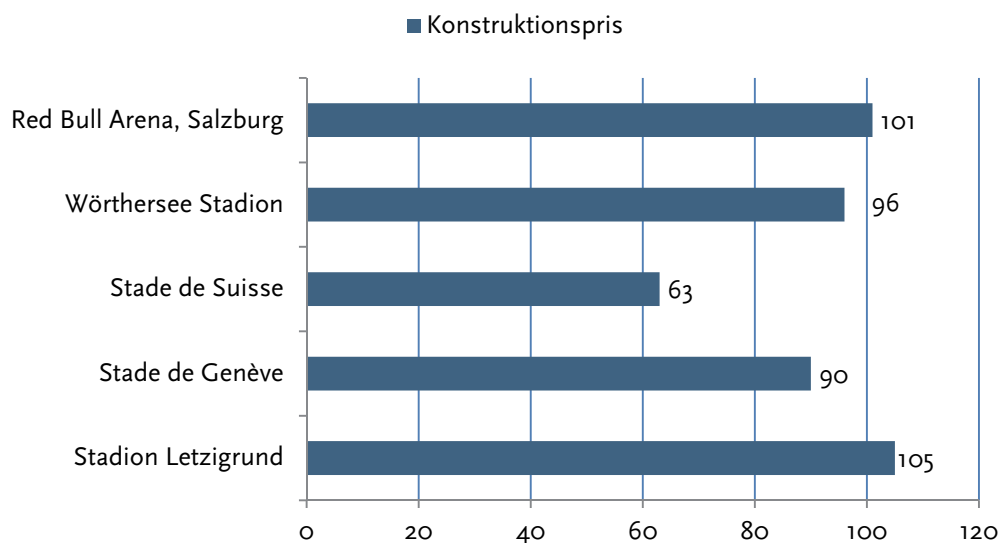
Estádio Municipal de Aveiro, Aveiro	59 007	19	1 976	2,5
Estádio Algarve, Faro	N/A	36	N/A	N/A

Europamästerskapet i Österrike/Schweiz 2008

Precis som för fallet med världsmästerskapet i Korea/Japan 2002 har det varit problematiskt att finna tillfredsställande information om ett av de båda värdländerna. I fallet med Europamästerskapet i Österrike/Schweiz 2008 har vi utöver de basala faktauppgifterna kring arenorna inte haft möjlighet att få eller inhämta kvalitativa uppgifter kring arenorna som uppfördes eller renoverades inför EM i Österrike.

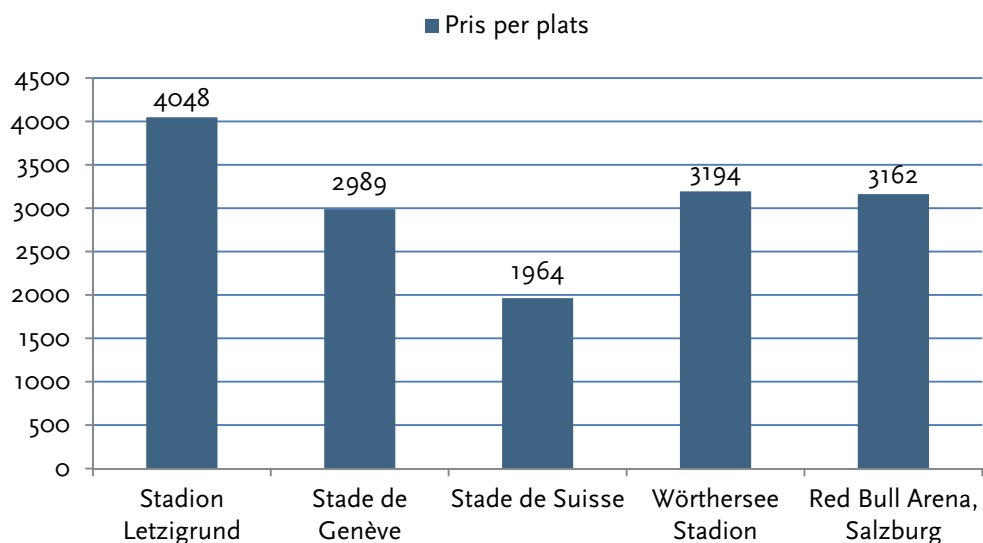
Sammanlagt uppfördes eller renoverades fem arenor inför EM 2008 - tre i Schweiz och två i Österrike. Det sammanlagda konstruktionspriset för de fem arenorna var närmare 455 miljoner dollar.

Figur 5.6: Konstruktionspris EM-arenorna Österrike/Schweiz 2008

Alla priser i 2010 års penningvärde

Figur 5.7: Pris per plats EM-arenorna Österrike/Schweiz

Alla priser i 2010 års penningvärde

Stadion Letzigrund, Zürich, Schweiz

Konstruktionspris: 105 miljoner dollar

Kapacitet: 26 000

Åskådare 2010: 527 000

World Stadium Index: 20,3

Den ursprungliga tanken var att Zürich andra stora stadion, Hardturm Stadion, skulle fungera som en av arenorna för EM 2008. Emellertid blev projektet att renovera arenan hela tiden senarelagt, vilket medverkade till att Stadion Letzigrund blev en nödlösning för att Zürich skulle kunna arrangera matcher under turneringen.

Stadion Letzigrund som öppnade 2007, är både en friidrotts- och fotbollsarena och kostade 105 miljoner dollar att uppföra. Stadion Letzigrund var den dyraste arenan inför EM 2008 både i fråga om konstruktionspris och också pris per plats.

Stadion Letzigrund är arrangerar årligen friidrottsgalan Welt-klasse Zürich och den prestigefyllda internationella friidrottstävlingen har arrangerats sedan 1928. Utöver friidrotten har arenan två fasta hyresgäster i fotbollsklubbarna FC Zürich samt Grasshopper Club Zürich. De båda klubbarna spelar för närvarande i den schweiziska högsta divisionen.

Under 2010 kom det totalt 527 000 åskådare till Stadion Letzigrund. Majoriteten av åskådarna kom till de fotbollsmatcher som ägde rum på arenan även om de två konserterna med U2 var två publikdragande evenemang med cirka 80 000 åskådare. Fotbollen är således betydelsefull för det totala åskådaraantalet på arenan, men både FC Zürich och Grasshopper Club Zürich har ett uttalat mål om att flytta till Hardturm Stadion. Om och när de båda klubbarna flyttar beror i hög utsträck-

ning på invånarna i Zürich, som i folkomröstning⁹⁷ skall avgöra om Zürich stad skall investera pengar eller ej i Hardturm Stadion.

Om folkomröstningen resulterar i ett ja, kan detta medverka till en viss problematik för Stadion Letzigrund. Under föregående säsong hade FC Zürich totalt 211 500 åskådare medan Grasshopper Club Zürich lockade 122 200 åskådare. En förlust på drygt 300 000 åskådare per år skulle bli märkbar för arenan.

De båda klubbarna ser gärna att Hardturm Stadion renoveras. Ingen av klubbarna behöver göra några ekonomiska åtaganden och de kommer spela på en renodlad fotbollsarena. Paradoxalt nog skulle Zürich kunna bli den huvudsakliga finansiären för renoveringen av Hardturm Stadion och samtidigt behöva stå för de möjliga ekonomiska förlusterna för Stadion Letzigrund när de två hyresgästerna flyttar.

Wörthersee Stadion, Klagenfurt, Österrike

Konstruktionspris: 96 miljoner dollar

Kapacitet: 30 000

Åskådare 2010: 139 800

World Stadium Index: 4,7

Den EM-arena som har haft det mest problematiskt efter 2008 års turnering är Wörthersee Stadion i Klagenfurt. Precis som Letzigrund Stadion är arenan helt finansierad av offentliga medel och kostade nästan 96 miljoner dollar att uppföra. Wörthersee Stadion är hemmaarena för klubbarna SK Austria Klagenfurt och SAK Klagenfurt som för närvarande spelar i Regionalliga Mitte, vilken är en av tre andradivisioner i det österrikiska fotbollssystemet.

Under 2010 hade arenan 36 evenemang varav 30 var idrottsrelaterade. Utöver de återkommande fotbollsmatcherna för SK Austria Klagenfurt och SAK Klagenfurt arrangerade arenan Eishockey Freiluftsderby mellan EC Klagenfurt AC och EC REKORD-Fenster VSV. Matchen lockade 30 500 åskådare.⁹⁸ Trots ishockeymatchens stora publik tillströmning samt att arenan arrangerade relativt många event var det totala åskådantalet endast 139 800.

Bakgrunden till det dåliga åskådartalet är att de båda fotbollslagen har väldigt beskedliga publiksiffror. Under säsongen 2009/10 hade SK Austria Klagenfurt i ligan 9 850 åskådare⁹⁹ medan SAK Klagenfurt hade 3 450 åskådare¹⁰⁰ - totalt. Under säsongen 2010/11 ökade publik tillströmningen till de båda lagen något, men siffrorna är fortfarande låga.

---

⁹⁷ http://www.stadionwelt.de/sw_stadion/index.php?folder=sites&site=news_detail&news_id=6892

⁹⁸ <http://www.mein-klagenfurt.at/aktuelle-presse-meldungen/presse-meldungen-jaenner-2010/30500-zuseher-bei-eishockey-spektakel/>

⁹⁹ <http://www.worldfootball.net/zuschauer/aut-regionalliga-mitte-2009-2010/1/>

¹⁰⁰ Ibid.

Fast vi inte har alla siffror och tal tillgängliga, är arenan med största sannolikhet en ekonomisk börda för Klagenfurt stad. Mot bakgrund av hur många åskådare per år som besöker arenan, är arenan nästan tom i förhållande till sin kapacitet.

Precis som i fallen med vissa av de arenor som uppfördes inför EM 2004 i Portugal, skulle Wörthersee Stadion förmodligen aldrig uppförts om det inte var för EM-turneringen 2008 eftersom det inte finns något lokalt idrottsligt behov för arena med Wörthersee Stadions kapacitet. Båda klubbarna som spelar sina hemmamatcher på arenan, skulle utan problem kunna spela på en betydligt mindre arena.

Stade de Genève, Genève

Konstruktionspris: 90 miljoner dollar

Kapacitet: 30 084

Åskådare 2010: 188 494

World Stadium Index: 6,3

Den ursprungliga budgeten för att uppföra Stade de Genève överskreds med 22 miljoner CHF motsvarande drygt 19 miljoner dollar och den slutgiltiga notan för att uppföra arenan blev nästan 90 miljoner dollar.

Arenan finansierades huvudsakligen genom privata och offentliga medel samt genom ett räntefritt lån från Credit Suisse Bank. Eftersom budgeten överskreds resulterade detta i att pengar saknades för att färdigställa av arenan och skulder kopplade till uppförandet blev betalda av kantonen. Invånarna i Genève röstade emot att kantonen skulle betala skulden, men de styrande i kantonen använde sig av en särskild fond för att betala av skulden och gick därmed förbi den folkliga opinionen. Operatör på arenan är sedan juli 2011 och för 32 år framåt fotbollsklubben FC Servette. De typiska arrangemangen på arenan är fotbollsmatcher och FC Servette hade under säsongen 2009/10 totalt 53 774 åskådare. Åskådarantalet höjdes något under säsongen 2010/11 till 90 391 då FC Servette lyckades ta sig tillbaka till högsta divisionen. Trots att nuvarande säsong ännu inte är avslutad, har FC Servette höjt sitt snitt markant och har hittills ett totalt åskådarantal på drygt 140 117.¹⁰¹

Arenan har sedan den öppnade arrangerat ett flertal konserter samt flera internationella träningslandsklamer. Men precis som Wörthersee Stadion har arenan haft problem att dra till sig ett stort åskådarantal och under säsongen 2009/2010 hade man endast 118 494 åskådare.

Uppförandet av Stade de Genève har inneburit en ökad konkurrens i området, framför allt om att arrangera de stora utomhuskonserterna. Före invigningen av arenan i Genève arrangerade Stade Olympique de la Pontaise i Lausanne majoriteten av utomhuskonserterna. Denna har emellertid haft det problematiskt sedan Stade de Genève invigdes.

I början av mars 2012 begärde ägaren av FC Servette klubben i konkurs. Klubben gick i konkurs även 2005 och blev till följd av konkursen nedflyttade till division 3. Vad som kommer hända med

---

¹⁰¹ <http://www.worldfootball.net/zuschauer/sui-super-league-2011-2012/1/>

klubben är när rapporten skrivs, inte fastställt. En ny ägare till klubben har hittats, men om klubben blir nedflyttad är ännu inte bestämt.

För Stade de Genève skulle en nedflyttning av FC Servette med största sannolikhet bli förödande. Även innan konkursen var det nödvändigt med offentliga ekonomiska tillskott för att kunna balansera budgeten och sannolikt kommer det inte bli enklare för Stade de Genève och FC Servette med minskade publiksiffror om en ny nedflyttning blir verklighet.

Sammanfattning av Europamästerskapet i Österrike/Schweiz 2008

I jämförelse med turneringen i Portugal 2004 var Europamästerskapet 2008 i Österrike/Schweiz betydligt billigare att arrangera, om man endast förhåller sig till de rena arenainvesteringarna. Totalt investerade Österrike och Schweiz över 450 miljoner dollar på att uppföra arenor och att göra betydande reoveringar på redan existerande arenor, vilket är ungefär hälften av den summa som Portugal investerade inför EM 2004. Användandet av redan existerande arenor och mindre reoveringar av andra för att möta Uefas krav var den huvudsakliga anledningen till varför de två länderna inte hade samma investeringskostnad som Portugal.

Trots att värdländerna endast valde att använda sig av åtta arenor har efterräkningen av turneringen varit problematisk på vissa håll. Som figur 5.9 nedan visar, har både Stade de Genève och Wörthersee Stadion ett World Stadium Index som inte kan ses som särskilt imponerande. Deras låga index beror på respektive hyresgästs problem och misslyckande att locka en större publik. Stade de Genève hade emellertid före FC Servettes möjliga degradering en ljusare framtid än arenan i Klagenfurt eftersom Wörthersee Stadions hyresgäster är fast förankrade i de lägre divisionerna med låga publiksiffror. Men om FC Servette går en osäker framtid till mötes är även osäkerheten kring Stade de Genève betydande.

En arena som i framtiden står inför potentiella utmaningar är Stadion Letzigrund. Arenan arrangerar olika typer av evenemang och har för närvarande ett bra index, men kommer att förlora en majoritet av sitt samlade åskådartal, om FC Zürich och Grasshopper Club Zürichs önskan om en flytt till Hardturm Stadion blir verklighet.

Emellertid är det möjligt att vi får se en liknande utveckling i Zürich med som den som skedde i München. Trots att de båda lagen FC Bayern München och TSV 1860 München lämnade Olympiastadion i München för spel på Allianz Arena, har det gått relativt bra för den olympiska arenan och man har lyckats anpassa sig och göra sig ett namn på eventmarknaden utan någon fast hyresgäst. Precis som München ligger Zürich i en välmående region och även om det inte bor lika många invånare i Zürich-området som det gör i München skulle det kunna vara möjligt att även Stadion Letzigrund lyckades att profilera sig utan fotbollslag.

Även om vi inte har alla uppgifter tillgängliga är det uppenbart att Wörthersee Stadion har ett negativt idrottsligt arv. Det är även sannolikt att Klagenfurt stad har ekonomiska problem kopplat till arenan. De årliga publiksiffrorna är låga och hyran, som de båda klubbarna betalar till staden, är

sannolikt subventionerad och täcker mest troligt inte arenans årliga utgifter. Emellertid behövs ytterligare uppgifter om arenans ekonomiska tillstånd om andra slutsatser skall kunna dras.

Tabell 5.2: Översikt över EM-arenorna 2008

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Kapacitet	Pris per plats (dollar)	Åskådare 2010	World Stadium Index	Ägarskap
Stadion Letzigrund, Zürich (SUI)	105 238 339	26 000	4 048	527 000	20,3	Offentligt
Stade de Suisse, Bern (SUI)	62 845 170	32 000	1 964	509 994	15,9	Privat
Stade de Genève, Genève (SUI)	89 921 378	30 084	2 989	188 494	6,3	Privat
Wörthersee Stadion, Klagenfurt (AUT)	95 812 236	30 000	3 194	139 800	4,7	Offentligt
Red Bull Arena, Salzburg (AUT)	100 854 985	31 895	3 162	360 793	11,3	Offentligt
Genomsnitt	90 934 422	29 996	3 071	345 216	11,7	-

Sammanfattning för arenorna för Europamästerskapen i fotboll

Trots att de totala arenainvesteringarna som har gjorts inför ett EM inte är av samma omfattning som de ofta nödvändiga investeringarna i arenor inför ett VM, måste man ändå se investeringarna som är gjorda av värdländerna för EM-slutspelet som betydande. För de två senaste mästerskapen har värdländerna investerat över 1,5 miljarder dollar i arenor, varav Portugal investerade närmare en miljard dollar medan Österrike/Schweiz investerade ungefär 500 miljoner dollar.

Konceptet för att en arena skall locka en större publik är tämligen enkelt: uppför en ny arena eller gör betydande renoweringar på en arena där det redan finns ett lag som årligen lockar ett stort åskådarantal. Finns inget sådant lag bör man noga överväga om man skall bygga nytt eller göra stora investeringar i en befintlig arena.

Även om det låter enkelt finns det bevis på att flera kommuner har valt att negligera och ignorera den rådande verkligheten. Förhoppningar och visioner ersätter sunt förnuft. I stället för att bli en ekonomisk katalysator för regionen eller värdstaden blir arenan en ekonomisk börda.

Som studien visar, har åtskilliga kommuner i Portugal fortfarande ekonomiska problem kopplade till EM. Dessa har i sin tur har satt sina spår i den offentliga budgeten för flera kommuner. Även i mer välmående länder som Österrike och Schweiz, har de offentliga myndigheterna bidragit med betydande ekonomiska tillskott i fråga om investeringar i arenor och klubbar och operatörer har betalat en låg hyra som är subventionerad av det offentliga.

I ansökningskraven för 2016 års turnering¹⁰² framhåller Uefa att det är av betydelse att inkludera det framtida bruket av en arena när en ny arena skall uppföras. Från Uefas sida uppmanar man att en fast hyresgäst använder arenan efter det att mästerskapet är över, för att på så vis garantera att arenan även används efter EM. Rådet från Uefa låter väldigt bra och tanken är sannolikt god, men Uefa tjänar på att flera är med och ansöker om att arrangera EM-turneringen och överlämnar därmed allt ansvar för det idrottsliga och ekonomiska arvet till de huvudsakliga finansierarna av arenorna, ofta det offentliga.

Om Uefa inte har intentionen att ändra sina krav och policy för efterbruket av arenor, borde Uefa i högre utsträckning välja länder som även är anpassade att arrangera ett EM i ett efterbruksperspektiv. Det är varken lämpligt eller hållbart att städer och kommuner får ekonomiska svårigheter och tomma arenor på grund av ett EM. Ett reellt, långsiktigt idrottsligt arv borde även vara en prioritet för Uefa.

Som tabell 5.3 nedan visar, är det framför allt de portugisiska arenorna som har haft de lägsta indexen och som har haft det problematiskt efter EM-turneringen. Även om tre portugisiska arenor är i botten har vissa arenor i Österrike och Schweiz också haft problem kopplat till det idrottsliga arvet.

Tabell 5.13: Översikt över EM-arenorna 2000-2008

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Antal evenemang	Åskådare 2010	World Stadium Index
Stadion Letzigrund, Zürich (SUI)	105 238 339	44	527 000	20,3
Estádio da Luz, Lissabon (POR)	153 294 217	27	1 268 988	19,3
Stade de Suisse, Bern (SUI)	62 845 170	30	509 994	15,9
Estádio do Dragão, Porto (POR)	153 696 564	25	827 380	15,9
Estádio José Alvalade XXI, Lissabon (POR)	130 896 899	26	609 312	12,2
Red Bull Arena, Salzburg, (AUT)	100 854 985	N/A	360 793	11,3
Estádio D. Afonso Henriques, Guimarães (POR)	36 613 579	20	286 067	9,5
Estádio AXA, Braga (POR)	144 975 045	19	236 613	7,8
Estádio Cidade de Co-	50 829 841	20	185 529	6,3

¹⁰² http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf

imbra, Coimbra (POR)				
Stade de Genève, Genève (SUI)	89 921 378	50	188 494	6,3
Wörthersee Stadion, Klagenfurt (AUT)	95 812 236	36	139 800	4,7
Estádio do Bessa Século XXI, Porto (POR)	59 547 360	19	74 796	2,7
Estádio Dr. Magalhães Pessoa, Leiria (POR)	120 704 108	18	64 292	2,7
Estádio Municipal de Aveiro, Aveiro (POR)	83 151 719	19	59 007	2,5
Estádio Algarve, Faro (POR)	46 269 908	N/A	N/A	N/A
GelreDome, Arnhem (NED)	109 674 976	N/A	N/A	N/A
Genomsnitt	96 520 395	27	381 290	9,8

Alla priser i 2010 års penningvärde

Som nämns ovan skulle en del av Portugals problematik förhållandevis enkelt kunnat ha undvikits om man valt att endast uppföra eller renovera åtta arenor i stället för tio inför mästerskapet. Portugal är ett förhållandevis litet land där fotbollen är väldigt centraliserad till tre stora lagen SL Benfica, Sporting Lissabon och FC Porto. Man borde ha övervägt möjligheten att samarrangera mästerskapet med Spanien och därmed begränsa investeringar i arenor samt nuvarande och framtida utgifter för kommuner och klubbar. Ett förslag om att gemensamt arrangera mästerskapet kan ha funnits, men i stället resulterade det i att Spanien var en av huvudkonkurrenterna till att arrangera turneringen.

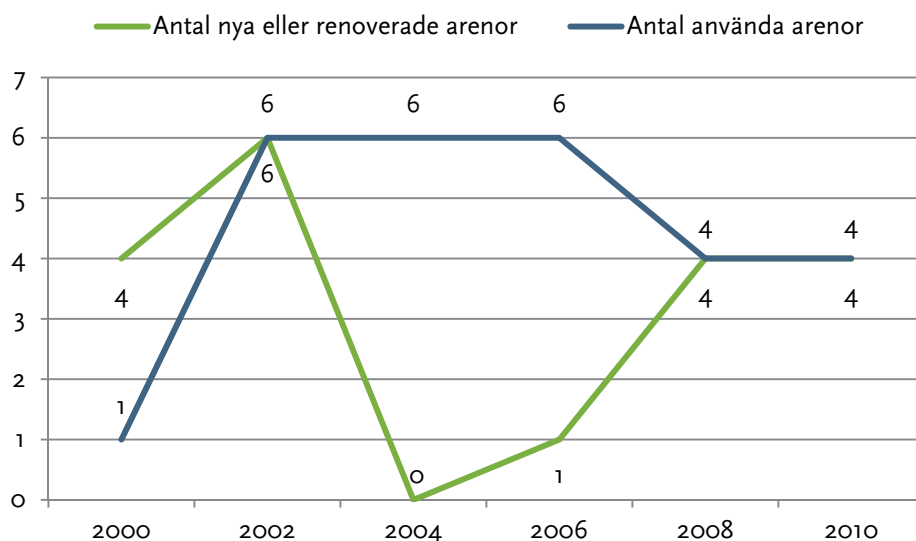
Med de uppgifter vi har tillgängliga för arenorna i Österrike och Schweiz kan vi konstatera att de inte i samma utstäckning har haft en liknande problematik som Portugal. I Schweiz var privata investerare med och finansierade två av de tre arenorna som ingår i undersökningen, vilket innebar att de eventuella ekonomiska riskerna spreds mellan olika aktörer samt att det offentliga inte behövde stå som huvudsaklig finansiär och bära den fulla ekonomiska risken.

Stadion Letzigrund var helt finansierad av offentliga medel och har, enligt vår information, hittills varit den arena med det mest framgångsrika idrottsliga arvet efter EM-slutspelet 2008. Arenan har det främsta World Stadium Index samt de bästa publiksiffrorna av de österrikiska och schweiziska arenorna. Endast de tre stora arenorna i Portugal har bättre publiksiffror. Till stor del på grund av sin löparbana har Stadion Letzigrund tillsammans med Stade de Genève arrangerat flest evenemang under 2010. Men löparbanan kan dock medverka till att de nuvarande hyresgästerna väljer att förlägga sina matcher till en annan arena inom ett par år. Man måste då hitta andra vägar för arenan att locka åskådare om man fortfarande vill ha förhållandevis höga publiksiffror.

6. Arenorna för de Afrikanska mästerskapen i fotboll

De första Afrikanska mästerskapen i fotboll (CAN) arrangerades 1957 och från och med 1968 arrangeras mästerskapen vartannat år. Sedan 1998 deltar 16 lag i turneringen. År 2010 beslöt Afrikanska fotbollskonfederationen (CAF) att mästerskapet från och med 2013 skall äga rum på udda år för på så vis undvika att turneringen arrangeras samma år som världsmästerskapet i fotboll för herrar.

Figur 6.1: Arenor för de Afrikanska mästerskapen i fotboll 2000-2010

Som tabellen ovan visar, har arrangörerna för de sex sista mästerskapen använt fyra-sex arenor – en skillnad mot Europamästerskapen i fotboll där också 16 länder deltar, men där Uefa har krav på att minst åtta arenor skall användas.

Finalarenorna för de senaste sex turneringarna har alla haft en kapacitet på över 45 000 och den genomsnittliga kapaciteten har varit på 58 000, vilket är jämförbart med det krav som Uefa ställer på en finalarena. Emellertid är genomsnittet för de minsta arenorna för de Afrikanska mästerskapen endast 19 500, vilket skiljer sig från Uefas minimumkrav på 30 000.

Både Tunisien och Egypten, värdar för mästerskapet 2004 respektive 2006, hade redan arenor tillgängliga och behövde inte göra några större investeringar inför mästerskapen. Tunisien arrangerade Medelhavsspelen 2001 och uppförde inför det mästerskapet Stade de 7 Novembre, numera National Stadium of Rades, som även fungerade som finalarena under Afrikanska mästerskapet 2004. Av de uppgifter vi har tillgängliga, var det endast Cairo International Stadium som inför mästerskapen 2006 genomgick betydande renoveringar. Dessa renoveringar kostade nästan 20 miljoner dollar.

För vissa av de andra värdländerna, Mali, Ghana och Angola har det varit något annorlunda. Det var nödvändigt och samtliga länder tog hjälp av Kina när dessa skulle uppföras.¹⁰³

Uppgifterna kring de sex arenorna som användes under CAN 2002 i Mali är knapphändiga. Det har varit lättare att få fram de huvudsakliga uppgifterna för arenorna som uppfördes inför 2008 års mästerskap i Ghana samt CAN 2010 i Angola.

Precis som nämns ovan, har Kina och kinesiska byggföretag uppfört arenor till det Afrikanska mästerskapet. De har även spelat en betydande roll i uppförandet av betydligt fler arenor runt om i Afrika. I förbindelse med biståndsprojekt på kontinenten har Kina uppfört arenor under 1970- och 1980-talet, vilka har kallats "Friendship Stadiums".¹⁰⁴ Efter några årtionden av stiltje har Kina på nytt, i samband med sina biståndsprojekt utomlands börjat uppföra arenor, inte bara i Afrika utan även andra delar av världen. Kinas intresse av att uppföra arenor utomlands gör det nödvändigt att inkludera Kina i rapporten.

Kapitel 8 kommer att handla mer om Kina och dess intresse i att uppföra arenor i Afrika och i andra delar av världen.

Afrikanska mästerskapet i fotboll i Ghana 2008

Två nya arenor uppfördes inför 2008 års mästerskap i Ghana medan två andra genomgick betydande reoveringar. Som figur 6.2 nedan visar, kostade Sekondi Takoradi Stadium och Tamale Stadium lika mycket att uppföra, nästan 39 miljoner dollar och de båda arenorna har även ungefär samma kapacitet.

Arenorna finansierades genom ett "soft loan" (lån med ränta under marknadskursen) från Kina¹⁰⁵ och det var det kinesiska företaget Shanghai Construction Co. Ltd. som slutligen uppförde arenorna.¹⁰⁶ Ett pågående anbudsförfarande för de två arenorna avbröts och kontraktet tilldelades utan ett anbudsförfarande till det kinesiska byggföretaget.¹⁰⁷ Det officiella uttalandet från Ghana framhåller att Shanghai Construction Co. Ltd. var mer lämpade för att färdigställa arenorna i tid samt att de inte skulle överskrida budgeten.¹⁰⁸ Sannolikt finns det även andra faktorer med i bilden som påverkade att det kinesiska företaget tilldelades kontraktet.

Accra Sports Stadium och Baba Yara Stadium var de två övriga arenorna som stod värd för matcher under 2008 års mästerskap. De båda arenorna användes redan vid CAN 1978 samt mästerskapet 2000, men genomgick inför 2008 års upplaga betydande reoveringar för en sammanlagd kostnad på nästan 57 miljoner dollar. Kina stod även bakom reoveringarna av Accra Sports Stadium och Baba Yara Stadium.¹⁰⁹

---

¹⁰³ <http://www.theafricareport.com/index.php/201007023293023/sports/china-the-master-stadium-builder-3293023.html>

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf p.40

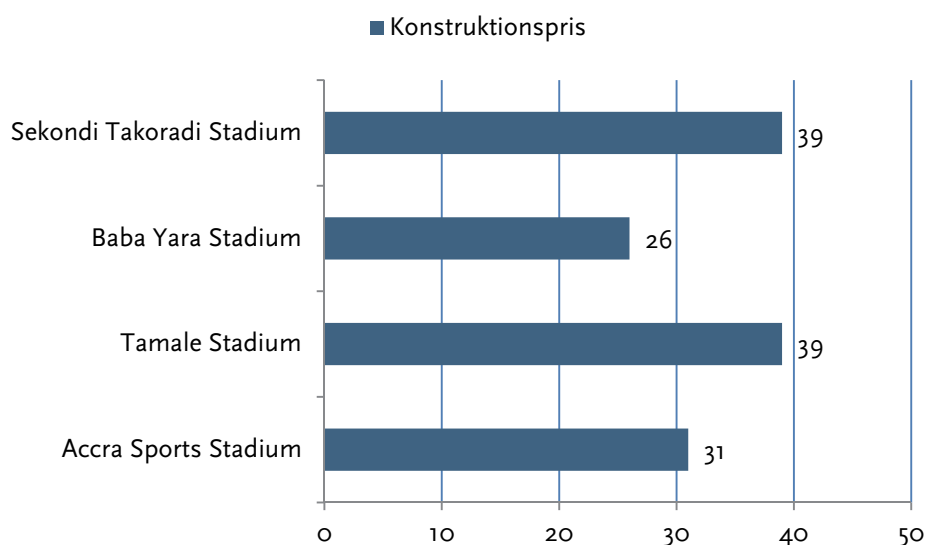
¹⁰⁶ <http://www.theafricareport.com/index.php/201007023293023/sports/china-the-master-stadium-builder-3293023.html>

¹⁰⁷ <http://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/NewsArchive/artikel.php?ID=225255>

¹⁰⁸ http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf p.40

¹⁰⁹ <http://www.theafricareport.com/index.php/201007023293023/sports/china-the-master-stadium-builder-3293023.html>

Figur 6.2: Konstruktionspris för arenorna för det Afrikanska mästerskapet 2008 (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

Det har varit svårt att få fram uppgifter kring respektive arenas åkådarantal. Ingen av arenorna har en egen hemsida, vilket inte heller vissa av fotbollslagen som använder arenorna har. De klubbar som faktiskt har en hemsida publicerar inte information kring publiksiffror.

Det ghananska fotbollsförbundet har på sin hemsida heller inte några uppgifter kring åkådarantalet i ligan och har också valt att inte svara på våra förfrågningar via mail. Emellertid har vi, genom desk research och genom artiklar från skrivna källor noterat att Tamale Stadium inte används i någon större utsträckning. Ministern för sport och ungdomsministeriet i Ghana, medger att arenan inte utnyttjas i någon större grad, men uttrycker en förhoppning om att skapa ett offentligt/privat partnerskap för att finna vägar som gör att arenan utnyttjas mer frekvent och på så sätt medverkar till att arenan genererar medel till att betala arenans underhåll.¹¹⁰

Avsaknaden av publikuppgifter omöjliggör ett upprättande av de båda arenornas World Stadium Index och eftersom arenorna är finansierade genom frikostiga lån från Kina, blir det även problematiskt att upprätta ett GNI Index över arenorna. Men om vi antar att Kina får tillbaka motsvarande summa som arenorna kostade, har både Tamale Stadium och Sekondi Takoradi Stadium, som tabell 6.3 visar, ett index på 1,22 – ett index som ingen annan arena uppförd för ett fotbollsmästerskap uppnår.

Indexen för de två andra ghananska arenorna är betydligt lägre, men i jämförelse med de fotbollsarenor som har uppförts inför fotbolls-VM 2002 och 2006 samt EM 2000-2008 är de båda arenornas index högt.

¹¹⁰ http://www.ghana.gov.gh/index.php?option=com_content&view=article&id=80%3Aministry-to-establish-boxing-gym-in-the-north&Itemid=171

Tittar man däremot på priset per plats för respektive arena, är priserna för samtliga fyra arenor ovanligt låga och framför allt för Accra Sports Stadium och Baba Yara Stadium. Det har rapporterats om tecken på att arenorna i Ghana är dåligt konstruerade¹¹¹, något som även har visat sig i Uganda¹¹² där Kina har uppfört minst en arena. Denna aspekt kommer att utvecklas i kapitel 8.

Tabell 6.1: Översikt över arenorna för det Afrikanska mästerskapet 2008

Namn	Kapacitet	Pris per plats (dollar)	GNI Index	Ägarskap
Accra Sports Stadium, Accra (GHA)	40 000	776	0,48	Offentligt
Tamale Stadium, Tamale (GHA)	20 000	1 950	1,22	Offentligt
Baba Yara Stadium, Kumasi (GHA)	40 500	638	0,40	Offentligt
Sekondi Takoradi Stadium, Sekondi-Takoradi (GHA)	20 000	1 950	1,22	Offentligt
Genomsnitt	30 125	1 328	0,83	-

Alla priser i 2010 års penningvärde

Afrikanska mästerskapet i fotboll 2010 i Angola

Precis som i fallet med Ghana har det varit svårt att finna fullständiga uppgifter kring arenorna i Angola, däribland publikuppgifter. De officiella hemsidor som finns tillgängliga och som förbund och klubbar tillhandahåller är dåligt uppdaterade och saknar uppgifter kring åskådartal.

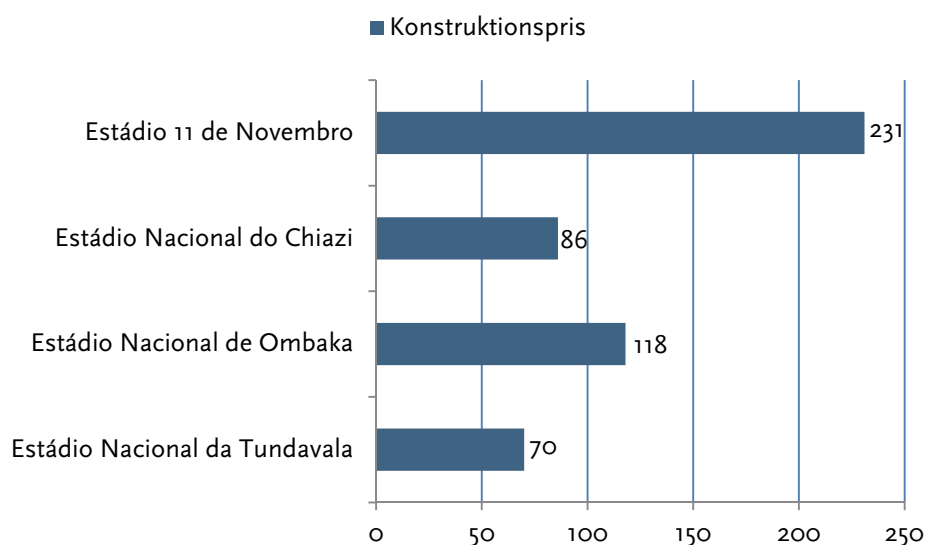
Emellertid har konstruktionspriset för de fyra arenor som uppfördes inför 2010 års mästerskap varit tillgängliga, och precis som i Ghana har kinesiska företag uppfört arenorna. De fyra arenorna i Angola kostade tillsammans drygt en halv miljard dollar att uppföra, vilket är en betydligt högre summa än vad Ghana genom frikostiga lån fick betala för de fyra arenorna som Kina uppförde för dem. Den sammanlagda kostnaden för arenorna i Angola kan jämföras med de summor som Österrike och Schweiz valde att investera inför EM 2008. En betydande skillnad är dock att Österrike och Schweiz fick fem arenor medan Angola endast fick fyra.

Ytterligare en noterbar skillnad mellan EM-turneringen 2008 och Afrikanska mästerskapet 2010 är det genomsnittliga priset per plats. Som figur 6.5 nedan visar, är priset per plats dyrare i Angola än Österrike och Schweiz och även arenorna i Ghana. Då Kina har uppfört både arenor i Angola och Ghana kan det ifrågasättas varför arenorna i Angola var så mycket dyrare.

¹¹¹ Nuttall, Ian. Kicking Off. Stadia July 2008

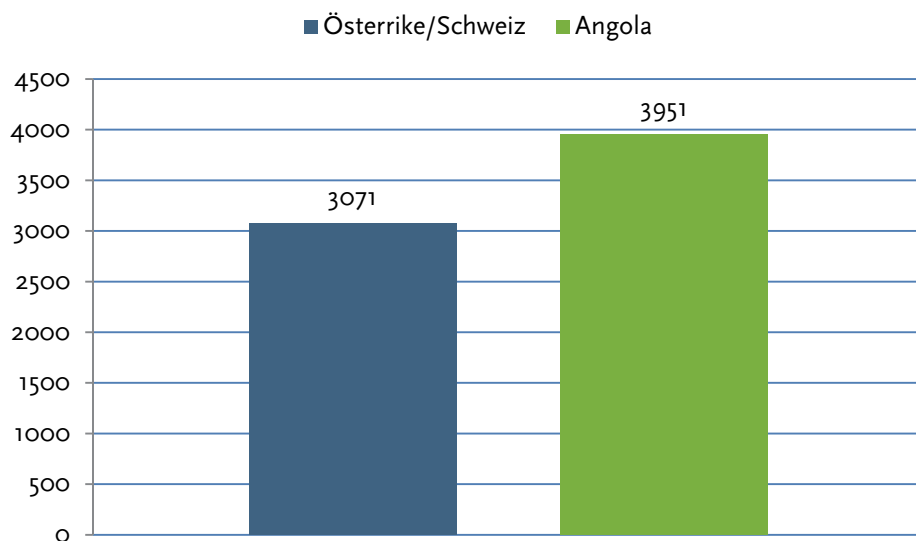
¹¹² http://www.aercafrica.org/documents/china_africa_relations/Uganda.pdf p.10

Figur 6.4: Konstruktionspris för arenorna för det Afrikanska mästerskapet 2010 (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

Figur 6.5: Genomsnittligt pris per plats CAN 2010 och EM 2008

Alla priser i 2010 års penningvärde

Kina har finansierat arenorna i Angola, vilket medverkar till att det precis som i fallet med Ghana blir metodologiskt problematiskt att mäta arenornas GNI Index i Angola då vi inte vet vad Kina får i utbyte och vilket värde det har. Men om vi väljer att bortse från den kinesiska inblandningen, har ingen av de arenorna som uppfördes till 2010 års mästerskap ett GNI Index på samma nivå som Tamale Stadium och Sekondi Takoradi Stadium. Emellertid är GNI indexen för arenorna i Angola fortfarande höga i jämförelse med majoriteten av de arenor som ingår vår studie.

Tabell 6.2: Översikt över arenorna för det Afrikanska mästerskapet 2010

Namn	Kapacitet	Pris per plats (dollar)	GNI Index	Ägarskap
Estádio Nacional da Tundavala, Lubango (ANO)	20 000	3 507	0,65	Offentligt
Estádio Nacional de Ombaka, Benguela (ANO)	35 000	3 369	0,62	Offentligt
Estádio Nacional do Chiazí, Cabinda (ANO)	20 000	4 320	0,80	Offentligt
Estádio 11 de Novembro, Luanda (ANO)	50 000	4 610	0,85	Offentligt
Genomsnitt	31 250	3 951	0,73	-

Alla priser i 2010 års penningvärde

Sammanfattning för arenorna för de Afrikanska mästerskapen i fotboll

Om Ghana respektive Angola skulle ha en reell möjlighet att få arrangera de Afrikanska mästerskapen i fotboll var nya arenor en nödvändighet. Det fanns ingen tillräcklig arenainfrastruktur i någon av länderna för att de skulle kunna stå som ensam arrangör till turneringen.

Även om de båda länderna "endast" uppförde eller renoverade fyra arenor, är det tveksamt om arenorna kommer att bli utnyttjade och om arenorna är ändamålsenliga för inhemska idrottsevenemang samt om en marknad existerar i de båda länderna för så pass stora arenor. Som studien tidigare har visat, har arenor i länder och marknader med större köpkraftsparitet svårigheter och det är därför sannolikt att samma problem finns i Ghana och Angola.

Båda ländernas välvilja att låta Kina uppföra arenorna bör också ifrågasättas. Vad får Kina i utbyte? Är det fördelaktigt för båda parter? Vad blir den slutgiltiga kostnaden? Vem skall betala de långsiktiga underhållskostnaderna för arenorna?

7. Arenorna för de kontinentala mästerskapen

Allafrikanska spelen

Allafrikanska spelen är ett kontinentalt mästerskap som arrangeras vart fjärde år och har ägt rum sedan 1965.¹¹³ Mästerskapen organiseras av Association of National Olympic Committees of Africa (ANOCA) samt the Union of African Sports Confederations (AASC).¹¹⁴

Abuja National Stadium, Abuja, Nigeria

Konstruktionspris: 426 miljoner dollar

Kapacitet: 60 491

Åskådare 2010: N/A

World Stadium Index: N/A

1973 stod Nigeria värd för Allafrikanska spelen för första gången. Till mästerskapet, som hölls i Surulere, Lagos uppfördes Lagos National Stadium. Innan spelen fanns det en debatt kring varför Abuja National skulle uppföras och varför man från offentligt håll inte renoverade arenan i Surulere, Lagos, i stället. Det fanns även frågetecken kring om det offentliga hade viljan och kunskapen i att underhålla den nya arenan Abuja då många byggnadsprojekt i Nigeria, däribland Lagos National Stadium har haft bristande underhåll.¹¹⁵

Farhågorna har besannats. Under 2011 har det framkommit att arenan, på grund av vanvård och bristande underhåll, är i akut behov av en renovering. Även andra arenor som användes under Allafrikanska spelen 2003 i Abuja har förfallit och är i behov av underhåll och renovering om de överhuvudtaget skall kunna användas på ett lämpligt vis igen.¹¹⁶

Abuja National Stadium kostade 426 miljoner att uppföra, vilket gör arenan till en av de dyraste i denna rapport. Bara Cape Town Stadium har i Afrika varit dyrare att uppföra. Även om inget har bevisats finns det uppgifter, enligt tidningen The Nigerian Voice, som menar att många av de miljonerna som påstås ha gått gick till uppförandet av arenan har hamnat i privata fickor¹¹⁷ och den totala konstruktionskostnaden skulle ha kunnat bli betydligt lägre.

Tabell 7.1: Översikt över Abuja National Stadium

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Kapacitet	Pris per plats (dollar)	GNI Index	Ägarskap
Abuja National Stadium	426 000 000	60 491	7 053	3,3	Offentligt

Alla priser i 2010 års penningvärde

¹¹³ <http://www.aag.org.za/background/index.shtml>

¹¹⁴ http://www.webcaa.org/eng/index.php?option=com_content&task=view&id=784&Itemid=35

¹¹⁵ <http://nigeriaworld.com/feature/publication/edobor/040903.html>

¹¹⁶ <http://www.thenigerianvoice.com/nvnews/47295/2/abuja-stadium-fading-away.html>

¹¹⁷ Ibid.

Priset per plats är som tabell 7.1 visar, förhållandevis högt. Det som emellertid är mer noterbart är arenans GNI Index – 3,3, vilket är överlägset det högsta GNI indexet i föreliggande rapport.

Man kan ifrågasätta varför de ansvariga myndigheterna kom fram till slutsatsen att uppföra en ny och väldigt dyr arena i ett land med uppenbara ekonomiska utmaningar. Trots att arenan i Surulere var i behov av betydande reoveringar har det varit mer hållbart, både ur en ekonomisk och också ur en drottslig synvinkel, att reovera den gamla arenan i stället för att investera 426 miljoner dollar i en ny som inte har ett realistiskt idrottsligt arv.

Flera nationella idrottsförbund, däribland fotbollsförbundet har valt att förlägga sina evenemang i andra delar av landet eftersom deras evenemang i Abuja har stora problem att locka åskådare.¹¹⁸ Det är uppenbart att endast ett fåtal personer har tjänat på att arenan har uppförts – och dessa personer är i en bredare mening inte den nigerianska idrottsrörelsen.

Precis som flertalet av de övriga arenorna i Afrika, har det varit problematiskt att få tillgång till information om publiksiffrorna för Abuja National Stadium. Men mot bakgrund av den information som finns tillgänglig är det sannolikt att det idrottsliga arvet är negativt och att arenans World Stadium Index tal är lågt.

Asiatiska spelen

Precis som Allafrikanska spelen, arrangeras Asiatiska spelen vart fjärde år. Spelen har arrangerats sedan 1951 och sedan 1982 står Olympic Council of Asia (OCA) som organisatör av spelen.¹¹⁹

Det har varit vissa svårigheter att få tillgång till kvalitativ data om de inkluderade arenorna. Då vi saknar den viktigaste informationen kring Rajamangala National Stadium, Bangkok i Thailand som uppfördes inför de Asiatiska spelen 1998 har vi valt att inte inkludera arenan i rapporten.

Hiroshima Big Arch, Hiroshima, Japan

Konstruktionspris: 73 miljoner dollar

Kapacitet: 50 000

Åskådare 2010: 288 976

World Stadium Index: 5,8

Hiroshima Big Arch uppfördes inför Asiatiska spelen 1994 och kostade drygt 73 miljoner att uppföra. Trots att arenan har en kapacitet på 50 000 var den inte en av de arenor som användes under fotbolls-VM i Korea/Japan 2002 vilket kan tyckas märkligt, men då Japan valde i stället att uppföra nio nya arenor.

---

¹¹⁸ <http://www.thenigerianvoice.com/nvnewsp/47295/2/pagenum1/abuja-stadium-fading-away.html#continue>

¹¹⁹ <http://www.ocasias.org/Council/History.aspx>

Arenans huvudsakliga hyresgäst är fotbollslaget Sanfrece Hiroshima. Det är också fotbollslaget som uteslutande bidrar till arenans publikunderlag under 2010. 288 976 åskådare kom till Hiroshima Big Arch för att se Sanfrece Hiroshimas samtliga 22 matcher på arenan.

Som tabell 7.2 nedan visar, är både konstruktionspriset och priset per platsförhållandevis lågt, vilket skall ses som positivt, men då vi inte vet underhållskostnaderna för arenan kan vi inte dra slutsatsen att det förhållandevis låga priset även resulterar i en årlig låg kostnad.

Även om arenan fyller ett lokalt idrottsligt behov, så är arenan för stor i förhållande till hur många åskådare som kommer till fotbollslagets matcher. Sanfrece Hiroshima skulle klara sig med en betydligt mindre arena, vilket indexet 5,8 visar på.

Khalifa International Stadium, Doha, Qatar

Konstruktionspris: 128 miljoner dollar

Kapacitet: 50 000

Åskådare 2010: 90 000

World Stadium Index: 1,8

Khalifa International Stadium uppfördes 2005 inför Asiatiska spelen 2006 och kostade nästan 130 miljoner dollar att uppföra. Arenan har, utöver de Asiatiska spelen, stått värd för matcher i Asiatiska mästerskapet i fotboll 2011 samt de Panarabiska spelen. Khalifa International Stadium kommer även att vara en av arenorna för VM i fotboll 2022 och vara friidrottsarenan om Qatar och Doha blir tilldelade de Olympiska sommarspelen 2020. Emellertid kommer arenan att genomgå betydande reoveringar inför VM 2022.

Arenan stod under 2010 endast värd för tio evenemang och hade totalt 90 000 åskådare, vilket får ses som en låg siffra i förhållande till arenans kapacitet på 50 000.

Även om vi inte har de exakta åskådartalen från 2011 tillgängliga, kan vi konstatera att åskådartalen för 2011 var bättre. Matcherna i Asiatiska mästerskapet i fotboll, som ägde rum på arenan lockade nästan 175000 åskådare och då arenan även stod värd för de Panarabiska spelen är det sannolikt att arenan under 2011 hade över 200 000 åskådare. Det är betydligt bättre än 90 000, men fortfarande inte tillfredsställande tal för en arena med en kapacitet på 50 000.

Det som är problematiskt för arenan är att den saknar en hyresgäst samt att få människor går på de evenemang som faktiskt äger rum på arenan. Från de tal vi har tillgängliga har Khalifa International Stadium ett av de lägsta World Stadium Index av de arenor som ingår i rapporten, vilket givetvis är ett mindre bra index. Ifrån denna information verkar det vara tveksamt om arenorna som uppförs inför VM 2022 kommer att inneha ett hållbart idrottsligt arv efter turneringen.

Guangdong Olympic Stadium

Konstruktionspris: 147 miljoner dollar

Kapacitet: 80 012

Åskådare 2010: N/A

World Stadium Index: N/A

Guangdong Olympic Stadium uppfördes som en del i Kinas kampanj för att erhålla de Olympiska sommarspelen 2008.¹²⁰ Arenan som kostade över 145 miljoner dollar att uppföra stod 2001 värd för The National Games of the People's Republic of China och tio år senare var man huvudarena för Asiatiska spelen.

För närvarande saknar arenan en hyresgäst, men det finns planer på att fotbollslaget Guangzhou Hengda, som spelar i Chinese Super League, i framtiden skall spela på arenan.

Efter Asiatiska spelen har endast uppvisningsmatcher i fotboll samt några musikevenemang ägt rum på arenan. Precis som kring Beijing National Stadium är det väldigt problematiskt att över huvud taget få tillgång till några siffror över hur många åskådare som under 2010 besökte arenan. Våra uppgifter tyder på att arenan arrangerade få evenemang under 2010 och att besökarna även var få i relation till arenans kapacitet.

Tabell 7.2: Översikt över arenorna för de Asiatiska spelen

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Kapacitet	Pris per plats (dollar)	Åskådare 2010	Evenemang 2010	World Stadium Index
Hiroshima Big Arch, Hiroshima (JPN)	73 470 000	50 000	1 469	288 976	22	5,8
Khalifa International Stadium, Doha (QAT)	128 399 001	50 000	2 568	90 000	10	1,8
Guangdong Olympic Stadium, Guangzhou (CHN)	146 601 949	80 012	1 832	N/A	N/A	N/A

Alla priser i 2010 års penningvärde

Panamerikanska spelen

Olympico João Havelnaga, Rio de Janeiro, Brasilien

Konstruktionspris: 200 miljoner dollar

Kapacitet: 46 931

Åskådare 2010: 561 812 (endast fotboll)

World Stadium Index: 12

2007 arrangerade Rio de Janeiro de Panamerikanska spelen. Inför spelen valde man från brasilianskt håll att dels göra mindre renoveringar på Estádio do Maracanã vilken användes som arena för invignings- och avslutningsceremonierna samt matcher i fotbollsturneringen, dels uppföra en

¹²⁰ http://www.architectureweek.com/2002/0501/design_1-1.html

helt ny arena, Estádio Olímpico João Havelange, som stod värd för friidrottstävlingarna samt matcher i fotbollsturneringen.

Arenan kostade drygt 200 miljoner att uppföra, vilket var långt över den ursprungliga budgeten som var på 60 miljoner dollar¹²¹ motsvarande drygt 70 miljoner dollar i 2010 års penningvärde.

Vi saknar uppgifter om hur många evenemang som ägde rum på arenan under 2010, men den huvudsakliga hyresgästen på arenan är fotbollslaget Botafogo de Futebol e Regatas. Även Clube de Regatas do Flamengo samt Fluminense Football Club spelade under 2010 vissa av sina matcher på Estádio Olímpico João Havelange då deras ordinarie hemmarena, Estádio Maracanã, var stängd på grund av renoveringar inför VM 2014.

Så vitt vi vet, kom det sammanlagt 561 812 åskådare till de tre lagens matcher varav 313 611 åskådare kom till Botafogo de Futebol e Regatas 21 matcher.¹²² Om man endast ser till de åskådartal vi har tillgängliga har Estádio Olímpico João Havelange ett World Stadium Index på 12, vilket är förhållandevis bra. Emellertid kommer sannolikt det sammanlagda åskådartalet sjunka när Estádio Maracanã står färdig eftersom Clube de Regatas do Flamengo samt Fluminense Football Club åter igen kommer att förlägga sina matcher dit.

Endast åskådartalet från Botafogo de Futebol e Regatas matcher ger ett index på blygsamma 6,7 och Estádio Olímpico João Havelanges GNI Index ligger på 0,4 vilket är jämförbart med vissa av de afrikanska arenorna. Arenan kommer att användas som friidrottsarena under de Olympiska sommarspelen 2016 i Brasilien.

Sammanfattning för de Panamerikanska spelen

Många av de arenor som uppfördes inför Panamerikanska spelen 2007, däribland Estádio Olímpico João Havelange, var nödvändiga om Rio de Janeiro över huvud taget skulle ha en möjlighet att arrangera spelen. Staden saknade en stor arena för friidrott och Estádio Olímpico João Havelange fyllde detta tomrum. Men friidrott är ingen stor åskådarsport i Brasilien och det är sannolikt att löparbanorna inte kommer att användas i en större utsträckning efter spelen – precis som många före detta olympiska arenor.

Inför OS kommer arenan genomgå renoveringar som är budgeterade att kosta över 52 miljoner dollar¹²³ och det är delstaten Rio Janeiro som åter igen skall stå för kostnaderna eftersom de som står som ägare till arenan.

Att arrangera Panamerikanska spelen var sannolikt ett medvetet steg från Brasiliens sida för att i ett längre perspektiv få möjligheten att kunna arrangera större internationella evenemang. Om det var

---

¹²¹

http://www.ceme.eefd.ufrj.br/ive/boletim/bive200707/imprensa/fsp/pdf_fsp/Abertura%20do%20Engenh%C2%A6o%20ressuscita%20tradi%C3%A7%C3%A3o.pdf

¹²² <http://www.worldfootball.net/spielplan/bra-serie-a-2010-spieltag/1/>

¹²³ http://urutau.proderj.rj.gov.br/rio2016_imagens/sumario/English/Per%20Theme/Volume%202/Theme_09.pdf p.23

en strategi, har den lyckats. Brasilien kommer nämligen att arrangera 2014 års världsmästerskap i fotboll samt de olympiska sommarspelen 2016.

Inför OS 2016 har arrangörerna budgeterat med en kostnad på drygt 3 miljarder - endast i arenor och idrottsfaciliteter¹²⁴ - och till VM i fotboll 2014 beräknar det Brasilianska fotbollsforbundet (CBF) att investeringarna i arenorna kommer att kosta upp emot 1,5 miljarder dollar.¹²⁵

4,5 miljarder dollar är betydande summa, en summa som endast hänför sig till arenor. Emellertid är det troligt att kostnaden för arenorna blir än större då en underbudgetering i samband med internationella idrottsevenemang är förhållandevis vanligt förekommande – och flera arenor som ingår i denna studie har blivit dyrare än vad som förutsågs i de ursprungliga ansökningarna.

Även om Brasiliens ekonomi de senaste åren har vuxit och att landets samlade köpkraftsparitet är den nionde största i världen,¹²⁶ lever ändå 24 procent av befolkningen under fattigdomsgränsen.¹²⁷ Inkomstskillnaden mellan fattiga och rika i landet är betydande¹²⁸ och att investera offentliga medel i internationella idrottsevenemang är troligen inte rätt väg att gå.

Samväldesspelen

Etihad Stadium

Konstruktionspris: 291 miljoner dollar

Kapacitet: 47 805

Åskådare 2010: 943 000

World Stadium Index: 19,7

Manchester visade genom sina ansökningar om att få arrangera OS 1996 samt 2000, att man hade ett tydligt och uttalat mål för att staden ville arrangera ett stort idrottsevenemang och med Samväldesspelen 2002 erhöll de till slut möjligheten att få arrangera ett stort internationellt idrottsevenemang.

Till spelen uppfördes City of Manchester Stadium som sedan sommaren 2011 på grund av sponsorrättigheter heter Etihad Stadium.¹²⁹ Arenan kostade 140 miljoner pund att uppföra, motsvarande 210 miljoner dollar och arenan stod värd för spelens invignings- och avslutningsceremonier samt friidrottstävlingarna. Efter det att spelen var över togs friidrottsbanorna bort och i stället uppfördes en mindre friidrottsarena med plats för 5 000 åskådare i närheten.

Etihad Stadium finansierades huvudsakligen av den brittiska regeringen samt genom UK Lottery Funding. Arenan ägs av Manchester stad och den huvudsakliga hyresgästen är fotbollsklubben Manchester City FC. Klubben betalar årligen 20 procent av sina bruttointäkter till Manchester stad.

¹²⁴ http://urutau.proderj.rj.gov.br/rio2016_imagens/sumario/English/Per%20Theme/Volume%202/Theme_09.pdf

¹²⁵ Stadionwelt. Stadionbau 2011. Die Stadien und Arenen der kommenden Sportevents. p. 22

¹²⁶ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html?countryName=Brazil&countryCode=br&regionCode=soa&rank=9#br>

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ <http://hdrstats.undp.org/en/indicators/67106.html>

¹²⁹ <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/14080388.stm>

Klubben har ett av de högsta publiksnitten i Premier League¹³⁰ ¹³¹ och 2010 kom 943 000 åskådare till arenan – en siffra som får ses som alldeles utmärkt.

Arenan används även som konsertarena under fotbollens sommaruppehåll och är en av Englands största. Emellertid stod arenan utan konserter under somrarna 2008-2010 då man medvetet valde att inte arrangera några konserter för att skydda gräsmattan och sedermera för att man valde att byta ut gräset.

Sommaren 2011 hölls åter igen konserter på arenan då Take That drog åtta fullsatta konserter.¹³² Med konserter åter igen på programmet har Etihad Stadium årligen över en miljon åskådare, vilket i rapporten är en jämförelsevis hög siffra.

National Stadium, Bukit Jalil, Kuala Lumpur, Malaysia

Konstruktionspris: 321 miljoner dollar

Kapacitet: 87 411

Åskådare 2010: N/A

World Stadium Index: N/A

Jawaharlal Nehru Stadium, Delhi, Indien

Konstruktionspris: 209 miljoner dollar

Kapacitet: 60 000

Åskådare: N/A

World Stadium Index: N/A

Utöver konstruktionspriset för National Stadium, Bukit Jalil saknar vi tillfredsställande information. Utifrån den information vi har tillgänglig, går det dock att konstatera, att Jawaharlal Nehru Stadium har ett ovanligt högt GNI Index, både i jämförelse med de två övriga arenorna som stått värd för Samväldesspelen samt majoriteten av övriga arenor inkluderade i studien.

Jawaharlal Nehru Stadium var huvudarena för 2010 års Samväldesspel i Delhi, Indien. Enligt den indiska riksrevisionen, Comptroller and Auditor General of India (CAG), var den totala kostnaden för spelen 4,1 miljarder dollar – en överskridning av den ursprungliga budgeten med 3,8 miljarder dollar. CAG konstaterar även att nettointäkterna för spelen stannade vid 38 miljoner dollar.

Orealistiska budgetar och förseningar var de huvudsakliga orsakerna till varför spelen blev dyrare än beräknat. Flertalet kontrakt för uppförandet av arenor och idrottsfaciliteter tilldelades felaktigt och frånvaron av anbuds-förfaranden resulterade i ökade konstruktionskostnader och en avsaknad av transparens.¹³³

---

¹³⁰ http://soccer.net.espn.go.com/stats/attendance/_/league/eng.1/year/2009/barclays-premier-league?cc=5739

¹³¹ http://soccer.net.espn.go.com/stats/attendance/_/league/eng.1/year/2010/barclays-premier-league?cc=5739

¹³² http://menmedia.co.uk/manchestereveningnews/tv_and_showbiz/s/1422687_take-that-tour-thats-a-record-breaker

¹³³ <http://idan.dk/Home/Nyheder/ao73delhizo10.aspx>

Nationalarenan i Kuala Lumpur samt arenan i Delhi har endast sina respektive landslag i fotboll som hyresgäst och även om vi inte har adekvat information är det inte troligt att de båda arenorna har en stor årlig publik tillströmning i relation till sin kapacitet eftersom det inte finns något större intresse för den inhemska fotbollen och landslaget varken i Indien eller i Malaysia.

Tabell 7.3: Översikt över arenorna för Samväldesspelen

Namn	Konstruktionspris (dollar)	Kapacitet	Pris per plats (dollar)	World Stadium Index	GNI Index
Etihad Stadium, Manchester (GBR)	290 998 579	47 805	6 087	19,7	0,17
National Stadium, Bukit Jalil, Kuala Lumpur (MAL)	321 169 597	87 411	3 674	N/A	0,26
Jawaharlal Nehru Stadium, Delhi (IND)	209 280 000	60 000	3 488	N/A	0,98
Genomsnitt	273 816 059	65 072	4 416	-	-

Alla priser i 2010 års penningvärde

Sammanfattning Samväldesspelen

Uppförandet av Etihad Stadium får ses som en framgång då arenan har haft ett positivt idrottsligt arv. En del i framgången är att man tog bort löparbanorna och lade till ytterligare bänkrader. Detta gjordes enligt Manchester City FC:s behov och önskemål då de 2003 flyttade från sin före detta hemmarena Maine Road till Etihad Stadium.

Flytten medverkade till att klubben ökade sin publikkapacitet från drygt 35 000 till nästan 48 000 åskådare. Arenans publiksiffror från 2009/10 tyder på att det publikmässigt går bra för arenan och då Manchester City FC har fått ny ägare, har klubben även förbättrat sin prestation på planen.

Klubbens sportsliga succé och möjligheten att arrangera konserter, kommer sannolikt att resultera i en publikökning. Emellertid skall klubbens succé ses i ljuset av att klubben går med stora förluster och upprätthålls ekonomiskt av sin ägare. Totalt sett gör klubben och arenan stora förluster.

De två övriga arenorna saknar en publikdragande fast hyresgäst, vilken är huvudorsaken till varför de två arenorna har det problematiskt. Det är inte tillräckligt för en arena att arrangera ett stort internationellt mästerskap vart tredje till femte år – mer högprofilerade, återkommande evenemang är nödvändiga.

8. Kina och den kinesiska arenadiplomatin

Precis som nämns ovan i kapitel 6 har Kina och kinesiska byggföretag uppfört ett flertal arenor i Afrika. Enligt The Africa Report hade Kina fram till våren 2010 uppfört 52 arenor i Afrika¹³⁴ och enligt våra efterforskningar går det för närvarande att finna kinesiska arenor i närmare 30 afrikanska länder. Men fler arenor är under konstruktion och Kinas intresse i att uppföra arenor stäcker sig inte bara till Afrika. Arenor som Kina har uppfört går att finna i Centralamerika, Karibien, Oceanien samt länder i Asien.

Finns det någon bakomliggande förklaring?

Kina har som så många andra länder, olika former av biståndsprojekt i utvecklings- och NIC-länder och Kina prioriterar i sitt biståndsarbete sex huvudsakliga områden; jordbruk, industri, ekonomisk infrastruktur, utbildning, hälso- och sjukvård samt offentliga faciliteter.¹³⁵

Uppförandet av idrottsfaciliteter ingår tillsammans med uppförandet av offentliga byggnader, sjukhus, kulturarenor samt upprättandet av brunnar för vattenförsörjning¹³⁶ i biståndsområdet offentliga faciliteter. Utöver att man arbetar utifrån olika områden erbjuder Kina olika former för hur man förmedlar sitt bistånd. Den form av biståndsförmedling som Kina huvudsakligen erbjuder när det kommer till uppförandet av arenor går under namnet "complete projects" – kompletta projekt.

Vid kompletta projekt uppförs de kinesiska arenorna i respektive mottagarland med hjälp av ekonomiska resurser från Kina i form av bidrag eller räntefria lån. Utöver att Kina står som huvudsaklig finansiär för arenorna, är det en betydelsefull aspekt att Kina också är ansvarig för hela processen - från planeringsstadiet till dess att arenan står klar.¹³⁷ Detta betyder att man från kinesiskt håll organiserar och är ansvarig för förstudier, design, konstruktion, förmedlar kinesisk utrustning, material samt sänder ingenjörer och teknisk personal för att leda och organisera projektet. Fram till slutet av 2009 hade Kina genom att erbjuda arenor i form av biståndsprojekt uppfört 85 arenor.¹³⁸

Ytterligare en betydelsefull aspekt som är viktig att framhäva är den policy som kinesiskt ekonomiskt bistånd och teknisk assistans vilar på.¹³⁹ Utifrån den menar Kina att stödet till andra länder grundar sig på jämlikhet och ömsesidiga fördelar, samt att man från kinesiskt håll respekterar varje biståndslands suveränitet och att man vid ekonomiskt stöd och teknisk assistans aldrig ställer några motkrav – "no strings attached".¹⁴⁰

---

¹³⁴ <http://www.theafricareport.com/index.php/201007023293023/sports/china-the-master-stadium-builder-3293023.html>

¹³⁵ http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-04/21/c_13839683_10.htm

¹³⁶ http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-04/21/c_13839683_12.htm

¹³⁷ http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-04/21/c_13839683_6.htm

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-04/21/c_13839683_17.htm

¹⁴⁰ Ibid.

Den kinesiska policyn har medverkat till att Kina inte har tagit hänsyn till de politiska förhållandena i olika länder och i länder med tveksamt politiskt styre, vilket har medfört kinesiska arenor går att finna i t.ex. Ekvatorialguinea och Zimbabwe.

Även om kinesiska arenor fram till slutet av 2009 endast stod för drygt 4 procent av Kinas kompletta projekt utomlands¹⁴¹ samt att det från officiellt håll inte finns några motkrav från Kinas sida, framkommer det ett mönster när man studerar de olika kinesiska arenoprojekten utomlands, ett mönster som tyder på att Kina både har ekonomiska och politiska mål som de vill uppnå genom sina arenoprojekt.

Ekonomiskt sett har det i samband med uppförandet av arenor slutits frihandelsavtal^{142 143}, vilket sägts ha gynnat både Kina och respektive mottagarland. Emellertid har det funnits och finns farhågor om att de kinesiska varorna och de kinesiska entreprenörerna skall medverka till att konkurrera ut de inhemska varorna och arbetstillfällena.^{144 145} Ytterligare en ekonomisk aspekt är att Kina i samband med arenaavtal även har slutit avtal med respektive mottagarland om tillgång till landets naturresurser.^{146 147} Tillgången på naturresurser är oerhört betydelsefull, då en stor del av Kinas befolkning har fått en förbättrad levnadsstandard och ett större ekonomiskt utrymme, vilket har medverkat till en ökad förbrukning av både energi och konsumtionsvaror.

Utöver det övergripande politiska målet, om att Kina har för avsikt att öka sitt politiska inflytande¹⁴⁸ och få ett internationellt erkännande, är frågan om ett enat Kina – ”One-China Policy” det politiska mål som främst går att urskilja kring Kinas intresse i att uppföra arenor utomlands. Flera fall indikerar på att Kina, trots att de officiellt framhåller att de inte lägger sig i politiska angelägenheter och stället motkrav på mottagarlandet, har ställt krav på att mottagarlandet skall avbryta sina diplomatiska förbindelser med Taiwan om nya arenor skall uppföras.^{149 150 151 152}

Men har de kinesiska arenorna någon betydelse för den inhemska idrotten? Är det möjligt att se att uppförandet av arenor har påverkat idrotten i respektive land?

För idrotten i stort är det problematiskt att ge något entydigt svar. Vad gäller själva idrottsutövandet i respektive land där Kina har uppfört arenor, kan vi genom vår undersökning varken se om idrottsutövandet har ökat eller ej. Då Kina huvudsakligen har uppfört stora arenor, är det sannolikt

---

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² <http://www.thefootballramble.com/blog/entry/china-why-costa-rica>

¹⁴³ http://www.uschina.usc.edu/w_usct/showarticle.aspx?articleID=17566&AspxAutoDetectCookieSupport=1

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ <http://www.theatlantic.com/international/archive/2011/09/in-africa-an-election-reveals-skepticism-of-chinese-involvement/245832/>

¹⁴⁶ <http://en.radio86.com/china-past-and-present/government-and-country/friendship-and-development-chinas-stadium-building-pro>

¹⁴⁷ Nuttall, Ian. Kicking Off. Stadia July 2008

¹⁴⁸ <http://en.radio86.com/china-past-and-present/government-and-country/friendship-and-development-chinas-stadium-building-pro>

¹⁴⁹ http://www.uschina.usc.edu/w_usct/showarticle.aspx?articleID=17566&AspxAutoDetectCookieSupport=1

¹⁵⁰ <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2056147,00.html>

¹⁵¹ <http://www.thefootballramble.com/blog/entry/china-why-costa-rica>

¹⁵² <http://archives.pireport.org/archive/2008/July/07-16-ft.htm>

att dessa arenor framför allt har gynnat elitidrotten, vilket främst har visat sig genom att flertal länder tack vare kinesiska arenor har kunnat stå värd för internationella eller kontinentala idrottsevenemang. Som figur 8.1 visar nedan, har vi funnit att tio idrottsarrangemang hittills har arrangerats på kinesiska arenor. Majoriteten av evenemangen har ägt rum i Afrika, främst Afrikanska mästerskapen i fotboll, men Kina har även medverkat till att bland annat Fiji, Sri Lanka samt karibiska öar har kunnat stå värd för idrottsevenemang.

Tabell 8.1: Översikt över idrottsevenemang på kinesiska arenor

Evenemang	Land	År
Afrikanska mästerskapen i fotboll	Mali	2002
Stillahavsspelen	Fiji	2003
Stillahavsspelen	Cooköarna	2007
Världsmästerskapet i cricket	Antigua & Barbuda, Bahamas, Dominica, Grenada, Jamaica och Saint Lucia	2007
Afrikanska mästerskapen i fotboll	Ghana	2008
Sydostasiatiska spelen	Laos	2009
Afrikanska mästerskapen i fotboll	Angola	2010
Världsmästerskapet i cricket	Sri Lanka	2011
Allafrikanska spelen	Moçambique	2011
Afrikanska mästerskapen i fotboll	Ekvatorialguinea/Gabon	2012

År 2007 arrangerades världsmästerskapet i cricket av den Västindiska federationen.¹⁵³ Flertalet av länderna saknade vid tidpunkten tillfredställande arenor för att arrangera turneringen och det var därmed nödvändigt att uppföra nya arenor. Hjälpen kom från Kina och flera av arenorna som användes under mästerskapet uppfördes med kinesisk hjälp.

Premiärministern på Antigua & Barbuda, framhöll att Kina var medvetna om att landet saknade ekonomi för att uppföra Vivian Richards Cricket Ground och att arenans förverkligande inte hade varit möjlig utan hjälp från Kina.¹⁵⁴

Världsmästerskapet i cricket 2011 arrangerades av Sri Lanka och återigen uppförde Kina en VM-arena, Mahinda Rajapaksa International Stadium - och trots att arenan invigdes så sent som 2010 har det lankesiska cricketförbundet inte råd att underhålla arenan och arenan har överlämnats till den lankesiska armén.¹⁵⁵

¹⁵³ Antigua and Barbuda, Barbados, Dominica, Grenada, Jamaica, Montserrat, the then St Kitts-Nevis-Anguilla, Saint Lucia, St Vincent and Trinidad and Tobago

¹⁵⁴ <http://en.radio86.com/china-past-and-present/government-and-country/friendship-and-development-chinas-stadium-building-pro>

¹⁵⁵ <http://www.insidethegames.biz/commonwealth-games/2018/14786-army-take-over-control-of-hambantota-stadium>

Den ekonomiska problematiken kopplad till Mahinda Rajapaksa International Stadium är sannolikt inte det enda fall där det finns ekonomiska problem kopplade till en kinesisk arena. Även om flertalet av arenorna som uppförs av Kina är en gåva, eller finansieras genom räntefria lån, tillkommer det underhållskostnader när arenan står färdig. Underhållskostnader som inte alltid kanske prioriteras (se Abuja National Stadium) eller kan betalas, vilket kan medföra till att arenan förhållandevis snabbt mister sitt syfte och inte kan användas för idrottsliga ändamål.

Ytterligare problem har framkommit med de kinesiska arenorna. Som nämns i kapitel 6, har vissa av arenorna varit dåligt konstruerade,¹⁵⁶ ¹⁵⁷ något som även har visat sig på andra byggnader¹⁵⁸ uppförda av Kina, trots att Kina officiellt framhåller att man använder material och produkter av högsta kvalitet.¹⁵⁹ Fifa har uppmärksammat problematiken och enligt tidningen Stadia framförde Fifa att Kamanyola Stadium i Demokratiska republiken Kongo hade allvarliga brister i säkerheten och att man skulle stänga arenan för alla internationella matcher om inte påtagliga förbättringar på arenan gjordes.¹⁶⁰

Kina fortsätter att uppföra arenor och siffran över arenor som har blivit uppförda genom kinesisk involvering har passerat hundra. Länder som väntar på att Kina skall färdigställa arenaprojekt är bland andra Algeriet, Kap Verde samt Kamerun.

---

¹⁵⁶ Nuttall, Ian. Kicking Off. Stadia July 2008

¹⁵⁷ http://www.aercafrica.org/documents/china_africa_relations/Uganda.pdf p.10

¹⁵⁸

<http://www.aljazeera.com/Opinion%20Editorials/2011/April/4%2000/The%20New%20Imperialism,%20China%20in%20Angola%20By%20Rafael%20Marques%20de%20Morais.htm>

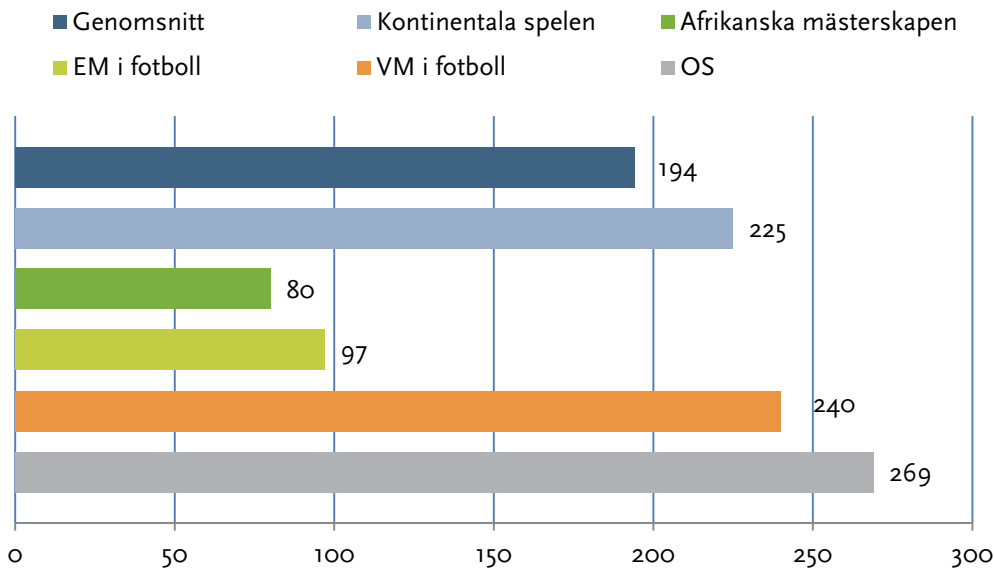
¹⁵⁹ http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-04/21/c_13839683_7.htm

¹⁶⁰ Nuttall, Ian. Kicking Off. Stadia July 2008

9. Analys

Rapporten visar på att de 74 arenorna som har uppförts för ett större idrottsevenemang har kostat närmare 14,5 miljarder dollar. Den sammanlagda kostnaden för arenor är dock större eftersom vi inte har räknat med kostnaderna för de mindre renoveringarna som har gjorts i samband med ett större idrottsevenemang.

Figur 9.1: Konstruktionspris (miljoner dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

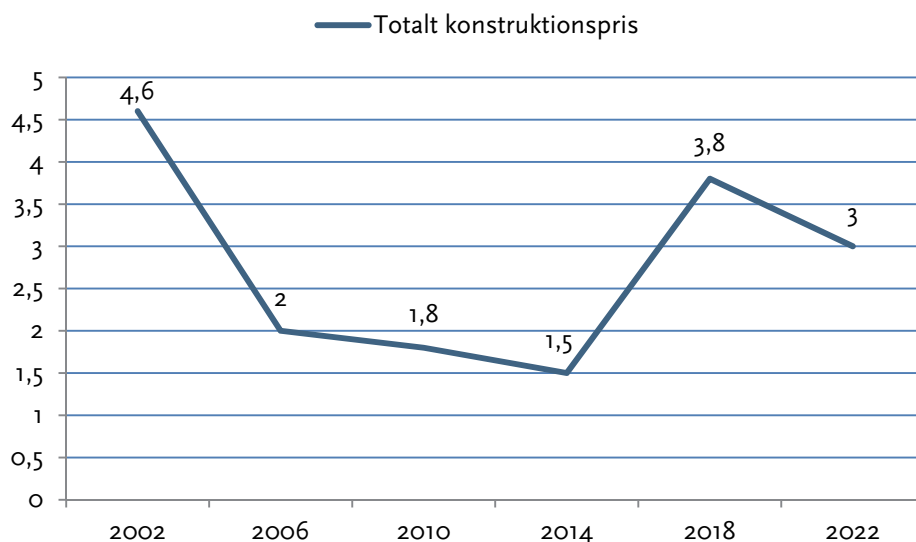
Inte helt oväntat är en olympisk arena i genomsnitt dyrast att uppföra – drygt 269 miljoner dollar. Utöver detta, är det nödvändigt för ett värdland och en värdstad att uppföra flera idrottsfaciliteter. Rio de Janeiro som är värd för 2016 års spel, har en arenabudget på 3 miljarder dollar, men kostnaderna kommer sannolikt att bli högre då arenabudgetar tenderar att överskridas.

Precis som Rio de Janeiro har Qatar en arenabudget inför fotbolls-VM 2022 på 3 miljarder dollar och näst efter en OS-arena är arenor för VM i fotboll i genomsnitt dyrast att uppföra. Dock är en VM-arena dyrast om man ser till priset per plats.

Den huvudsakliga bakgrunden till de förhållandevis höga kostnaderna för en VM-arena är de arena-krav som Fifa ställer. Nya och betydande renoveringar på arenor är ofta en nödvändighet och i genomsnitt kostar en VM-turnering 2,8 miljarder dollar endast i arenainvesteringar. Som figur 9.2 visar, drar världsmästerskapet i Korea/Japan markant upp snittet, vilket har sin huvudsakliga förklaring i mästerskapets 19 nya eller renoverade arenor. Emellertid kommer snittet i stort sett att vara konstant om respektive värdland för de tre kommande VM-turneringarna inte överskrider de budgetar för investeringar i arenor som de har fastlagt. Troligen är det sannolikt att så inte blir fallet.

Studien har visat på att det inte är ovanligt att den ursprungliga budgeten överskrids och att arenorna blir dyrare än beräknat. Enligt källor, överskred Sydafrika sin budget markant och arenorna blev 16 gånger dyrare än beräknat.

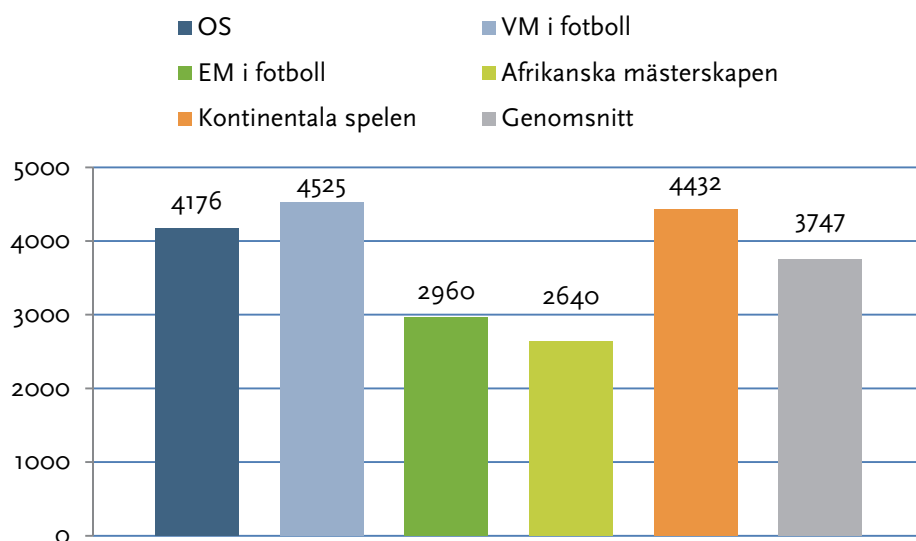
Figur 9.2: Totalt konstruktionspris för VM-arenorna 2002-2022 (miljarder dollar)

Alla priser i 2010 års penningvärde

Har man som land eller stad för avsikt om att ansöka om ett stort idrottsevenemang, men inte vill investera närmare 3 miljarder i arenor, kan ett kontinentalt mästerskap i fotboll vara ett alternativ. Både arenorna för de Afrikanska mästerskapen i fotboll samt EM i fotboll har det lägsta genomsnittliga konstruktionspriset och är i förhållande till studiens övriga arenor billiga att uppföra. Som tabell 9.3 visar, har man även ett genomsnittligt lågt pris för per plats, vilket också är under det generella genomsnittet.

Figur 9.3: Genomsnittligt pris per plats

Emellertid säger inte priset så mycket om vad arenans idrottsliga arv kommer att bli. Den slutsats vi kan dra, är att det inte finns något samband mellan konstruktionspris och det idrottsliga arvet av studiens inkluderade arenor.

Andra faktorer är mer avgörande och som studien har visat, behöver en billig arena inte nödvändigtvis innebära att kostnaden blir billig i ett långsiktigt perspektiv.

Vissa arenor har haft betydande problem efter det att de har varit värd för ett stort idrottsevenemang – både dyra och billiga arenor. Avsaknaden av en fast hyresgäst redan från början samt svaga publiksiffror är några av de huvudsakliga anledningarna till varför vissa arenor har haft ekonomiska problem och varför flertalet har ett negativt idrottsligt arv.

Problemen är strukturella och flera arenor kan varken idrottsligt eller ekonomiskt ses som hållbara. Behöver det vara så här? Vad kan man göra annorlunda?

Idealet och den önsvärda situationen är att alla arenor har bestående arv och även efter ett mästerskap blir utnyttjade i en hög utstäckning. Emellertid är verkligheten annorlunda. Men det är av betydelse att inte lägga all skuld på en enskild aktör.

En av aktörerna som innehar en avgörande roll och som har ett betydande ansvar, är de internationella idrottsfederationerna. De är sannolikt medvetna om problematiken, men de har ännu inte tagit ett uttalat större ansvar. Fler arenor kommer att uppföras och det finns en överhängande risk att fler arenor kommer att stå tomma i relation till sin kapacitet.

Om de internationella och kontinentala idrottsfederationerna verkligen har för avsikt att ett OS, VM eller EM skall vara gynnsamt för respektive värdland ur ett idrottsligt och ekonomiskt hållbarhets-hänseende, finns det delar i de internationella idrottsorganisationernas urvalsprocess som bör förbättras. Idrottsfederationerna bör vara mer noggranna och precisa när man utser värdland och bör i en högre utsträckning tilldela evenemang till länder och städer som har en realistisk möjlighet att omsätta den korta tidsperiod som ett mästerskap varar till ett långsiktigt efterbruk av mästerskapets arenor. Det är ovanligt att ett idrottsevenemang i sig själv skapar ett långvarigt intresse om inte intresset fanns där innan mästerskapet och även om arenorna blir utnyttjade i en hög utsträckning under själva idrottsevenemanget kommer de sannolikt bli underutnyttjade när vardagen åter kommer.

Ett problem med en sådan lösning är att väldigt få länder, om de antar ovanstående resonemang, skulle ha möjligheten att arrangera ett stort idrottsevenemang eftersom få länders befolkning har ett sådant brett idrottsintresse som skulle kunna medverka till att arenorna i acceptabel utsträckning blir utnyttjade av både utövare och åskådare. De stora idrottsevenemangen skulle i stort sett få arrangeras i samma städer, något som ingen av de internationella idrottsfederationerna har något intresse av. Denna utmaning skulle kunna lösas genom samarrangerade evenemang eller flexibla krav för arenor – men detta scenario verkar inte vara av intresse för idrottsfederationerna som ofta kan välja mellan flera ansökningar.

Man skulle kunna lösa de nuvarande arenaproblemen genom en reduktion av de uppblåsta arena-kraven som de internationella och kontinentala idrottsfederationerna för närvarande har. En reduktion innebär inte lägre säkerhetskrav, utan snarare kapaciteten och hur många arenor som skall användas för att arrangera ett evenemang.

När ett land som Portugal framhåller att man skall uppföra eller totalrenovera tio arenor bör man från Uefas sida ifrågasätta detta val och göra det klart att endast åtta arenor är nödvändiga samt att erfarenheterna från tidigare evenemang tyder på att tio stora arenor sannolikt kommer att stå underutnyttjade i ett långsiktigt perspektiv. Men denna kontrollmekanism och granskning finns inte i nuläget och ett stort ansvar för att avgöra om arenorna kommer att användas i framtiden eller ej, ligger på dem som finansierar respektive arena – politikerna som ofta har förhoppningar och saknar realistiska data för hur mycket en arena och olika evenemang kommer att kosta på lång sikt och hur arenan kommer att användas.

Stora internationella idrottsevenemang skulle också i högre utsträckning kunna samarrangeras mellan länder. Varför skulle det inte vara möjligt att VM arrangerades av tre-fyra länder? När får vi uppleva att ett OS delas mellan två värdländer? Givetvis kommer vissa problem att uppstå, men dessa problem borde vara enklare att lösa än de problem som finns efter det ett mästerskap över. Men sådana problem är små i jämförelse vilka summor värdländer skulle kunna spara på både kort och lång sikt. Och om det är möjligt för Qatar, för närvarande på 88:e plats på Fifas världsranking¹⁶¹ - att arrangera ett VM i fotboll, borde det inte vara så svårt att lösa problemen som skulle kunna uppstå med tre-fyra värdländer.

Emellertid är det inte bara idrottsorganisationernas fel att flertalet arenor står tomma. Givetvis vilar det också ett ansvar på de länder och städer som ansöker om att få arrangera ett stort idrottsevenemang eftersom det huvudsakligen är de som slutligen skall stå för notan. Städer och länder bör visa en större medvetenhet kring vad ett stort evenemang egentligen innebär och bör ha ett mer långsiktigt perspektiv och vara mer inriktade på vad som skall ske efter evenemanget är över. Flera städer och länder verkar i sin iver över att få stå värd för ett idrottsevenemang ha ett alltför kortsiktigt perspektiv och har sannolikt inte tänkt över vilka negativa konsekvenser som ett mästerskap kan medverka till. Som studien visar, har ett flertal städer fått betala ett betydande pris för ogenomtänkta beslut och flertalet arenor har till och med varit ute till försäljning på grund av bristen på självinsikt och medvetenhet från städernas sida. Men det är städer, som trots att de var medvetna om de potentiella riskerna och som ville minimera dem, som står med tomma arenor. Kapstaden hade för avsikt att använda en redan existerande arena till fotbolls-VM 2010, men efter påtryckningar från den sydafrikanska regeringen och Fifa var man tvungen att uppföra en ny.

Paradoxalt nog är Cape Town Stadium den dyraste arenan, efter Nissan Stadium i Japan, som har uppförts inför ett VM – mer än 535 miljoner dollar och efter VM har den varit en av arenorna med störst problem. Sannolikt finns det fler fall där städer, efter yttre påtryckningar har känt sig tvungna att uppföra en arena som de egentligen inte behöver, men lockelsen över att få stå som värd för ett

---

¹⁶¹ <http://www.fifa.com/worldranking/rankingtable/index.html>

stort idrottsevenemang blir alltför stor för att man skall ha mod att stå emot de yttre påtryckningarna.

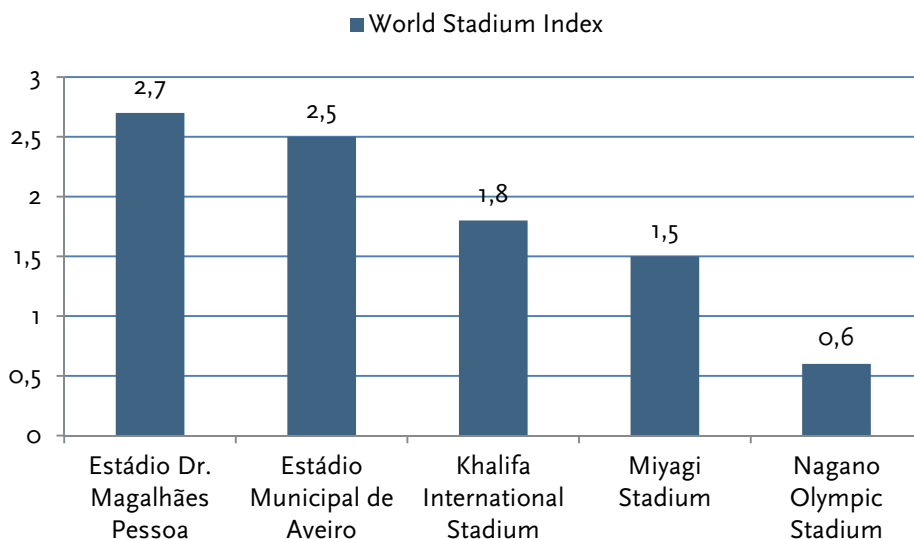
Från ländernas och städernas sida borde man bli bättre på att bygga efter sina egna nationella och lokala idrottsliga behov och därefter kan idrottens organisationer avgöra om det är rimligt att placera ett idrottsevenemang i landet. Detta skulle dels medverka till att idrotten faktiskt använder arenorna efter evenemanget, dels leda till en sådan situation att arenorna även lockar åskådare då det inte finns någon överetablering av arenor i länder eller städer.

Eftersom offentliga myndigheter verkar upprepa samma problem med en överdriven undervärdering av konstruktionspriserna från första budgivningsfasen till själva konstruktionsfasen och har orealistiska planer för det idrottsliga och ekonomiska arvet, kvarstår den besvärande frågan – vem tjänar på att uppföra alla dessa arenor trots att det finns gedigna bevis för att det finns problem kopplade till evenemangens arv?

Förlorarna och vinnarna

Portugal har som nedanstående tabell visar två arenor med bland de fem sämsta arenorna i World Stadium Index, vilket förstärker tanken om att ett delat mästerskap med sitt grannland är att föredra framför tomma arenor och en överetablering av arenor.

Figur 9.4: World Stadium Index – de fem sämsta

Gemensamt för samtliga fem ovanstående arenor är, precis som indexen visar, att de har haft betydande problem med att locka åskådare från och med det att respektive idrottsevenemang är över. Samtliga index är mindre bra och ett bevis på hur det idrottsliga arvet kan se ut när inte ett lokalt idrottsligt behov finns närvarande.

Trots att idrottsorganisationer, länder och städer har en del att fundera över för att man i framtiden skall undvika tomma arenor och ekonomiska problem finns det arenor, som har uppförts för ett

stort idrottsevenemang, som det har gått bra för och som även efter evenemanget har haft ett positivt idrottsligt arv.

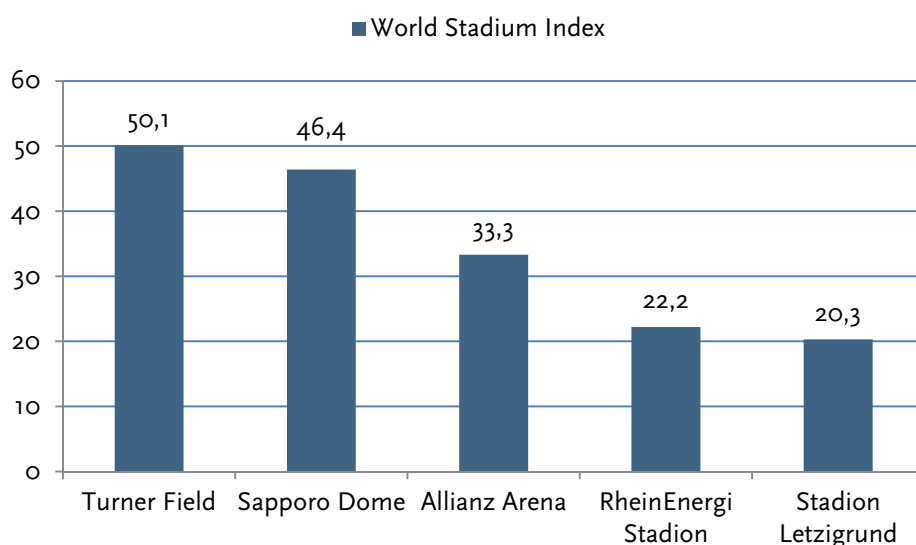
Populära basebollag har medverkat till framgången för både Turner Field i Atlanta och Sapporo Dome i Japan. De båda basebollagen har emellertid inte högre publiksnitt än majoriten av de tyska lag som spelar på 2006 års VM-arenor, men eftersom basebollen spelar över 70 matcher per säsong, resulterar detta i att det samlade åskådartalet för Turner Field och Sapporo Dome per säsong är högt.

I Atlanta hade man en klar idé över vad man skulle göra med sin huvudarena efter OS och till stor del tack vare att man reducerade arenans kapacitet samt anpassade den till lokala idrottsliga behov, har man fått ett framgångsrikt idrottsligt arv.

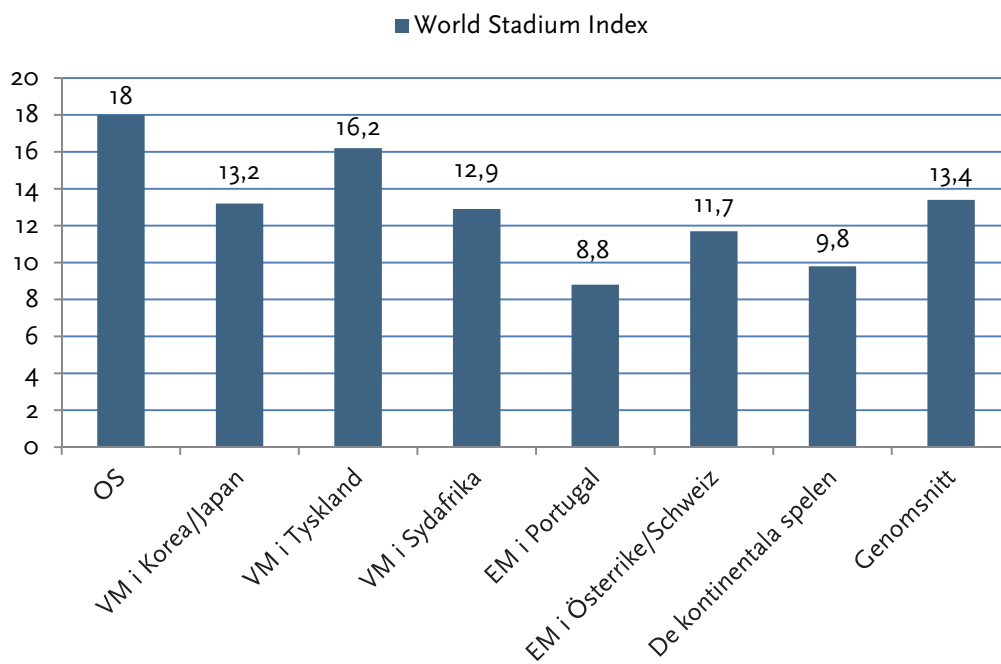
2006 års VM i Tyskland är det enda stora internationella idrottsevenemanget som har lyckats få med två arenor på topp 5. Framför allt Allianz Arena i München har ett imponerande index. Framgången förklaras i att FC Bayern München är ett nationellt och europeiskt topplag som har ett imponerande genomsnitt, men man får inte glömma att TSV 1860 München också har en del i arenans framgång.

Tyska Bundesliga hade redan innan VM ett bra publiksnitt, vilket garanterade att arenorna även efter VM skulle vara välfyllda och att det har gått bra för majoriteten av de tyska arenorna är således inte överraskande. Trots de goda indexen för de tyska arenorna, har inte VM-turneringen 2006 det bästa genomsnittliga indexet av inkluderade idrottsevenemang. I stället är det de olympiska arenorna, huvudsakligen tack vare Turner Field, som bidrar till att de olympiska arenorna har det högsta genomsnittet. Troligen hade det sett annorlunda ut, om vi hade haft tillgång till data från Atatürk Olympic Stadium och Beijing National Stadium.

Figur 9.5: World Stadium Index – de fem bästa

Figur 9.6: World Stadium Index - genomsnitt

10. Framtiden

Studien har visat på att flera arenor har haft ett tämligen problematiskt idrottsligt arv efter det att de har stått värd för ett stort internationellt idrottsevenemang. Men trots att det finns fall att dra lärdom av, är det sannolikt att det kommer uppföras fler arenor som kommer att stå halvtomma.

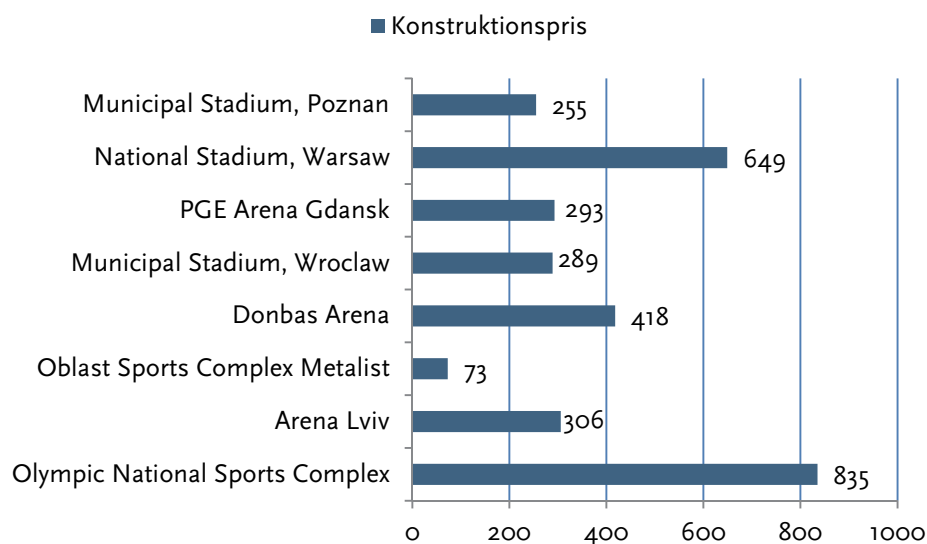
2012 är ett stort idrottsår och ett stort idrottsår betyder att stora arenor har uppförts. De största idrottsevenemangen under 2012 är huvudsakligen Europamästerskapet i EM i Polen och Ukraina samt de olympiska sommarspelen i London. Hur kommer framtiden se ut för de arenor som har blivit uppförda till sommarens stora idrottsevenemang?

Europamästerskapet 2012 i Polen/Ukraina

Till sommarens EM i fotboll kommer åtta arenor att användas - fyra i vart land. Två arenor i Ukraina stod färdiga redan under 2009 medan majoriteten av resterande arenor i både Polen och Ukraina blev färdiga under 2011. Utöver Oblast Sports Complex Metalist och Donbas Arena i Ukraina är resterande arenor som skall användas under EM 2012 offentligt ägda.

Den sammanlagda kostnaden för de åtta arenorna är cirka 3 miljarder i 2011 års penningvärde, vilket gör att arenorna för EM 2012 är tre gånger dyrare än arenorna som uppfördes inför EM 2004.

Figur 10.1: Konstruktionspris EM-arenorna 2012 i Polen/Ukraina (miljoner dollar)

Utöver de åtta arenorna har ytterligare fyra arenor uppförts. Dnipro Stadium i Dnipropetrovsk, Chornomorets Stadium i Odessa, Silesian Stadion i Chorzow, samt Stadion Miejski im. Henryka Reymana i Krakow var alla med i de båda ländernas ursprungliga ansökan som reservarenor. Den sammanlagda kostnaden för de fyra arenorna är cirka en halv miljard dollar.

Som figuren ovan visar, var den nya nationalarenan i Kiev dyrast att uppföra och det är också den arenan, som tillsammans med den nya nationalarenan i Polen går den mest osäkra framtiden till mötes.

Trots att den nya nationalarenan i Kiev sedan december 2011 har en hyresgäst, FC Dynamo Kiev, måste den nya hyresgästen öka sitt publiksnitt om arenan skall ha bra publiksiffror på en veckobasis och inte vara beroende av andra evenemang. Under säsongen 2010/11 hade FC Dynamo Kiev totalt 256 721 åskådare och i relation till kapaciteten på den nya arenan i Kiev skulle World Stadium Index endast bli 3,7. Dynamo Kiev har under pågående säsong spelat fyra hemmamatcher på arenan och har haft ett publiksnitt på 47 526.¹⁶²

En viss problematik kring det idrottsliga arvet finns även kring nationalarenan i Warszawa, Polen. Arenan kommer endast att ha det polska landslaget i fotboll som hyresgäst då de båda lagen i Warszawa, Legia Warszawa samt Polonia Warszawa sedan tidigare har mindre och mer ändamålsenliga arenor som hemmaplaner. Underhållskostnaderna för arenan beräknas årligen kosta 10 miljoner dollar och det kommer vara nödvändigt för arenan att, utöver matcherna för det polska landslaget, ha återkommande evenemang för att arenan skall vara ekonomiskt hållbar.

För de två privatfinansierade arenorna, Donbas Arena och Oblast Sports Complex Metalist, ser det relativt bra ut. Båda arenorna hade under föregående säsong ett förhållandevis bra åskådartal och hade ett World Stadium Index på 16,2 respektive 14,3, vilket får ses som bra och jämförbart med många av de tyska VM-arenorna.

Inte fullt lika bra ser det ut för den fjärde arenan i Ukraina, Arena Lviv som sedan slutet av 2011 har FC Karpaty Lviv som hyresgäst. Laget har inte samma publiksiffror som lagen på Donbas Arena och Oblast Sports Complex Metalist och Lviv Arenas World Stadium Index är under 10, vilket bör ses som otillräckligt.

Sedan säsongen 2011/12 när de två klubbarna Slask Wroclaw och Lechia Gdansk fick nya hemmaarenor i Municipal Stadium, Wroclaw och PGE Arena Gdansk, har båda klubbarna markant ökat sitt publiksnitt i jämförelse med föregående säsong. Den betydande ökningen är emellertid inte tillräcklig för att komma över 10 på World Stadium Indexskalan. Om man skulle inkludera de båda klubbarnas nuvarande genomsnitt under säsongen 2011/2012 och antar att snittet är konstant, kommer arenan i Wroclaw att ha ett index på 5,9 medan PGE Arena Gdansk har ett index på 6,7. Municipal Stadium i Poznan öppnade 2010 och under arenans första år kom 458 735 åskådare till någon av de evenemang som hölls på arenan. Arenan i Poznan verkar vara den EM-arena i Polen med den ljusaste framtiden. Indexet på 10,7 är solitt utan att vara imponerande.

Det genomsnittliga publiksnittet för de tre lagen som spelar på de tre nya arenorna i Gdansk, Poznan och Wroclaw är 15 991 medan den genomsnittliga kapaciteten för de tre arenorna är 42 793. Talen illustrerar det uppenbara problemet med det idrottsliga arvet och arenorna i Polen är för

---

¹⁶² http://www.worldfootball.net/alle_spiele/ukr-premyer-liga-2011-2012/

stora i förhållande till det reella behovet. En betydande publikökning är nödvändig om ett negativt idrottsligt arv skall undvikas.

Förutom öppningsmatchen och värdlandets gruppspelematcher är det endast nödvändigt med en nettokapacitet på 30 000 för att stå värd för matcher i gruppspelet – alla EM-arenor i Polen har en nettokapacitet över 40 000. Utöver nationalarenan i Warszawa med en nettokapacitet på 58 000 hade det varit nog med ytterligare en arena med en kapacitet på 40 000 för att möta Uefas krav. Polen hade fortfarande kunnat stå för värd kvarts- och semifinaler, men de två övriga arenorna skulle vara mer ändamålsenliga för att arrangera inhemska matcher och möta de lokala idrottsliga behoven.

De olympiska spelen 2012

The London Olympic Stadium har kostat 486 miljoner pund att uppföra¹⁶³ motsvarande drygt 780 miljoner dollar, vilket gör att den är den dyraste olympiska arenan om den räknas in i föreliggande studie. Arenan har en kapacitet på 80 000 och priset per plats är således 9 750 dollar.

Wembley Stadium som invigdes 2007 kunde ha varit ett alternativ som olympisk arena, då de har möjligheten att inhysa friidrott med mindre renoveringar, men arenan skall endast stå värd för Storbritanniens matcher samt finalen i den olympiska fotbollsturneringen.

Det är fortfarande oklart vad som kommer att hända med arenan efter de olympiska spelen.¹⁶⁴ I januari 2012 var ännu inga avtal med en framtida hyresgäst påskrivna¹⁶⁵ och då London och den olympiska arenan erhöll friidrotts-VM 2017 innebar detta att löparbanorna kommer att bli kvar. Detta faktum gör det mer problematiskt att för en av de tilltänkta hyresgästerna West Ham United FC då man från klubbens sida hade föredragit en renodlad fotbollsarena.

Om West Ham blir arenans hyresgäst, är deras plan att reducera kapaciteten till 60 000, en trots att det är en minskning med 20 000 platser, är det sannolikt att arenan kommer att vara för stor i förhållande till klubbens publiksnitt. West Ham spelar 2011/12 i The Championship (division 1) och har, när föreliggande rapport skrivs, ett publiksnitt strax över 30 000.¹⁶⁶ I jämförelse med majoriteten av hyresgäster på arenor som finns med i föreliggande rapport är West Hams publiksiffror väldigt bra, men om de skall flytta till en arena med kapacitet för 60 000 måste de förbättra sina åskådartal för att på så sätt undvika en halvtom arena.

---

¹⁶³ http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/olympics/london_2012/15149865.stm

¹⁶⁴ <http://www.telegraph.co.uk/sport/olympics/8875423/London-2012-Olympics-World-Athletics-Championship-bid-given-boost-with-news-of-athletics-99-year-lease-in-the-stadium.html>

¹⁶⁵ <http://www.telegraph.co.uk/sport/olympics/9021454/West-Ham-concerned-about-new-rental-terms-for-Olympic-Stadium.html>

¹⁶⁶ <http://www.worldfootball.net/zuschauer/eng-championship-2011-2012/1/>

Både Live Nation och AEG har visat intresse för att bli operatör på arenan¹⁶⁷ och för den olympiska arenan hade det sannolikt varit önskvärt att någon av de två stora aktörerna blev operatör för att på sätt bli garanterade ett visst antal evenemang utöver fotbollen.

Det idrottsliga arvet för arenan har varit kontroversiellt. Kommer löparbanorna att tas bort eller skall de behållas? Vem kommer att bli den huvudsakliga hyresgästen? Inflytelserika personer har sannolikt medverkat till att London ansökte om friidrotts-VM 2017 för att därmed säkra att löparbanorna blir kvar på London Olympic Stadium. Men friidrott är ingen publiksport ur ett vardagligt perspektiv och majoriteten av de friidrottssevenemang som kommer att äga rum på arenan fram till 2017 kommer inte att locka en stor publik. Löparbanorna gör det även mindre attraktivt för en tilltänkt hyresgäst på arenan.

På den olympiska arenan i Aten, där man har valt att behålla löparbanorna, har man ett förhållandevis högt index tack vare att två av Greklands populäraste fotbollsklubbar spelar på arenan. I Atlanta och Sydney har man valt att ta bort löparbanorna och anpassat respektive olympisk arena till det lokala idrottsliga behovet, vilket har visat sig vara lyckat framför allt i Atlanta. London borde titta bortom friidrotten och i stället tänka över vad som skulle kunna göra arenan framgångsrik, både i ett kortsiktigt och långsiktigt perspektiv.

Det hade varit tämligen enkelt för London att titta på Etihad Stadium och Manchester för att få råd om hur man skall få ett positivt idrottsligt arv i Storbritannien – inga löparbanor och renodlad fotbollsarena. Emellertid skulle sannolikt en sådan strategi inte ge London möjligheten att så värd för de olympiska spelen.

---

¹⁶⁷<http://www.telegraph.co.uk/sport/olympics/9021454/West-Ham-concerned-about-new-rental-terms-for-Olympic-Stadium.html>

Källförteckning

Referenser

Almlund, Ulrik, Bang, Søren & Brandt, Henrik H. (2007) *Idrættens største arenaer – fra OL til hverdag*. Lokale- og Anlægsfondens skrifterække 12.

Brazilian Government (2010) *Theme 9. Sport and Venues. Volume 2*.
http://urutau.proderj.rj.gov.br/rio2016_imagens/sumario/English/Per%20Theme/Volume%202/Theme_09.pdf Available May 01, 2012

Davies, Martyn, Edinger, Hannah, Tay, Nastasya & Naidu, Sanusha (2008) *How China delivers development assistance to Africa*. Centre for Chinese Studies, University of Stellenbosch.
http://www.ccs.org.za/downloads/DFID_FA_Final.pdf Available May 01, 2012

Grijó, Fabio & Rangel, Sérgio (2007) *Abertura do Engenhão Ressuscita Tradições*. July 01, 2007
[http://www.ceme.eefd.ufri.br/ive/boletim/bive200707/imprensa/fsp/pdf_fsp/Abertura%20do%20Engenh%C2%A6o%20ressuscita%20tradi%C3%A7%C3%A7%C3%A7Ses.pdf](http://www.ceme.eefd.ufri.br/ive/boletim/bive200707/imprensa/fsp/pdf_fsp/Abertura%20do%20Engenh%C2%A6o%20ressuscita%20tradi%C3%A7%C3%A7%C3%A7%C3%A7Ses.pdf) Available May 01, 2012

Horne, John. (2007) *The Four 'Knowns' of Sports Mega-Events*. Leisure Studies, Vol. 26, 1 p. 86

Jennings, Andrew (2010) *The documents that FIFA doesn't want fans to read*. December 18, 2010
http://transparencyinsport.org/The_documents_that_FIFA_does_not_want_fans_to_read/PDF-documents/%2815%29Stadium-Agreement.pdf Available May 01, 2012

Maennig, Wolfgang & du Plessis, Stan (2009) *Sport Stadia, Sporting Events and Urban Development: International Experience and the Ambitions of Durban*. *Urban Forum* (2009) 20:61-76

National Sports Law Institute of Marquette University Law School (2011) *Sports Facility Reports*. Appendix 7, to Sports Facility Reports, Volume 12. <https://law.marquette.edu/assets/sports-law/pdf/sports-facility-reports/v12-college-facilities.pdf> Available May 01, 2012

Nuttall, Ian (2008) *Kicking Off*. Stadia, July 2008

Obwona, Guloba, Nabiddo and Kilimani Economic Policy Research Center (2007) *China-Africa Economic Relations: The Case of Uganda*. http://www.aercafrica.org/documents/china_africa_relations/Uganda.pdf Available May 01, 2012

Olympiapark München (2011) *Geschäftsbericht 2010*. <http://www.olympiapark.de/Geschäftsbericht2010/> Available May 01, 2012

Stadionwelt (2011) *Stadionbau 2011. Die Stadien und Arenen der kommenden Sportevents*. p. 22

Turismo de Portugal (2011) *Dormidas nos Estabelecimentos Hoteleiros, Aldeamentos e Apartamentos Turísticos, por Tipologias*
http://www.turismodeportugal.pt/Portugu%C3%AAs/ProTurismo/estat%C3%ADsticas/quadrosestatisticos/dormidas/Documents/Dormidas%202004-2010%20Algarve_Tipologias.pdf Available May 01, 2012

Turismo de Portugal (2011) *Hóspedes nos Estabelecimentos Hoteleiros, Aldeamentos e Apartamentos Turísticos, por Tipologias*
http://www.turismodeportugal.pt/Portugu%C3%AAs/ProTurismo/estat%C3%ADsticas/quadrosestatisticos/hospedes/Documents/H%C3%B3spedes%202004-2010%20Algarve_Tipologias.pdf Available May 01, 2012

UEFA (2008) UEFA European Football Championship Final Tournament Requirements.
http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefa/Others/84/03/26/840326_DOWNLOAD.pdf Available May 01, 2012

WANG Zi-pu, LIANG Jin-hui, LU Wei-ping, HU O Jian-xin (2010) *Investment and Financial Models of National Stadium and Financial Analysis of Its Operation after Olympic Games*. CHINA SPORT SCIENCE Vol. 30, No. 1, 16-29, 2010.

Internetkällor

AAG (1999) *The Starting Block*. <http://www.aag.org.za/background/index.shtml> Available May 01, 2012

AFC (2011) *Australia to host 2015 AFC Asian Cup*. January 05, 2011 <http://www.the-afc.com/en/news-centre/news/32028-australia-to-host-2015-afc-asian-cup> Available May 01, 2012

Australian Stadium (2011) *Australia to host AFC Asian Cup 2015*. January 06, 2011
<http://www.austadiums.com/news/news.php?id=461> Available May 01, 2012

Bang, Søren & Toft, Ditte (2011) *Stor kritik af Commonwealth Games*. August 09, 2011
<http://idan.dk/Home/Nyheder/a073delhi2010.aspx> Available May 01, 2012

Barranguet, Emmanuel (2010) *China the master stadium builder*. The Africa Report, July 02, 2010
<http://www.theafricareport.com/index.php/201007023293023/sports/china-the-master-stadium-builder-3293023.html> Available May 01, 2012

Bayernow (2011) *Allianz Arena*. May 25, 2011. <http://bayernow.com/2011/05/25/allianz-arena/> Available May 01, 2012

BBC (2007) *Fifa abandons World Cup rotation*. October 29, 2007
<http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/7067187.stm> Available May 01, 2012

BBC Sport (2010) *France beat Turkey and Italy to stage Euro 2016*. May 28, 2010
<http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/europe/8711016.stm> Available May 01, 2012

BBC Sport (2011) *Manchester City strike deal to rename Eastlands*. July 08, 2011
<http://www.bbc.co.uk/sport/o/football/14080388> Available May 01, 2012

BBC Sport (2011) *London 2012 Olympic stadium athletics track completed*. October 03, 2011
<http://www.bbc.co.uk/sport/o/olympics/15149865> Available May 01, 2012

BBC Sport Online (2001) *Greece, Turkey in joint Euro bid*. May 09, 2001
<http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/europe/1321498.stm> Available May 01, 2012

Bearak, Barry (2010) *Cost of Stadium Reveals Tensions in South Africa*. New York Times March 12, 2010
http://www.nytimes.com/2010/03/13/world/africa/13stadium.html?_r=1 Available May 01, 2012

Beard, Eric (2011) *China, why Costa Rica?* November 16, 2011
<http://www.thefootballramble.com/blog/entry/china-why-costa-rica> Available May 01, 2012

The Beijing Organizing Committee for the Games of the XXIX Olympiad (2008) *NOC entry forms received*. August 01, 2008.
<http://en.beijing2008.cn/news/official/preparation/n214496035.shtml> Available May 01, 2012

Bigsoccer.com <http://www.bigsoccer.com/forum/archive/index.php/t-87307-p-18.html> Available May 01, 2012

Blog.goo.ne.jp *The final result ranking professional baseball attendance in fiscal 2010*.
http://translate.googleusercontent.com/translate_c?hl=da&rurl=translate.google.dk&sl=ja&tl=en&u=http://blog.goo.ne.jp/renee_2008/e/29c6b80b97cf5cc9b1e79309b2f59ebf&usg=ALkJrhgtoyatqm-MPWAE4uLaTX8xJpkjw Available May 01, 2012

CIA (2012) *The World Factbook – Brazil*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html?countryName=Brazil&countryCode=br&regionCode=soa&rank=9#br>
Available May 01, 2012

City of Cape Town (2009) *Athlone Stadium closed for pitch renovation*. March 02, 2009
<http://www.capetown.gov.za/en/Pages/AthloneStadiumclosedforpitchrenovation2010.aspx> Available May 01, 2012

CNN.com (2004) *Holder's make bid to host Euro 2012*. November 11, 2004
<http://edition.cnn.com/2004/SPORT/football/11/11/euro.greece/index.html> Available May 01, 2012

Confederation of African Athletes (2011) *The All Africa Games shall henceforth be organised by ANOCA and the AASC*. October 10, 2011
http://www.webcaa.org/eng/index.php?option=com_content&task=view&id=784&Itemid=35 Available May 01, 2012

Cricket World Cup 2015 (2011) *Venues for Cricket World Cup 2015*.
<http://www.cricketworldcup2015.in/venues> Available May 01, 2012

Dardagan, Colleen (2009) *Demolish Absa Stadium, Newlands – Jordaan*. IOL Sport July 19, 2009
<http://www.iol.co.za/sport/demolish-absa-stadium-newlands-jordaan-1.604232> Available May 01, 2012

de Morais, Rafael Marques (2011) *The New Imperialism: China in Angola*. Al-Jazeera, April 04, 2011
<http://www.aljazeera.info/Opinion%20Editorials/2011/April/4%2000/The%20New%20Imperialism,%20China%20in%20Angola%20By%20Rafael%20Marques%20de%20Morais.htm> Available May 01, 2012

Dunmore, Tom (2011) *2010 World Cup Stadiums: A Questionable Legacy In South Africa*. Pitchinvasion.net June 21, 2010
<http://pitchinvasion.net/blog/2010/06/21/2010-world-cup-stadiums-a-questionable-legacy-in-south-africa/> Available May 01, 2012

Edobor, Dele (2003) *The Abuja Stadium: Now and after*. Nigeriaworld, April 09, 2003
<http://nigeriaworld.com/feature/publication/edobor/040903.html> Available May 01, 2012

ESPN Soccernet (2012) *Portuguese Liga Stats: Team Attendance - 2010-11*.
http://soccernet.espn.go.com/stats/attendance/_/league/por.1/year/2010/portuguese-liga?cc=5739 Available May 01, 2012

ESPN Soccernet (2012) *Barclays Premier League Stats: Team Attendance - 2009-10*.
http://soccernet.espn.go.com/stats/attendance/_/league/eng.1/year/2009/barclays-premier-league?cc=5739 Available May 01, 2012

FC Guoan <http://fcguoan.sina.com.cn/index2.html> Available May 01, 2012

Feizkhah, Elizabeth (2001) *How to win friends... Beijing is courting tiny Pacific nations. Is it just extending a helping hand to needy countries or trying to gain influence in an unstable region?* Time World, June 04, 2011
<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2056147,00.html> Available May 01, 2012

FIFA (2007) *Australia withdraws from FIFA Women's World Cup 2011 bidding process*.
<http://www.fifa.com/aboutfifa/footballdevelopment/news/newsid=614495/index.html> Available May 01, 2012

FIFA (2010) *Bid evaluation report: Australia*.
<http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/01/33/74/50/b3ause.pdf> Available May 01, 2012

FIFA (2010) *Evaluations reports on the bids for 2018 and 2022 FIFA World Cups*.
<http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/01/33/59/45/bidevaluationreport.pdf> Available May 01, 2012

FIFA (2010) *Russia and Qatar awarded 2018 and 2022 FIFA World Cups*. December 02, 2010
<http://www.fifa.com/worldcup/russia2018/news/newsid=1344698/index.html> Available May 01, 2012

FIFA (2012) *FIFA/Coca-Cola World Ranking* <http://www.fifa.com/worldranking/rankingtable/index.html>
Available May 01, 2012

Football365 (2012) *Football stats*. <http://stats.football365.co.za/dom/SAF/PR/attend.html> Available May 01, 2012

French, Howard W (2011) *In Africa, an Election Reveals Skepticism of Chinese Involvement*. The Atlantic, September 29, 2011 <http://www.theatlantic.com/international/archive/2011/09/in-africa-an-election-reveals-skepticism-of-chinese-involvement/245832/> Available May 01, 2012

Gamesbids.com *BID CITY PROFILE AND FACT SHEET – Istanbul, Turkey*
<http://www.gamesbids.com/english/bids/ist2012.shtml> Available May 01, 2012

Gamesbids.com (2011) *South Africa To Bid For 2022 Commonwealth Games*. June 02, 2011
http://www.gamesbids.com/eng/commonwealth_games_bids/1216135725.html Available May 01, 2012

Georgia Dogs (2010) *Tech Rallies Past Georgia 6-4*. <http://www.georgiadogs.com/sports/m-basebl/spec-rel/042810aab.html> Available May 01, 2012

Georgia Dome (2012) *About the Georgia Dome*. <http://www.gadome.com/about/Default.aspx> Available May 01, 2012

Ghana Government (2012) *Ministry To Establish Boxing Gym In The North*. http://www.ghana.gov.gh/index.php?option=com_content&view=article&id=80%3Aministry-to-establish-boxing-gym-in-the-north&Itemid=171 Available May 01, 2012

GhanaWeb (2011) CAN2008 Debt is NPP Mess. December 09, 2011
<http://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/NewsArchive/artikel.php?ID=225255> Available May 01, 2012

Haber3.com <http://www.haber3.com/turkler-tv-taraftari--556356h.htm> Available May 01, 2012

Hürriyet Futbol. *Tribünde değil evde oturduk*.
<http://hursiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=19541776> Available May 01, 2012

International Cricket Council (2011) *ICC Cricket World Cup 2015*. http://icc-cricket.yahoo.net/events_and_awards/CWC/overview.php Available May 01, 2012

IOC (2008) *Atlanta 1996. Games of the XXVI Olympiad*.
http://web.archive.org/web/20080822100835/http://www.olympic.org/uk/games/past/index_uk.asp?OLGT=1&OLGY=1996 Available May 01, 2012

IOC (2010) *Vancouver 2010*. <http://www.olympic.org/vancouver-2010-winter-olympics> Available May 01, 2012

IOC (2012) *Lillehammer 1994*. <http://www.olympic.org/lillehammer-1994-winter-olympics> Available May 01, 2012

IOL News (2010) What now for Cape Town stadium? October 06, 2010. <http://www.iol.co.za/news/south-africa/western-cape/what-now-for-cape-town-stadium-1.684199> Available May 01, 2012

Kelso, Paul (2011) *London 2012 Olympics: World Athletics Championship bid given boost with news of athletics' 99-year lease in the stadium*. The Telegraph, November 08, 2011
<http://www.telegraph.co.uk/sport/olympics/8875423/London-2012-Olympics-World-Athletics-Championship-bid-given-boost-with-news-of-athletics-99-year-lease-in-the-stadium.html> Available May 01, 2012

Kelso, Paul (2012) *West Ham concerned about new rental terms for Olympic Stadium*. The Telegraph, January 17, 2012 <http://www.telegraph.co.uk/sport/olympics/9021454/West-Ham-concerned-about-new-rental-terms-for-Olympic-Stadium.html> Available May 01, 2012

Kives, Bartley (2011) *Two stadiums, similar sagas*. Winnipeg Free Press, November 25, 2011
<http://www.winnipegfreepress.com/sports/football/bombers/two-stadiums-similar-sagas-134483063.html> Available May 01, 2012

Libby, Brian (2002) *Guangdong Stadium*. Architecture Week, May 01, 2002
http://www.architectureweek.com/2002/0501/design_1-1.html Available May 01, 2012

Mackay, Duncan (2011) *Turkey Prime Minister confirms Istanbul bid for 2020 Olympics*. Inside the Games, July 24, 2011 <http://www.insidethegames.biz/olympics/summer-olympics/2020/13679-turkey-prime-minister-confirms-istanbul-bid-for-2020-olympics> Available May 01, 2012

Mackay, Duncan (2011) *Army take over control of Hambantota stadium*. Inside the Games, November 04, 2011 <http://www.insidethegames.biz/commonwealth-games/2018/14786-army-take-over-control-of-hambantota-stadium> Available May 01, 2012

Manchester Evening News (2011) *Take That tour that's a record breaker*. July 03, 2011.
http://menmedia.co.uk/manchestereveningnews/tv_and_showbiz/s/1422687_take-that-tour-thats-a-record-breaker Available May 01, 2012

Mein Frankfurter (2010) *30.500 Zuseher bei Eishockey-Spektakel*. <http://www.mein-klagenfurt.at/aktuelle-presse-meldungen/presse-meldungen-jaenner-2010/30500-zuseher-bei-eishockey-spektakel/> Available May 01, 2012

Micallef, Philip (2010) *Cities fight for Asian Cup motza*. SBS, July 25, 2010.
<http://theworldgame.sbs.com.au/asian-cup/news/1015189/Cities-fight-for-Asian-Cup-motza> Available May 01, 2012

Morris, Jim (2010) *B.C. Place to be gussied up in time for 2011 Grey Cup*. The Globe and Mail, November 01, 2010. <http://www.theglobeandmail.com/sports/football/bc-place-to-be-gussied-up-in-time-for-2011-grey-cup/article1781720/> Available May 01, 2012

Mzaca, Lelo (2011) *Mbalula drops 2020 Olympic bid*. Eyewitness News, August 17, 2011
<http://www.eyewitnessnews.co.za/en/2011/08/17/Mbalula%20drops%202020%20Olympics%20bid.aspx>
Available May 01, 2012

NBF News (2011) *Abuja Stadium fading away*. The Nigerian Voice, March 05, 2011
<http://www.thenigerianvoice.com/nvnews/47295/2/abuja-stadium-fading-away.html> Available May 01, 2012

Ndenze, Babalo (2011) *Ratepayers to fork out R44m to cover costs of running stadium*. Cape Times July 25, 2011 <http://www.iol.co.za/capetimes/ratepayers-to-fork-out-r44m-to-cover-costs-of-running-stadium-1.1105131>
Available May 01, 2012

Nelson Mandela Bay Stadium <http://www.nmbstadium.com/events> Available May 01, 2012
Olympic Council of Asia (2009) *OCA History*. <http://www.ocasia.org/Council/History.aspx> Available May 01, 2012

Reeves, Rachel (2008) *China brings austerity to laid-back Rarotonga*. Pacific Islands Report, June 09, 2008
<http://archives.pireport.org/archive/2008/July/07-16-ft.htm> Available May 01, 2012

Reiners, Rodney (2011) *Ajax sign stadium deal*. IOL Sport July 02, 2011
<http://www.iol.co.za/sport/soccer/ajax-sign-stadium-deal-1.1110510> Available May 01, 2012

Richardson, Egan (2010) *Friendship and development: China's stadium building programme*. Radio.86. com, July 19, 2010 <http://radio86.com/past-present/government/friendship-and-development-chinas-stadium-building-programme> Available May 01, 2012

Safety Challenge (2010) *eSafety on Board exhibition at Rally de Portugal*. http://www.esafetychallenge.eu/en/esafety_challenge/news_events/news/rallyportugal.htm Available May 01, 2012

Sandomir, Richard (1996) *At Close of Games, Braves Will Move Into Olympic Stadium*. New York Times, July 30, 1996. <http://www.nytimes.com/specials/olympics/0730/oly-stadium-braves.html> Available May 01, 2012

Scottish-Fitba.Net (2002) *Greece-Turkey EURO 2008*. http://www.scotland-mad.co.uk/feat/edz4/greeceturkey_euro2008_78131/index.shtml Available May 01, 2012
The Sharks <http://www.sharksrugby.co.za/> Available May 01, 2012

Sport 24 (2010) *Soccer City R1bn over budget*. March 03, 2010
<http://www.sport24.co.za/Soccer/WorldCup/TournamentNews/Soccer-City-R1bn-over-budget-20100303>
Available May 01, 2012

Stadionwelt (2011) *Erneute Abstimmung über Hardturm-Stadion*. December 01, 2011
http://www.stadionwelt.de/sw_stadien/index.php?folder=sites&site=news_detail&news_id=6892 Available May 01, 2012

Statistische Ämter des Bundes und der Länder (2011) *Bevölkerung – Bayern*. http://www.statistik-portal.de/Statistik-Portal/de_zs01_by.asp Available May 01, 2012

Sykes, Hugh (2010) *Stink of scandal from South Africa's 'giraffe stadium'*. BBC June 07, 2010
<http://www.bbc.co.uk/news/10217817> Available May 01, 2012

UNDP (2011) *Income Gini coefficient*. <http://hdrstats.undp.org/en/indicators/67106.html> Available May 01, 2012

Utah Utes (2012) *Rice-Eccles Stadium*. <http://utahutes.cstv.com/trads/utah-trads-ricestadium.html> Available May 01, 2012

Vancouver Sun (2009) *\$365-million plan for BC Place roof, upgrades approved*. January 10, 2009
<http://www.canada.com/vancouver/news/westcoastnews/story.html?id=c5dd17do-de39-4019-98cc-b70a6e5od73e> Available May 01, 2012

Wei Wang (2010) *National Stadium to feather its nest*. China Daily June 30, 2010
http://www.chinadaily.com.cn/metro/2010-06/30/content_10039597.htm Available May 01, 2012

Will, Rachel (2011) *China's Stadium Diplomacy*. US-China Today, October 21, 2011
http://www.uschina.usc.edu/%28X%281%29A%28UAmCKxexQEkAAAANTMzOWI3YjQtZmFiYyooMGJiLWFiMDUt-NzJlZDQ4ODYzMzZh359gx9g2tfg51kCooBHnjdHEOgw1%29%29/w_usct/showarticle.aspx?articleID=17566&AspxAutoDetectCookieSupport=1 Available May 01, 2012

Williams, Murray (2011) Stadium cost: Cape seeks answers. IOL News, February 02, 2011
<http://www.iol.co.za/news/south-africa/western-cape/stadium-cost-cape-seeks-answers-1.1020510> Available
May 01, 2012

Women's Soccer United (2011) *U.S. WNT Defeats Iceland For 2011 Algarve Cup Title*. March 10, 2011
<http://www.womenssoccerunited.com/group/algarvecup/forum/topics/us-wnt-defeats-iceland-for> Available
May 01, 2012

The World Bank (2012) *GNI per capita, PPP (current international \$)*
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD> Available May 01, 2012

Worldfootball.net Available May 01, 2012

Xinhua(2011) *China's Foreign Aid*. April 21, 2011 http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-04/21/c_13839683.htm Available May 01, 2012

Bilaga 1: World Stadium Index

Tabell A1.1: Utnyttjande, kapacitet och pris

Name	Sporting event	Capacity	Construction price	Attendance 2010	World Stadium Index	Number of events	Average
Turner Field, Atlanta (USA)	1996 Summer Olympics	49,586	\$346 million	2,510,119	50.6	85	29,532
Nagano Olympic Stadium, Nagano (JPN)	1998 Winter Olympics	30,000	\$107 million	17,828	0.6	11	1,621
ANZ Stadium, Sydney (AUS)	2000 Summer Olympics	83,500	\$583 million	1,195,696 (2006)	14.3	N/A	N/A
Rice-Eccles Stadium, Salt Lake City (USA)	2002 Winter Olympics	46,178	\$67 million	332,482	7.2	9	36,942
Olympic Stadium Spiros Louis, Athens (GRE)	2004 Summer Olympics	69,618	\$373 million	1,234,379	17.7	49	25,191
Beijing National Stadium, Beijing (CHN)	2008 Summer Olympics	80,000	\$428 million	N/A	N/A	19	N/A
BC Place, Vancouver (CAN)	2010 Winter Olympics	54,320	\$104 million	1,000,000 (2009)	18.3	200	5,000
Atatürk Olympic Stadium, Istanbul (TUR)	Bidding city	76,092	\$144 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Miyagi Stadium, Rifu (JPN)	2002 FIFA World Cup	49,133	\$318 million	73,767	1.5	79	934
Sapporo Dome, Sapporo (JPN)	2002 FIFA World Cup	42,328	\$426 million	1,965,944	46.4	83	23,686
Ecopa Stadium, Fukuroi City (JPN)	2002 FIFA World Cup	50,889	\$301 million	184,296	3.6	137	1,345
Kashima Soccer Stadium, Kashima (JPN)	2002 FIFA World Cup	40,728	\$195 million	415,273	10.2	48	8,652
Nissan Stadium, Yokohama (JPN)	2002 FIFA World Cup	73,327	\$621 million	541,047	7.5	67	8,075
Ooita Bank Dome, Ooita (JPN)	2002 FIFA World Cup	40,000	\$203 million	535,516	13.4	23	23,283
Saitama Stadium, Saitama (JPN)	2002 FIFA World Cup	63,700	\$360 million	882,182	13.8	61	14,462
Misaki Park Stadium, Kobe (JPN)	2002 FIFA World Cup	34,000	\$232 million	242,979	8.1	88	2761
Tohoku Denryoku Big Swan Stadium, Niigata (JPN)	2002 FIFA World Cup	42,300	\$283 million	572,099	13.5	100	5,721
Busan Asiad Stadium, Busan (KOR)	2002 FIFA World Cup	53,769	\$224 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Daegu Stadium, Daegu (KOR)	2002 FIFA World Cup	66,433	\$293 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Daejeon World Cup Stadium, Daejeon (KOR)	2002 FIFA World Cup	40,535	\$142 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Gwangju World Cup Stadium, Gwangju (KOR)	2002 FIFA World Cup	38,269	\$157 million	N/A	N/A	N/A	N/A

Incheon Munhak Stadium, Incheon (KOR)	2002 FIFA World Cup	47,384	\$121 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Jeju World Cup Stadium, Seogwipo (KOR)	2002 FIFA World Cup	34,000	\$124 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Jeonju World Cup Stadium, Jeonju (KOR)	2002 FIFA World Cup	41,720	\$131 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Seoul World Cup Stadium, Seoul (KOR)	2002 FIFA World Cup	66,806	\$197 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Suwon World Cup Stadium, Suwon (KOR)	2002 FIFA World Cup	43,188	\$149 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Ulsan Munsu Football Stadium, Ulsan (KOR)	2002 FIFA World Cup	42,638	\$149 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Allianz Arena, Munich (GER)	2006 FIFA World Cup	69,901	\$473 million	2,326,000	33.3	44	52,864
ESPRIT Arena, Düsseldorf (GER)	2006 FIFA World Cup	55,400	\$313 million	576,522	10.4	19	30,343
CommerzBank Arena, Frankfurt am Main (GER)	2006 FIFA World Cup	51,500	\$175 million	985,146	19.1	32	30,786
Red Bull Arena, Leipzig (GER)	2006 FIFA World Cup	44,345	166 million	181,000	4.1	45	4,022
Olympiastadion, Berlin (GER)	2006 FIFA World Cup	74,064	\$347 million	863,008	11.7	N/A	N/A
RheinEnergie Stadion, Cologne (GER)	2006 FIFA World Cup	50,997	\$166 million	1,132,000	22.2	N/A	N/A
Mercedes-Benz Arena, Stuttgart (GER)	2006 FIFA World Cup	55,896	\$69 million	1,064,579	19	N/A	N/A
easyCredit-Stadion, Nürnberg (GER)	2006 FIFA World Cup	46,780	\$79 million	745,746	15.9	N/A	N/A
Fritz Walter Stadion, Kaiserslautern (GER)	2006 FIFA World Cup	49,780	\$106 million	635,484	12.8	N/A	N/A
AWD-Arena, Hannover (GER)	2006 FIFA World Cup	49,000	\$92 million	650,206	13.3	N/A	N/A
Cape Town Stadium, Cape Town (RSA)	2010 FIFA World Cup	55,000	\$536 million	849,840	15.5	N/A	N/A
Soccer City, Johannesburg (RSA)	2010 FIFA World Cup	94,736	\$402 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Peter Mokaba Stadium, Polokwane (RSA)	2010 FIFA World Cup	45,500	\$134 million	654,500	14.4	N/A	N/A
Nelson Mandela Bay, Port Elizabeth (RSA)	2010 FIFA World Cup	45,940	\$207 million	405,530	8.8	N/A	N/A
Moses Mabhida, Durban (RSA)	2010 FIFA World Cup	54,000	\$378 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Mbombela Stadium, Nelspruit (RSA)	2010 FIFA World Cup	46,000	\$137 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Estádio Algarve, Faro (POR)	2004 UEFA Euro	30,305	\$46 million	N/A	N/A	37	N/A
Estádio Cidade de Coimbra, Coimbra (POR)	2004 UEFA Euro	29,622	\$51 million	185,529	6.3	20	9,277

Estádio do Bessa Século XXI, Oporto (POR)	2004 UEFA Euro	27,590	\$60 million	74,796	2.7	19	3,937
Estádio do Dragão, Oporto (POR)	2004 UEFA Euro	52,000	\$154 million	827,380	15.9	25	33,095
Estádio Dr. Magalhães Pessoa, Leiria (POR)	2004 UEFA Euro	23,835	\$121 million	64,292	2.7	18	3,752
Estádio José Alvalade XXI, Lisbon (POR)	2004 UEFA Euro	50,076	\$131 million	609,312	12.2	26	23,435
Estádio AXA, Braga (POR)	2004 UEFA Euro	30,154	\$145 million	236,613	7.8	19	12,453
Estádio da Luz, Lisbon (POR)	2004 UEFA Euro	65,647	\$153 million	1,268,988	19.3	27	47,000
Estádio D. Afonso Henriques, Guimarães (POR)	2004 UEFA Euro	30,029	\$37 million	286,067	9.5	20	14,303
Estádio Municipal de Aveiro, Aveiro (POR)	2004 UEFA Euro	30,127	\$83 million	59,007	2.0	19	3,106
Stadion Letzigrund, Zürich (SUI)	2008 UEFA Euro	26,000	\$105 million	527,000	20.3	44	11,977
Stade de Suisse, Bern (SUI)	2008 UEFA Euro	32,000	\$63 million	509,994	15.9	30	17,000
Stade de Genève, Geneva (SUI)	2008 UEFA Euro	30,084	\$90 million	188,494	6.3	50	3,770
Wörthersee Stadion, Klagenfurt (AUT)	2008 UEFA Euro	30,000	\$96 million	139,800	4.7	36	3,883
Red Bull Arena, Salzburg (AUT)	2008 UEFA Euro	31,895	\$101 million	360,793	11.3	N/A	N/A
Accra Sports Stadium, Accra (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	40,000	\$31 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Tamale Stadium, Tamale (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	20,000	\$39 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Baba Yara Stadium, Kumasi (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	40,500	\$26 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Sekondi Takoradi Stadium, Sekondi Takoradi (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	20,000	\$39 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Estádio Nacional da Tundavala, Lubango (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	20,000	\$70 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Estádio Nacional de Ombaka, Benguela (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	35,000	\$118 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Estádio Nacional do Chiazzi, Cabinda (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	20,000	\$86 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Estádio 11 de Novembro, Luanda (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	50,000	\$231 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Abuja National Stadium, Abuja (NGR)	2003 All-Africa Games	60,491	\$426 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Hiroshima Big Arch, Hiroshima (JPN)	1994 Asian Games	50,000	\$73 million	288,976	5.8	22	13,135
Khalifa International Stadium, Doha (QAT)	2006 Asian Games	50,000	\$128 million	90,000	1.8	10	9,000
Guangdong Olympic Stadium	2010 Asian Games	80,012	\$147 million	N/A	N/A	N/A	N/A

um, Guangzhou (CHN)								
Olympico João Havelange, Rio de Janeiro (BRA)	2007	Pan-American Games	46,931	\$200 million	561,812	12	N/A	N/A
Etihad Stadium, Manchester (GBR)	2002	Commonwealth Games	47,805	\$291 million	943,000	19.7	31	
National Stadium, Bukit Jalil, Kuala Lumpur (MAL)	1998	Commonwealth Games	87,411	\$321 million	N/A	N/A	N/A	N/A
Jawaharlal Nehru Stadium, Delhi (IND)	2010	Commonwealth Games	60,000	\$209 million	N/A	N/A	N/A	N/A

Alla priser i 2010 års penningvärde

Tabel A1.2: Pris per plats, ägarskap och GNI Index

Name	Sporting event	Price per seat	Ownership	GNI Index
Turner Field, Atlanta (USA)	1996 Summer Olympics	\$6,908	Private	0.15
Nagano Olympic Stadium, Nagano (JPN)	1998 Winter Olympics	\$3,571	Public	0.10
ANZ Stadium, Sydney (AUS)	2000 Summer Olympics	\$6,978	Private	0.18
Rice-Eccles Stadium, Salt Lake City (USA)	2002 Winter Olympics	\$1,448	Private	0.03
Olympic Stadium Spiros Louis, Athens (GRE)	2004 Summer Olympics	\$5,361	Public	0.20
Beijing National Stadium, Beijing (CHN)	2008 Summer Olympics	\$5,355	Public	0.71
BC Place, Vancouver (CAN)	2010 Winter Olympics	\$1,905	Public	0.05
Atatürk Olympic Stadium, Istanbul (TUR)	Bidding city	\$1,879	Public	0.12
Miyagi Stadium, Rifu (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$6,472	Public	0.19
Sapporo Dome, Sapporo (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$10,071	Public	0.29
Ecopa Stadium, Fukuroi City (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$5,859	Public	0.17
Kashima Soccer Stadium, Kashima (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$4,787	Public	0.14
Nissan Stadium, Yokohama (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$8,588	Public	0.25
Ooita Bank Dome, Ooita (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$5,064	Public	0.15
Saitama Stadium, Saitama (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$5,646	Public	0.16
Misaki Park Stadium, Kobe (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$7,711	Public	0.22
Tohoku Denryoku Big Swan Stadium, Niigata (JPN)	2002 FIFA World Cup	\$6,699	Public	0.19
Busan Asiad Stadium, Busan (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$4,159	Public	0.15
Daegu Stadium, Daegu (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$4,414	Public	0.12
Daejeon World Cup Stadium, Daejeon (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$3,499	Public	0.14
Gwangju World Cup Stadium, Gwangju (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$4,090	Public	0.09
Incheon Munhak Stadium, Incheon (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$2,562	Public	0.13
Jeju World Cup Stadium, Seogwipo (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$3,660	Public	0.11
Jeonju World Cup Stadium, Jeonju (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$3,144	Public	0.10
Seoul World Cup Stadium, Seoul (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$2,951	Public	0.12
Suwon World Cup Stadium, Suwon (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$3,452	Public	0.12

Ulsan Munsu Football Stadium, Ulsan (KOR)	2002 FIFA World Cup	\$3,500	Public	0.12
Allianz Arena, Munich (GER)	2006 FIFA World Cup	\$6,763	Private	0.18
ESPRIT Arena, Düsseldorf (GER)	2006 FIFA World Cup	\$5,648	Public	0.15
CommerzBank Arena, Frankfurt am Main (GER)	2006 FIFA World Cup	\$3,402	Public	0.09
Red Bull Arena, Leipzig (GER)	2006 FIFA World Cup	\$3,755	PP	0.10
Olympiastadion, Berlin (GER)	2006 FIFA World Cup	\$4,690	Public	0.12
RheinEnergie Stadion, Cologne (GER)	2006 FIFA World Cup	\$3,253	Public	0.09
Mercedes-Benz Arena, Stuttgart (GER)	2006 FIFA World Cup	\$1,239	PP	0.03
easyCredit-Stadion, Nürnberg (GER)	2006 FIFA World Cup	\$1,665	Public	0.04
Fritz Walter Stadion, Kaiserslautern (GER)	2006 FIFA World Cup	\$2,137	Public	0.06
AWD-Arena, Hannover (GER)	2006 FIFA World Cup	\$1,873	Private	0.05
Cape Town Stadium, Cape Town (RSA)	2010 FIFA World Cup	\$9,749	Public	0.95
Soccer City, Johannesburg (RSA)	2010 FIFA World Cup	\$4,245	Public	0.41
Peter Mokaba Stadium, Polokwane (RSA)	2010 FIFA World Cup	\$2,946	Public	0.29
Nelson Mandela Bay, Port Elizabeth (RSA)	2010 FIFA World Cup	\$4,510	Public	0.44
Moses Mabhida, Durban (RSA)	2010 FIFA World Cup	\$6,996	Public	0.68
Mbombela Stadium, Nelspruit (RSA)	2010 FIFA World Cup	\$3,347	Public	0.33
Estádio Algarve, Faro (POR)	2004 UEFA Euro	\$1,527	Public	0,06
Estádio Cidade de Coimbra, Coimbra (POR)	2004 UEFA Euro	\$1,716	Public	0,07
Estádio do Bessa Século XXI, Oporto (POR)	2004 UEFA Euro	\$2,158	Private	0,09
Estádio do Dragão, Oporto (POR)	2004 UEFA Euro	\$2,956	Private	0,12
Estádio Dr. Magalhães Pessoa, Leiria (POR)	2004 UEFA Euro	\$5,064	Public	0,21
Estádio José Alvalade XXI, Lisbon (POR)	2004 UEFA Euro	\$2,616	Private	0,11
Estádio AXA, Braga (POR)	2004 UEFA Euro	\$4,808	Public	0,20
Estádio da Luz, Lisbon (POR)	2004 UEFA Euro	\$4,804	Private	0,20
Estádio D. Afonso Henriques, Guimarães (POR)	2004 UEFA Euro	\$1,219	Public	0,05
Estádio Municipal de Aveiro, Aveiro (POR)	2004 UEFA Euro	\$3,489	Public	0,14
Stadion Letzigrund, Zürich (SUI)	2008 UEFA Euro	\$4,048	Public	0,08
Stade de Suisse, Bern (SUI)	2008 UEFA Euro	\$1,964	PP	0,04
Stade de Genève, Geneva (SUI)	2008 UEFA Euro	\$2,989	PP	0,06
Wörthersee Stadion, Klagenfurt (AUT)	2008 UEFA Euro	\$3,194	Public	0,08
Red Bull Arena, Salzburg (AUT)	2008 UEFA Euro	\$3,162	Public	0,08
Accra Sports Stadium, Accra (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	\$776	Public	0.48
Tamale Stadium, Tamale (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	\$1,950	Public	1.22
Baba Yara Stadium, Kumasi (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	\$638	Public	0.40
Sekondi Takoradi Stadium, Sekondi Takoradi (GHA)	2008 Africa Cup of Nations	\$1,950	Public	1.22
Estádio Nacional da Tundavala, Lubango (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	\$3,507	Public	0.65

Estádio Nacional de Ombaka, Benguela (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	\$3,369	Public	0.62
Estádio Nacional do Chiazzi, Cabinda (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	\$4,320	Public	0.80
Estádio 11 de Novembro, Luanda (ANO)	2010 Africa Cup of Nations	\$4,610	Public	0.85
Abuja National Stadium, Abuja (NGR)	2003 All-Africa Games	\$7,053	Public	3.3
Hiroshima Big Arch, Hiroshima (JPN)	1994 Asian Games	\$1,469	Public	0,04
Khalifa International Stadium, Doha (QAT)	2006 Asian Games	\$2,568	Public	N/A
Guangdong Olympic Stadium, Guangzhou (CHN)	2010 Asian Games	\$1,832	Public	0,24
Olympico João Havelange, Rio de Janeiro (BRA)	2007 Pan-American Games	\$4,263	Public	0,39
Etihad Stadium, Manchester (GBR)	2002 Commonwealth Games	\$6,087	Public	0.17
National Stadium, Bukit Jalil, Kuala Lumpur (MAL)	1998 Commonwealth Games	\$3,674	Public	0.26
Jawaharlal Nehru Stadium, Delhi (IND)	2010 Commonwealth Games	\$3,488	Public	0.98

Alla priser i 2010 års penningvärde

Bilaga 2: Arenafrågeformulär – kvantitativ

Survey of arenas – number of events

Questionnaire – guidance

The Danish Institute for Sports Studies, which is an independent research institution under the Danish Ministry of Culture, is doing a study on the current use of a number of arenas around the world. The study will focus on ticket sales and numbers of events, which will be complemented by factual/technical information about the individual arenas.

We would be extremely grateful if you could take a little time to assist us in filling in the attached questionnaire and returning it to us. In order to facilitate your work we have already filled in some of the information, and part of this information has already been published on your website or on other sites. In this case, we kindly ask you to verify the accuracy of the information provided, to fill in any missing information and return the questionnaire by Monday 12 September 2011.

If you have questions regarding the questionnaire, you are welcome to contact the researcher Jens Alm, phone +45 32 66 10 30, or the primarily responsible for the study, director Henrik H. Brandt, phone +45 32 66 10 32/+45 29 21 09 72 (mobile).

		Additional comments
Name of arena:		
Opening date:		
Owner(s):		
Operator:		
Capacity:		
Anchor tenant(s):		
Construction price:		
No. of sold tickets: • In 2008: • In 2009:		

• In 2010:		
No. Of Events 2010: • Within sport: • Within music/shows • Other:		
VIP-boxes:		
Premium seats:		
Major events since opening:		
Running track:		

Bilaga 3: Arenafrågeformulär – kvalitativ

Survey of arenas

Questionnaire – guidance

The Danish Institute for Sports Studies, which is an independent research institution under the Danish Ministry of Culture, is doing a study on the current use of a number of arenas around the world. The study will focus on ticket sales and numbers of events, which will be complemented by factual/technical information and some qualitative questions about the individual arenas.

We would be extremely grateful if you could take a little time to assist us in filling in the attached questionnaire and returning it to us. In order to facilitate your work we have already filled in some of the information. In this case, we kindly ask you to verify the accuracy of the information provided, to fill in any missing information and return the questionnaire by Wednesday 30 November 2011.

If you have questions regarding the questionnaire, you are welcome to contact the researcher Jens Alm, phone +45 32 66 10 30, or the primarily responsible for the study, director Henrik H. Brandt, phone +45 32 66 10 32/+45 29 21 09 72 (mobile).

		Additional comments
Name of arena:		
Opening date:		
Owner(s):		
Operator:		
Capacity:		
Anchor tenant(s):		
Construction price:		
No. of sold tickets: • In 2008: • In 2009:		

In 2010:		
No. Of Events 2010: - Within sport: - Within music/shows - Other:		
VIP-boxes:		
Premium seats:		
Major events since opening:		
Running track:		

Additional Questions

Local media

	Questions Local Media	Answers
1.	Since the construction of the stadium, has there occurred any debate in the local/national media regarding issues in connection with the construction of the stadium? Corruption, construction price, owner condition etc. (also prior to the construction)	
1.1	If your answer is yes, please tell us a little more about the debate, and/or if possible provide us with a link to any relevant articles or reports?	

Events

	Questions Events	Answers
2.	After the main event (WC, Asian Games, Africa Cup of Nations, Copa América etc.), what types of events have taken place in the stadium?	
3.	What is the typical event at the stadium?	

Funding and Owner Condition

	Questions Funding/Owner Condition	Answers
4.	How was the stadium financed?	
5.	Have it been any financial issues regarding the operator/the maintenance of the stadium since opening?	
5.1.	How is the financial status of the stadium today?	
5.2.	If the stadium is public owned, what is the rent paid by	

	the operator?	
5.3	Which construction company has built the stadium?	

Facilities

	Questions Facilities	Answer
6.	Do other big stadiums exist in the area? If your answer is yes, please tell us a little more about the other stadiums. Construction price, capacity etc.	
7.	In the connection with the construction of the main stadium, have any new supplement facilities been constructed? (Was the construction part of a plan for the 'neighborhood' or a new living area?)	
7.1	Does any competition/cooperation between facilities in the area exist? (E.g. has another stadium in the region lost many events due to the appearance of the new stadium? Or has the new stadium had a positive effect on other local venues?)	
7.2	Was/were any stadium/s demolished due to the construction of the new stadium?	

Tenants

	Questions Tenants	Answer
8.	Who is the using the stadium?	
9.	Has the main anchor tenant/s been the same since the opening?	
10.	Was the anchor tenant included before and during the construction phase?	

Bilaga 4: Övernattningar på hotel i Algarve

Bilaga 5: Antal gäster på hotell, resorts och lägenheter i Algarve

